

Autorský kolektív: AZZZ SR

Prínosy zákona o sociálnej ekonomike a analýza jeho a dopadov

2022

NÁRODNÝ PROJEKT

Podpora kvality sociálneho dialógu

Typ projektu: Neinvestičný

Termín realizácie projektu: 07/2018 – 02/2023

ITMS projektu: 312031V749

Autorský kolektív :

Doc. PhDr. Petronela Šebestová, PhD

Doc. PhDr. Branislav Malík, PhD

Ing. Gabriela Lani Sedláková

JUDr. Martina Ľureková

ISBN 978-80-8273-021-3

2

Tento projekt sa realizuje vďaka podpore z Európskeho sociálneho fondu a Európskeho fondu regionálneho rozvoja v rámci Operačného programu Ľudské zdroje.

www.esf.gov.sk

www.employment.gov.sk

www.ia.gov.sk

Autorské dielo bolo vypracované v rámci hlavnej aktivity „Posilnenie odborných a analytických kapacít sociálnych partnerov, budovanie infraštruktúry a komunikačnej platformy sociálneho dialógu a rozvoja sociálneho partnerstva na národnej a medzinárodnej úrovni“ v rámci podaktivity 1.1 Posilnenie kapacít sociálnych partnerov prostredníctvom analytickej činnosti Národného projektu Podpora kvality sociálneho dialógu expertným tímom sociálneho partnera Asociácia zamestnávateľských zväzov Slovenskej republiky. Vyjadruje názory a postoje sociálneho partnera na predmetnú tému. Autorské dielo nevyjadruje názory ani postoje prijímateľa projektu a bolo schválené Riadiacim výborom Národného projektu Podpora kvality sociálneho dialógu.

...

2

Tento projekt sa realizuje vďaka podpore z Európskeho sociálneho fondu a Európskeho fondu regionálneho rozvoja v rámci Operačného programu Ľudské zdroje.

OBSAH

OBSAH	4
ZOZNAM SKRATIEK A ZNAČIEK	8
ÚVOD.....	11
1 SOCIÁLNA EKONOMIKA A SOCIÁLNE PODNIKANIE.....	13
1.1 Definícia sociálneho podniku a sociálneho podnikania	16
1.2 SP v rámci európskeho kontextu.....	20
2 ÚPRAVA SOCIÁLNEHO PODNIKANIA V SLOVENSKEJ REPUBLIKE	23
2.1 Sociálny podnik.....	27
2.2 Organizácie sektora sociálnej ekonomiky	29
2.3 Verejný záujem a komunitný záujem	30
2.3.1 Verejný záujem.....	30
2.3.2 Komunitný záujem	30
2.4 Zraniteľné a znevýhodnené osoby	31
2.4.1 Znevýhodnené osoby	31
2.4.2 Zraniteľné osoby	35
2.5 Registrácia a druhy registrovaných sociálnych podnikov	39
2.6 Poradný výbor	39

1

Tento projekt sa realizuje vďaka podpore z Európskeho sociálneho fondu a Európskeho fondu regionálneho rozvoja v rámci Operačného programu Ľudské zdroje.

2.7	Demokratická správa.....	42
2.8	Konanie o priznanie štatútu SP	47
2.9	Zánik štatútu r.s.p.....	47
2.10	Register sociálnych podnikov a informačný systém sociálnej ekonomiky...	49
2.10.1	Register sociálnych podnikov.....	49
2.10.2	Informačný systém sociálnej ekonomiky	50
2.11	Typológia sociálnych podnikov (vyššia kapitola).....	51
2.11.1	Druhy registrovaných sociálnych podnikov	51
2.12	Štátna podpora pre RSP	56
2.12.1	Investičná pomoc	56
2.12.2	Kompenzačná pomoc.....	60
2.12.3	Dotácia	61
2.12.4	Pomoc na podporu dopytu	62
2.13	Možný ďalší vývoj v oblasti sociálnej ekonomiky.....	63
2.14	Základné štatistické ukazovatele o SP na Slovensku.....	66
3	VÝVOJ SOCIÁLNEHO PODNIKANIA NA ÚROVNI EURÓPSKEJ ÚNIE.....	69
3.1	Súčasná legislatíva na úrovni EÚ	73
3.2	Modifikácia a nové pojmy v Nariadení ESF+	76
4	VNÚTORNÉ USPORIADANIE SOCIÁLNYCH PODNIKOV	82

4.1	Obmedzenie vyplácania zisku	84
4.2	Účelové viazanie majetku.....	85
4.3	Financovanie SP.....	86
4.4	Alternatívne zdroje financovania	88
4.5	Praktické otázky zakladania SP.....	89
4.6	Manažment rizík v SP	95
4.7	Spoločenská zodpovednosť v sociálnom podniku	100
5	POSTAVENIE SOCIÁLNEHO PODNIKANIA A SOCIÁLNYCH PODNIKOV VO VYBRANÝCH ČLENSKÝCH KRAJINÁCH EURÓPSKEJ ÚNIE	105
5.1	Holandsko.....	105
5.1.1	Poskytovanie sociálnych služieb	106
5.1.2	Sociálne podnikanie	107
5.1.3	Právne formy sociálnych podnikov	109
5.2	Dánsko.....	111
5.2.1	Právny rámec sociálneho podnikania v Dánsku.....	112
5.2.2	Právna forma sociálnych podnikov	114
5.3	Česká republika	115
5.3.1	Právna forma sociálnych podnikov v Českej republike.....	117
6	ZÁVER A NÁVRHY PRE PRAX.....	119
6.1	Odporúčania pre prax	119

6

Tento projekt sa realizuje vďaka podpore z Európskeho sociálneho fondu a Európskeho fondu regionálneho rozvoja v rámci Operačného programu Ľudské zdroje.

Tento projekt sa realizuje vďaka podpore z Európskeho sociálneho fondu a Európskeho fondu regionálneho rozvoja v rámci Operačného programu Ľudské zdroje.

ZOZNAM SKRATIEK A ZNAČIEK

AS	akciová spoločnosť
AZ	Zákon č. 480/2002 Z.z. o azyle
BOZP	bezpečnosť a ochrana zdravia pri práci
EaSI	Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady č. 1296/2013 o programe Európskej únie v oblasti zamestnanosti a sociálnej inovácie (EaSI) a ktorým sa mení rozhodnutie č. 283/2010/EÚ, ktorým sa zriaďuje európsky nástroj mikrofinancovania Progress v oblasti zamestnanosti a sociálneho začleňovania
EHP	Európsky hospodársky priestor
EÚ	Európska únia
FO	fyzická osoba
ISSE	Informačný systém sociálnej ekonomiky
JSA	jednoduchá spoločnosť na akcie
KS	komanditná spoločnosť
MPSVaR	Ministerstvo práce sociálnych vecí a rodiny
Nariadenie ESF+	Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady č. 1057/2021 o zriadení Európskeho sociálneho fondu plus (ESF+) a zrušení Nariadenia 1296/2013
NIF	neinvestičný fond
NO	nezisková organizácia

2

Tento projekt sa realizuje vďaka podpore z Európskeho sociálneho fondu a Európskeho fondu regionálneho rozvoja v rámci Operačného programu Ľudské zdroje.

NOZ	český Občiansky zákonník (Zákon č. 89/2012 Sb.)
NRSR	Národná rada Slovenskej republiky
ObchZ	Zákon č. 513/1991 Zb. Obchodný zákonník
ObZ	Zákon č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník
OZ	občianske združenie
RSP	registrovaný sociálny podnik
SP	sociálny podnik
SRO	spoločnosť s ručením obmedzeným
ŠZ	Zákon č. 245/2008 Z.z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon)
V4	krajiny Višegrádskej spolupráce Česko, Slovensko, Maďarsko a Poľsko
VOS	verejná obchodná spoločnosť
ZoNIF	Zákon č. 147/1997 Z.z. o neinvestičných fondoch
ZoNO	Zákon č. 213/1997 Z.z. o neziskových organizáciách poskytujúcich všeobecne prospešné služby
ZoSESP	Zákon č. 112/2018 Z.z. o sociálnej ekonomike a sociálnych podnikoch
ZoSP	zákon č. 461/2003 Z.z. o sociálnom poistení
ZoSPD	zákon č. 305/2005 Z.z. o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele

...

o

Tento projekt sa realizuje vďaka podpore z Európskeho sociálneho fondu a Európskeho fondu regionálneho rozvoja v rámci Operačného programu Ľudské zdroje.

ZoSS	zákon č. 448/2008 Z.z. o sociálnych službách
ZoSZ	zákon č. 5/2004 Z.z. o službách zamestnanosti
ZoŠP	zákon č. 358/2015 Z.z. o štátnej pomoci
ZoZO	Zákon č. 83/1990 Zb. o združovaní občanov
ZP	zákon č. 311/2001 Z.z. zákonník práce

...

1

Tento projekt sa realizuje vďaka podpore z Európskeho sociálneho fondu a Európskeho fondu regionálneho rozvoja v rámci Operačného programu Ľudské zdroje.

www.esf.gov.sk

www.employment.gov.sk

www.ia.gov.sk

ÚVOD

V analýze sme sa snažili objasniť základné definície prijaté na úrovni Európskej únie a z ktorých vychádza aj ZoSESP. Podrobne vysvetľujeme pojmy sociálne podnikanie, sociálny podnik ich históriu vývoja až po súčasné právne úpravy. Podrobne sa zaoberáme aj vysvetlením rozdielu medzi klasickým podnikom a sociálnym podnikom. Tiež riešime aj rozdielne paradigmy SP v jednotlivých krajinách Európskej únie, pričom tieto sú rôzne napríklad Škandinávií a napríklad v krajinách V4. Prvá kapitola tiež podrobne rozoberá snahy o unifikáciu pojmov na úrovni Európskej únie. Pre zaujímavosť uvádzame aj americké chápanie pojmu sociálne podnikanie, ktoré sa líši od európskeho. Kapitola sa venuje aj pluralite právnych foriem, ktoré môžu SP nadobúdať v rámci Európy.

V druhej kapitole podrobne rozoberáme základné ustanovenia slovenského ZoSESP a niektoré vybrané ustanovenia aj podrobne analyzujeme. Uvádzame základne definície ZoSESP ako je sociálna ekonomika, sociálne podnikanie a sociálny podnik. Podrobne skúmame aj právne formy, ktoré v SR môžu SP nadobúdať. Analyzujeme aj typy SP, ktoré je možné zriadiť podľa ZoSESP. Pozornosť venujeme aj pojmom ako je napríklad verejný záujem alebo komunitný záujem. V kapitole detailne popisujeme aj definície znevýhodnenej a zraniteľnej osoby, ktoré sú nosnými pojmami ZoSESP a všeobecnej aj sociálnej ekonomiky. Pozornosť venujeme aj zamýšľanej novele ZoSESP, ktorú hodnotíme ako nesystémovú. Záver kapitoly venujeme základným štatistickým údajom o SP na Slovensku.

V tretej kapitole sa venujeme aktuálnemu vývoju v oblasti SP na úrovni Európskej únie a uvádzame prehľad právnych noriem, ktoré sú pre oblasť sociálneho podnikania kľúčové. Uvádzame prehľad najdôležitejších Európskych programov na podporu sociálneho podnikania.

V štvrtej kapitole sa venujeme vnútornej štruktúre sociálnych podnikov, možnostiam ich rozvoja ako aj rastu. Časť tejto kapitoly sa venuje aj možnostiam financovania SP.

...

1

Tento projekt sa realizuje vďaka podpore z Európskeho sociálneho fondu a Európskeho fondu regionálneho rozvoja v rámci Operačného programu Ľudské zdroje.

Kapitola ďalej rieši aj praktické otázky fungovania SP a kladie ale aj poskytuje návod na zodpovedanie základných otázok fungovania SP. Kapitola sa obsiahlejšie venuje aj spoločenskej zodpovednosti SP a manažmentu rizík v SP. Máme za to, že tieto aspekty majú zásadný vplyv na chod a stabilitu SP a každý zakladateľ by s nimi mal byť oboznámený.

V piatej kapitole uvádzame príklady právnej úpravy SP vo vybraných krajinách Európskej únie. Vybrali sme si Holandsko, Dánsko a Českú republiku. Na príkladoch týchto krajín ukazujeme, že cesta k rozvoju sociálnej ekonomiky nemusí byť len jednoduchá a úspešná a to ani v najrozvinutejších krajinách Európskej únie.

1

Tento projekt sa realizuje vďaka podpore z Európskeho sociálneho fondu a Európskeho fondu regionálneho rozvoja v rámci Operačného programu Ľudské zdroje.

1 SOCIÁLNA EKONOMIKA A SOCIÁLNE PODNIKANIE

Pojem SP vychádza z tradícií, ktorá má základ má v rôznych svojpomocných združeniach, ktoré Európe vznikali o priemyselnej revolúcie. Boli to rôzne spolky vzájomnej pomoci, neformálne družstvá, ktoré častokrát neboli ani inštitucionalizované. Niektoré z týchto spolkov sa neskôr stali k základom pre vytvorenie štátnych orgánov v oblastiach ako sociálne alebo zdravotné zabezpečenie.

Odkaz týchto spolkov bol v posledných 70 rokoch viackrát oživený. Prvý raz to bolo v pri rozsiahlych spoločenských pohyboch v západoeurópskych krajinách v 60 – 70. rokoch 20. storočia. Hlavným cieľom týchto hnutí bolo odstránenie ekonomickej nerovnosti a vytvorenie sociálne spravodlivejšej spoločnosti.

Ďalším veľmi silným impulzom pre oživenie týchto aktivít bola ekonomická kríza, ktorá nastala v roku 2008. Na túto krízu dokázali sociálne systémy európskych krajín pomerne efektívne reagovať. Snaha o zmenu sa však prejavila v iných oblastiach veľmi dobrým príkladom môžu byť iniciatívy smerujúce k vytvoreniu trvalo udržateľnej ekonomiky, ktorá by rešpektovala ochranu životného prostredia.

Počas ekonomickej krízy v roku 2008 sa do popredia dostala snaha o vytvorenie pozitívneho vplyvu pre komunitu. V tomto prípade je potrebné chápať pojem komunita vo veľmi širokom význame. Komunita mohla byť zahŕňať určitú geografickú oblasť, určité spoločenské skupiny, dokonca, aj subkultúry alebo aj ľudí s podobnými názormi a preferenciami.

Sociálne podniky vznikli a začali sa rozvíjať najmä vďaka súhre spoločenského pôsobenia zdola nahor (tzv. bottom-top), ktoré bolo vedené rôznymi komunitami,

1

Tento projekt sa realizuje vďaka podpore z Európskeho sociálneho fondu a Európskeho fondu regionálneho rozvoja v rámci Operačného programu Ľudské zdroje.

a pôsobenia zhora nadol (tzv. top-down), ktoré malo zdroj v rôznych externých faktoroch (Borzaga, a iní, 2020).

Naopak v krajinách, ktoré mali vybudované silné systémy financovania sociálnych služieb prostredníctvom štátnych alebo regionálnych orgánov vznikli súkromné podniky, ktoré sa uchádzali o financie z verejných rozpočtov a prinášali inovatívne a flexibilné riešenia do oblasti sociálnych služieb. Týmto podnikom sa podarilo zvýšiť efektívnosť poskytovania sociálnych a komunitných služieb.

V krajinách, ktoré nemali vybudovanú robustnú štruktúru sociálnych služieb, začali sociálne podniky vznikať, aby vykryli nedostatok služieb poskytovaných prostredníctvom štátu. Predpokladom tohto vývoja bola, samozrejme, aj existencia silnej občianskej spoločnosti a spolupatričnosti (bottom-up, napr. Veľká Británia, Írsko). Podnetom pre vznik sociálnych podnikov v týchto krajinách bola skutočnosť, že členovia komunity prevzali na seba úlohy, ktorými sa verejné orgány vôbec nezaoberali alebo im nevenovali dostatočnú pozornosť.

Ako prvé začali vznikať podniky, ktoré dodávali tovary a služby pre potreby členov komunity alebo ktoré mali na členov komunity pozitívny sociálny vplyv. Vznik sociálnych podnikov sa v mnohých krajinách stal impulzom pre reformy systémov poskytovania sociálnych služieb a to rozšírením dostupnosti foriem ako rozšírením subjektov, ktoré takéto služby poskytujú.

Väčšina sociálnych podnikov má svoj základ v povedomí občianskej spoločnosti. Podniky si okrem svojich bežných ekonomických cieľov dávajú za úlohu aj rôzne iné ciele, ktoré majú slúžiť v prospech komunity alebo dokonca aj celej spoločnosti. Medzi najčastejšie ciele patria ochrana životného prostredia, integrácia zraniteľných a znevýhodnených osôb, podpora všeobecnej sociálnej spravodlivosti podpora a rozvoj zaostalých alebo znevýhodnených regiónov.

...

1

Tento projekt sa realizuje vďaka podpore z Európskeho sociálneho fondu a Európskeho fondu regionálneho rozvoja v rámci Operačného programu Ľudské zdroje.

Ďalšou výhodou sociálnych podnikov je, že môžu, vďaka svojmu podnikateľskému základu, efektívnejšie reagovať na novovznikajúce potreby v spoločnosti a vďaka inovatívnym riešeniam ich aj úspešne saturovať. Pri poskytovaní sociálnych služieb nie sú súkromné podniky viazané takými prísnyimi pravidlami ako napríklad organizácie verejného sektora.

Pri rozvoji sociálneho podnikania zohráva veľmi dôležitú úlohu aj bezprostredná občianska angažovanosť osôb, ktoré v SP pôsobia. V krajinách, ktoré majú vybudovanú tradíciu občianskej spoločnosti, bol vznik a rozvoj sociálnej ekonomiky (napr. severské krajiny) omnoho ľahší ako, napríklad, v stredoeurópskych krajinách, v ktorých nebola dostatočne vybudovaná občianska spoločnosť a ktorých obyvatelia sa zvykli spoliehať na neformálne kontakty, jednoducho povedané, na svoje známosti (napr. krajiny V4). Tento vývoj môže byť daný aj tým, že počas komunistických vlád sa dramaticky znížila dôvera obyvateľov v štát a myšlienky sociálnej spravodlivosti a vzájomnej pomoci sa zdiskreditovali (Borzaga, a iní, 2020). Odklon od týchto myšlienok sa ešte viac prehĺbil počas ekonomickej transformácie týchto krajín, ktorá prebehla mimoriadne rýchlo a nie vždy práve na prospech občanov. Spoločenské a politické excesy, ktoré sa vyskytli počas prechodu týchto krajín na trhovú ekonomiku ešte viac erodovali dôveru obyvateľov v štát a posilnili individualistické tendencie a oslabili pocit spolupatričnosti.

Vstup krajín V4 do Európskej únie posilnil formovanie sociálnych podnikov smerom zhora nadol (top-down). Prostriedky, ktoré do týchto krajín prišli z fondov Európskej únie, najmä z Európskeho sociálneho fondu, umožnili vznik viacerých WISE¹ sociálnych podnikov. V Slovenskej republike to bol napríklad vznik chránených dielní podľa ZoSZ. V krajinách V4

¹ WISE podniky tvoria drvivú väčšinu RSP v Slovenskej republike.

Tento projekt sa realizuje vďaka podpore z Európskeho sociálneho fondu a Európskeho fondu regionálneho rozvoja v rámci Operačného programu Ľudské zdroje.

ostávajú programy zamestnanosti zraniteľných a znevýhodnených skupín hlavnou náplňou sociálnych podnikov.

1.1 Definícia sociálneho podniku a sociálneho podnikania

Európska komisia definovala pojem sociálneho podniku už v roku 2011 a to nasledovne:

Pod „sociálnym podnikom“ Európska komisia chápe podnik:

- pre ktorý sociálny alebo všeobecne prospešný cieľ predstavuje zmysel a účel ich podnikateľskej činnosti, čo sa často prejavuje vysokou mierou sociálnych inovácií,
- ktorý väčšinu ziskov sa reinvestuje na dosiahnutie svojich sociálnych alebo všeobecne prospešných cieľov
- ktorého organizačná štruktúra alebo vlastníctvo odráža tento cieľ, keďže sú založené na princípoch spolurozhodovania alebo participácie zamestnancov alebo sú zamerané na sociálnu spravodlivosť.

K tejto definícii Európska komisia tiež podotýka, že sociálne podniky by vždy mali vykonávať podnikateľskú činnosť. Predpisy Európskej neľmitujú právnu formu SP. Dokonca je tu viditeľný posun, že aj tradičné neziskové orgizácie ako sú nadácie, občianske združenia, alebo rôzne iné právnické osoby (s výnimkou obchodných spoločností) začali vykonávať podnikateľskú činnosť, aj keď nie je ich primárnym účelom. Právna forma SP je limitovaná vnútroštátnymi predpismi jednotlivých členských krajín a z tohto dôvodu môžu mať SP rôzne, niekedy aj značne nezvyklé právne formy.

Podľa definície združenia SEND (Social Entrepreneurship Network Germany), ktoré je strešnou organizáciou sociálnych podnikov s Spolkovej republike Nemecko, sociálne podniky

...

1

Tento projekt sa realizuje vďaka podpore z Európskeho sociálneho fondu a Európskeho fondu regionálneho rozvoja v rámci Operačného programu Ľudské zdroje.

tvoria časť sociálnej ekonomiky. Sociálnymi podnikmi sa rozumejú zamestnávateľa a podniky, ktoré poskytujú vzdelanie, najčastejšie v oblasti remesiel a služieb (napr. holiči, kuchári, murári, atď.), podnikateľské iniciatívy, ktoré pracujú so znevýhodnenými alebo zraniteľnými osobami (napr. osoby so zdravotným postihnutím, uchádzači o zamestnanie alebo sociálne znevýhodnenými skupinami). Cieľom sociálnych podnikov by malo byť, aby poskytli zraniteľným a znevýhodneným osobám šancu na prácu a uplatnenie, ak ju nemajú na bežnom pracovnom trhu.

Nemecké združenie sociálnych podnikov SEND definuje sociálne podnikanie nasledovne:

Primárnym cieľom sociálneho podnikania je riešiť výzvy, ktoré vznikajú v spoločnosti. Dosahuje sa to kontinuálnym využívaním podnikateľských zdrojov a výsledkom sú nové a inovatívne riešenia. Riadiace a kontrolné mechanizmy zabezpečujú, aby sa spoločenské ciele SP napĺňali interne aj externe.

Táto definícia kladie okrem podnikateľského aspektu dôraz aj na inovatívnosť sociálnych podnikov. Dôležitým aspektom sociálneho podniku je aj využívanie zdrojov a správanie sa k zamestnancom a zákazníkom, ktoré musí byť v oboch prípadoch transparentné, demokratické a spoločensky prijateľné. Zisk z podnikateľskej činnosti by sa mal reinvestovať do spoločnosti, aby sa zvýšil jej pozitívny spoločenský vplyv.

Viacero európskych autorov sa pri definíciách sociálnych podnikov a sociálneho podnikania odvoláva na rakúskeho politológa Christiana Felbera, ktorý vo svojich prácach navrhol viacero možných modifikácií klasického trhového hospodárstva. Felber navrhuje, aby cieľom klasických hospodárskych subjektov nebola len maximalizácia zisku, ale aj vytvorenie pridanej hodnoty orientovanej na zlepšenie života spoločnosti a ochrany životného prostredia. Podniky by pri svojej činnosti mali postupovať tak, aby, podľa možností, čo najviac chránili životné prostredie a spoločnosť, šetrili prírodné zdroje a aby sa k ostatným

1

Tento projekt sa realizuje vďaka podpore z Európskeho sociálneho fondu a Európskeho fondu regionálneho rozvoja v rámci Operačného programu Ľudské zdroje.

členom spoločnosti správali solidárne. Tento Felberov model sa označuje ako Gemeinwohloökonomie, čo by sa dalo voľne preložiť do Slovenčiny ako podnikanie (zamerané) pre všeobecné blaho.

Anglicky hovoriaca literatúra definuje sociálnu ekonomiku a sociálne podnikanie omnoho širšie.

Motterová uvádza, že sociálnym podnikom sa vo všeobecnosti rozumie podnik, ktorý používa podnikateľské postupy na riešenie sociálnych potrieb. Tento koncept sa môže, ale nemusí, prekrývať so „sociálnou inováciou“. Sociálnou inováciou sa rozumie riešenie sociálnych potrieb novým, prelomovým spôsobom. Aj keď je možné používať podnikateľské postupy bez toho, aby ste ich používali inovatívne, a je možné inovovať bez použitia podnikateľských postupov, tak sociálna ekonomika by mala fungovať presne na priesečníku týchto dvoch konceptov (Motter, 2019).

Motterová tiež uvádza, že do definície spadá 6 typov sociálnych podnikov. Sú to nasledujúce:

(i) neziskové podniky

Tieto podniky požívajú rôzne daňové výnimky a úľavy a len minimálnu časť svojich nákladov pokrývajú vlastnými príjmami. Tieto spoločnosti môžu prevádzkovať činnosť, ktorá im generuje malú časť príjmov. Len zriedka prevádzkujú plnohodnotnú podnikateľskú činnosť.

Tieto podniky sú financované z hlavne z prostriedkov darcov (t.j. z darov verejnosti alebo z príspevkov, ktoré dostanú od rôznych filantropických inštitúcií).

(ii) nie neziskové podniky

...

1

Tento projekt sa realizuje vďaka podpore z Európskeho sociálneho fondu a Európskeho fondu regionálneho rozvoja v rámci Operačného programu Ľudské zdroje.

Sú to podniky, ktoré začínajú ako neziskové organizácie a postupom času sa z nich vyvinú plnohodnotné podnikateľské subjekty. Tieto podniky nevznikajú ako podnikateľské subjekty s cieľom dosahovať zisk, ale postupom času sa transformujú na takéto organizácie, aby sa mohli efektívnejšie rozvíjať, kvôli udržateľnosti, inováciám alebo potrebe podstúpiť podnikateľské riziko s cieľom udržať svoju činnosť.

Financovanie tohto typu podnikov je na hranicu medzi tradičným fundraisingom neziskových organizácií a klasických podnikateľských start-upov.

(iii) podniky, ktoré sa prezentujú svojou spoločenskou zodpovednosťou (socially responsible businesses)

Ide o klasické podnikateľské subjekty, ktoré však v rámci svojej činnosti prijali také postupy, z ktorých plynú výhody pre komunitu, zamestnancov alebo je ich cieľom dosahovanie pozitívneho vplyvu na spoločnosť. Idea spoločenskej zodpovednosti môže byť zahrnutá aj priamo v zakladateľských dokumentoch takýchto spoločností. Spoločnosti tiež môžu pri svojej podnikateľskej činnosti využívať postupy, ktoré nemajú za cieľ maximalizáciu zisku, ale dosahovanie pozitívneho spoločenského vplyvu aj za cenu nižšieho zisku.

(iv) get one/give donate one podnikateľský model

Podniky, ktoré používajú tento model, venujú časť svojich zdrojov na spoločensky prospešnú činnosť. Činnosti generujúce príjmy sú vo všeobecnosti úplne oddelené od činností, ktoré vytvárajú spoločenský prospech (napr. dobročinné aktivity) a v mnohých prípadoch je spoločensky prospešná zložka doplnkom k hlavnej činnosti spoločnosti. Podniky najčastejšie ponúkajú systém, že zákazník si kúpi nejakú vec a spoločnosť daruje rovnakú vec, alebo časť so zisku z predaja na dobročinné účely.

(v) značka, ktorá sa snaží budovať povedomie

1

Tento projekt sa realizuje vďaka podpore z Európskeho sociálneho fondu a Európskeho fondu regionálneho rozvoja v rámci Operačného programu Ľudské zdroje.

Určitá časť podnikov môže vytvoriť značku (brand), ktorej úlohou je budovať povedomie o veci všeobecného spoločenského záujmu. Hlavné podnikateľské aktivity takejto spoločnosti však nemusia byť zamerané výlučne na riešenie tohto problému. Môže prísť aj k takej situácii, keď známa značka spojí svoje aktivity pri riešení spoločenského problému s dobročinnými organizáciami a časť výnosov zo svojich produktov venuje na riešenie daného problému.

(vi) iné formy sociálneho podnikania a sociálnych podnikov

Neexistuje univerzálny nástroj a nie každý subjekt sa do týchto kategórií zmestí. Vzhľadom na neustále sa vyvíjajúci charakter sociálnych podnikov a sociálnej ekonomiky, je veľmi ťažké nájsť a vytvoriť jednoznačné definície, čo je sociálna ekonomika alebo sociálny podnik.

1.2 SP v rámci európskeho kontextu

V rámci Európskej únie je možné nájsť mnoho právnych foriem pôsobenia SP.

V závislosti od vnútroštátnej úpravy a činnosti, ktorú SP vyvíjajú môžu nadobúdať rôzne právne a organizačné formy. Tieto sa líšia od krajiny ku krajine. SP môžu nadobudnúť štatút SP na základe činnosti, ktorú vyvíjajú alebo na základe právnej formy, ktorú si zvolia (napr. RSP v SR). SP môžu v rôznych členských štátoch aj mať právne formy, ktoré nie sú výslovne určené pre sociálne podniky, ale majú v danej krajine historickú tradíciu.

Častokrát je otázne, či možno danú právnu formu SP využiť aj na prevádzkovanie podnikateľských aktivít, aj keď so sociálnym rozmerom. Ako príklad by sme mohli uviesť OZ v Slovenskej republike. Podľa názoru autorov, by OZ nemali vykonávať podnikateľskú činnosť. Nakoľko právna forma OZ je primárne určená pre výkon združovacieho práva

7

Tento projekt sa realizuje vďaka podpore z Európskeho sociálneho fondu a Európskeho fondu regionálneho rozvoja v rámci Operačného programu Ľudské zdroje.

a ustanovenie § 1 ods. 3 jasne hovorí, že ZoZO sa nevzťahuje na zárobkovú činnosť alebo na zabezpečenie riadneho výkonu určitých povolání. Aj keď bežná prax na Slovensku je taká, že OZ môžu vykonávať podnikateľskú činnosť.

Rozdiely medzi jednotlivými členskými krajinami sú pomerne zásadné. Niektoré členské krajiny tradične povoľujú iným právnickým osobám ako sú obchodné spoločnosti výkon podnikateľskej činnosti. V iných krajinách môže byť takáto činnosť naopak minimálne problematická.

Na základe charakteristík je možné SP rozdeliť do nasledujúcich skupín:

1. Podniky, ktoré nadobudli štatút SP na základe predchádzajúceho vykonávania činností, ktoré sú považované za činnosti s pozitívnym merateľným sociálnym vplyvom. Nemusia mať právnu formu určenú špecificky pre SP a mohli vzniknúť ešte pred prijatím právnych úprav sociálneho podnikania.
2. Podniky, ktoré sa uchádzali o štatút SP a ktoré na jeho základe môžu vykonávať rôzne činnosti, ktoré majú merateľný pozitívny sociálny vplyv a majú právnu formu, ktorá je určená pre SP.
3. Podniky, ktoré nadobudli štatút SP, na základe vykonávania presne špecifikovanej činnosti. Ide najmä o podniky WISE.

Ešte pre vysvetlenie by sme uviedli, že napr. v SR štatút chránenej dielne nie je spojený s konkrétnou právnou formou podniku, ale prideliuje sa uchádzačom, ktorí splnia potrebné podmienky na základe ZoZ.

RSP, môže získať postavenie integračného podniku, musí splniť všetky podmienky, ktoré sú vyžadované ZoSESP.

2

Tento projekt sa realizuje vďaka podpore z Európskeho sociálneho fondu a Európskeho fondu regionálneho rozvoja v rámci Operačného programu Ľudské zdroje.

2

Tento projekt sa realizuje vďaka podpore z Európskeho sociálneho fondu a Európskeho fondu regionálneho rozvoja v rámci Operačného programu Ľudské zdroje.

www.esf.gov.sk

www.employment.gov.sk

www.ia.gov.sk

2 ÚPRAVA SOCIÁLNEHO PODNIKANIA V SLOVENSKEJ REPUBLIKE

V Slovenskej republike je nosným právnym predpisom pre oblasť sociálneho podnikania Zákon č. 112/2018 Z.z. o sociálnej ekonomike a sociálnych podnikoch (ďalej len „ZoSESP“). Dôvodová správa k ZoSESP uvádza, že *„hlavným cieľom bolo legislatívne upraviť sektor sociálnej ekonomiky a vytvoriť vhodné podmienky na to, aby sa sociálna ekonomika rozvíjala a bola prínosom nielen pre zvyšovanie zamestnanosti, ale tiež upraviť systém podpory, ktorý bude spoločensky prijateľný a bude plne dodržiavať pravidlá štátnej pomoci“*.

Zákon definuje a upravuje postavenie:

- a) subjektov sociálnej ekonomiky,
- b) sociálnych podnikov,
- c) organizácii sektora sociálnej ekonomiky,
- d) poskytovanie podpory pre podniky v širšom priestore sociálnej ekonomiky,
- e) vymedzuje sektor sociálnej ekonomiky, a
- f) štátnu správu v oblasti sociálnej ekonomiky.

ZoSESP v § 3 definuje sociálnu ekonomiku ako *„súhrn produktívnych, distribučných alebo spotrebiteľských aktivít vykonávaných prostredníctvom hospodárskej činnosti alebo nehospodárskej činnosti nezávisle od štátnych orgánov, ktorých hlavným cieľom je dosahovanie pozitívneho sociálneho vplyvu“*.

ZoSESP určuje, že subjektom sociálnej ekonomiky môžu byť fyzické osoby a nasledujúce právnické osoby:

- a) **občianske združenie** – OZ sú právnické osoby, ktoré sú založené na základe Zákona č. 83/1990 Zb. o združovaní občanov. OZ môžu sledovať, v podstate,

...

,

Tento projekt sa realizuje vďaka podpore z Európskeho sociálneho fondu a Európskeho fondu regionálneho rozvoja v rámci Operačného programu Ľudské zdroje.

akýkoľvek cieľ, s výnimkou obmedzovania politických, občianskych alebo iných práv občanov a činnosti určenej politickým stranám a hnutiam. OZ nie sú právnické osoby, ktoré by, na rozdiel od obchodných spoločností, mali primárne vykonávať podnikateľskú činnosť. ZoZO však výkon podnikateľskej činnosti výslovne nezakazuje.

- b) **nadácia** – je právnická osoba zriadená podľa Zákona č. 34/2002 Z.z. o nadáciách a o zmene Občianskeho zákonníka. Nadácia je definovaná ako účelové združenie majetku, ktorý slúži na podporu *verejnoprospešného účelu*².
- c) **neinvestičný fond** – NIF je právnická osoba zriadená podľa Zákona č. 147/1997 Z.z. o neinvestičných fondoch. Tento zákon v § 2 určuje, že NIF združuje peňažné prostriedky určené na plnenie všeobecne prospešného účelu³ alebo individuálne určenej humanitnej pomoci pre jednotlivca alebo pre skupinu osôb, ktoré sa ocitli v ohrození života alebo potrebujú naliehavú pomoc pri postihnutí živelnou pohromou.
- d) **nezisková organizácia** – NO je právnická osoba zriadená podľa Zákona č. 213/1997 Z.z. o neziskových organizáciách poskytujúcich všeobecne prospešné služby. NO ako právnická osoba, ktorá poskytuje všeobecne prospešné služby za vopred určených a pre všetkých používateľov rovnakých

² Podľa ustanovenia § 2 ods. 3 ZoN sa **verejnoprospešným účelom** rozumie najmä rozvoj a ochrana duchovných a kultúrnych hodnôt, realizácia a ochrana ľudských práv alebo iných humanitných cieľov, ochrana a tvorba životného prostredia, zachovanie prírodných hodnôt, ochrana zdravia, ochrana práv detí a mládeže, rozvoj vedy, vzdelania, telovýchovy a plnenie individuálne určenej humanitnej pomoci pre jednotlivca alebo skupinu osôb, ktoré sa ocitli v ohrození života alebo potrebujú naliehavú pomoc pri postihnutí živelnou pohromou.

³ Podľa ustanovenia § 2 ods. 2 ZoNIF sa za **všeobecne prospešný účel** považuje najmä rozvoj a ochrana duchovných hodnôt, ochrana ľudských práv, ochrana a tvorba životného prostredia, zachovanie prírodných a kultúrnych hodnôt, ochrana a podpora zdravia a vzdelávania, rozvoj sociálnych služieb.

podmienok a ktorej zisk sa nesmie použiť v prospech zakladateľov, členov orgánov ani jej zamestnancov, ale sa musí použiť v celom rozsahu na zabezpečenie všeobecne prospešných služieb⁴.

- e) **účelové zariadenie cirkvi** – účelové zariadenie môže zriadiť iba niektorá z 15 cirkví a náboženských spoločností, ktoré na základe *Zákona č. 308/1991 Zb. o slobode náboženskej viery a postavení cirkví a náboženských spoločností* alebo štátneho súhlasu udeleného podľa tohto zákona môžu pôsobiť v Slovenskej republike. Činnosť týchto entít nie je žiadnym spôsobom bližšie upravená. Zákon v ustanovení § 6 ods. 1 písm. h) iba určuje, že cirkvi a náboženské spoločnosti sú oprávnené zakladať takéto entity a že ich činnosť nesmie ohrozovať verejný poriadok, bezpečnosť občanov, mravnosť alebo práva a slobody druhých, územnú celistvosť a nesmie byť v rozpore s Ústavou Slovenskej republiky.
- f) **obchodná spoločnosť** – Postavenie obchodných spoločností je veľmi podrobne definované v Obchodnom zákonníku. Poznáme 5 druhov obchodných spoločností a to
- i) verejnú obchodnú spoločnosť,
 - ii) komanditnú spoločnosť,
 - iii) spoločnosť s ručením obmedzeným,

⁴ ZoNO definuje v ustanovení § 2 ods. 2 **všeobecne prospešné služby** ako poskytovanie zdravotnej starostlivosti, poskytovanie sociálnej pomoci a humanitárna starostlivosť, tvorba, rozvoj, ochrana, obnova a prezentácia duchovných a kultúrnych hodnôt, ochrana ľudských práv a základných slobôd, vzdelávanie, výchova a rozvoj telesnej kultúry, výskum, vývoj, vedecko-technické služby a informačné služby, tvorba a ochrana životného prostredia a ochrana zdravia obyvateľstva, služby na podporu regionálneho rozvoja a zamestnanosti, zabezpečovanie bývania, správy, údržby a obnovy bytového fondu.

- iv) jednoduchú spoločnosť na akcie a
- v) akciovú spoločnosť.

Obchodné spoločnosti sú právnické osoby založené za účelom výkonu podnikateľskej činnosti. SRO a AS môžu byť, ak to osobitný zákon nezakazuje, založené aj iný účel ako výkon podnikateľskej činnosti. Obdobné postavenie ako obchodné spoločnosti založené podľa Obchodného zákonníka majú právnické osoby založené podľa práva Európskej únie.

- g) **družstvo** – je právnickou osobou založenou podľa predpisov Obchodného zákonníka. Obchodný zákonník definuje družstvo ako spoločenstvo neuzavretého počtu osôb, ktoré je založené na účely podnikania alebo zabezpečovania hospodárskych sociálnych alebo iných potrieb svojich členov. Družstvo musí mať minimálne päť členov, to neplatí, ak sú členmi aspoň dve právnické osoby.

Tieto osoby však musia spĺňať niekoľko ďalších nasledujúcich podmienok, aby spadali do definície subjektu sociálnej ekonomiky. Týmito podmienkami sú (§ 4 ods. 1 ZoSESP):

- a) **orgány štátnej správy⁵ majú obmedzenú nad týmito subjektmi obmedzenú kontrolu** – Toto obmedzenie spočíva v tom, že subjekty sociálnej ekonomiky nesmú byť väčšinovo riadené „*štátnym orgánom*“. V tomto prípade sa domnievame, že zákonodarca mal namysli zrejme orgány štátnej správy (ústredné orgány štátnej správy a orgány miestnej štátnej správy). Vzhľadom na znenie § 24 ZoSESP usudzujeme, že toto obmedzenie sa nevzťahuje na samosprávne orgány (t.j. obce a vyššie územné celky), nakoľko toto

⁵ ZoSeSP používa pojem štátny orgán. Tento pojem je značne mätúci a do budúcnosti môže vyvolať rôzne komplikácie a spory o výklad. Nie je

7

Tento projekt sa realizuje vďaka podpore z Európskeho sociálneho fondu a Európskeho fondu regionálneho rozvoja v rámci Operačného programu Ľudské zdroje.

ustanovenie priamo pripúšťa, že obce a VÚC môžu byť aj väčšinovými vlastníkmi alebo vykonávať kontrolu nad sociálnymi podnikmi. Zákonné obmedzenia ďalej určujú, že:

- i) štátny orgán nemôže subjekt sociálnej ekonomiky z väčšej časti financovať,
 - ii) vymenúvať ani voliť štatutárny orgán, v prípade kolektívneho štatutárneho orgánu voliť viac ako polovicu jeho členov a ani vymenúvať alebo voliť viac ako polovicu členov riadiaceho orgánu alebo dozorného orgánu,
- b) musia vykonávať hospodársku alebo nehospodársku činnosť v rámci aktivít sociálnej ekonomiky,
 - c) ak vykonávajú podnikateľskú alebo inú zárobkovú činnosť nemôžu tieto činnosti vykonávať výlučne za účelom dosiahnutia zisku, prípadne musia zisk z týchto aktivít použiť spôsobom predpokladaným v ZoSESP.

2.1 Sociálny podnik

Na účely ZoSESP sa za sociálny podnik teda považujú subjekty sociálnej ekonomiky, ktoré:

- a) **vykonávajú hospodársku činnosť a to vlastnom mene, na vlastnú zodpovednosť, sústavne a samostatne.** Táto definícia približne zodpovedá pojmu podnikanie, avšak v tomto prípade ZoSESP odkazuje na Zákon č. 358/2015 Z.z. o štátnej pomoci. Pri odkaze na ZoŠP mal zákonodarca na zreteli tú skutočnosť, že sociálne podniky môžu poberateľmi dotácií z rôznych schém

...

7

Tento projekt sa realizuje vďaka podpore z Európskeho sociálneho fondu a Európskeho fondu regionálneho rozvoja v rámci Operačného programu Ľudské zdroje.

a z tohto dôvodu musí byť pridelovanie dotácií v súlade s pravidlami Európskej únie o poskytovaní štátnej pomoci.

b) **hlavným cieľom podniku musí byť dosahovanie merateľného pozitívneho sociálneho vplyvu** – ZoSESP považuje za pozitívny sociálny vplyv napĺňanie:

- i) verejného záujmu alebo
- ii) komunitného záujmu.

Aby sme mohli identifikovať pojmy verejný a komunitný záujem musíme najskôr bližšie vysvetliť, čo ZoSESP považuje za spoločensky prospešnú službu. Pojem spoločensky prospešná služba je definovaný v § 2 ods. 4 ZoSESP:

- a) poskytovanie zdravotnej starostlivosti,
- b) poskytovanie sociálnej pomoci a humanitárna starostlivosť,
- c) tvorba, rozvoj, ochrana, obnova a prezentácia duchovných a kultúrnych hodnôt,
- d) ochrana ľudských práv a základných slobôd,
- e) vzdelávanie, výchova a rozvoj telesnej kultúry,
- f) výskum, vývoj, vedecko-technické služby a informačné služby,
- g) tvorba a ochrana životného prostredia a ochrana zdravia obyvateľstva,
- h) služby na podporu regionálneho rozvoja a zamestnanosti,
- i) zabezpečovanie bývania, správy, údržby a obnovy bytového fondu,

...

,

Tento projekt sa realizuje vďaka podpore z Európskeho sociálneho fondu a Európskeho fondu regionálneho rozvoja v rámci Operačného programu Ľudské zdroje.

- j) poskytovanie finančných prostriedkov subjektom sociálnej ekonomiky na vykonávanie spoločensky prospešnej služby podľa písmen a) až i).

2.2 Organizácie sektora sociálnej ekonomiky

Organizáciami sektora sociálnej ekonomiky strešné organizácie sociálnej ekonomiky a najvyššia strešná organizácia sektora sociálnej ekonomiky.

V zmysle ZoSESP by strešné organizácie a najvyššia strešná organizácia mali mať podobné postavenie ako majú organizácie zamestnávateľov alebo odborové zväzy v rámci tripartity.

Sme toho názoru, že ukotvenie postavenia takýchto organizácií priamo v ZoSESP je úplne zbytočné. Najvyššia strešná organizácia, prípadne, strešné organizácie, ak najvyššia strešná organizácia nie je vytvorená, majú právomoc vydať potvrdenie o spoľahlivosti pre žiadateľa o registráciu sociálneho podniku.

Máme za to, že táto právomoc je ako aj potreba preukázania spoľahlivosti je len zbytočná administratívna prekážka pri registrácii SP. Súčasne nepovažujeme za šťastné, aby súkromná organizácia mohla vydávať akékoľvek potvrdenia, o tom či iná organizácia spĺňa akékoľvek predpoklady.

Legislatíva na úrovni Európskej únie nevyžaduje existenciu „strešných“ organizácií.

2

Tento projekt sa realizuje vďaka podpore z Európskeho sociálneho fondu a Európskeho fondu regionálneho rozvoja v rámci Operačného programu Ľudské zdroje.

2.3 Verejný záujem a komunitný záujem

2.3.1 Verejný záujem

Napĺňanie verejného záujem ZoSESP definuje ako:

- a) poskytovanie spoločensky prospešnej služby pre spoločnosť ako celok alebo pre neobmedzený okruh fyzických osôb,
- b) poskytovanie spoločensky prospešnej služby znevýhodneným osobám alebo zraniteľným osobám a
- c) poskytovanie nasledujúcich spoločensky prospešných služieb:
 - i) tvorba a ochrana životného prostredia a ochrana zdravia obyvateľstva,
 - ii) zabezpečovanie bývania, správy, údržby a obnovy bytového fondu,
 - iii) poskytovanie finančných prostriedkov subjektom sociálnej ekonomiky na vykonávanie spoločensky prospešnej služby.

2.3.2 Komunitný záujem

ZoSESP definuje napĺňanie komunitného záujmu ako poskytovanie spoločensky prospešnej služby pre komunitu.

Zo znenia ZoSESP by sa dala odvodiť nasledujúca definícia pojmu komunita. Komunita by teda mala byť skupina osôb, ktorú je možné ohraničiť a identifikovať podľa niektorého nasledujúcich kritérií:

- i) územného,

...

2

Tento projekt sa realizuje vďaka podpore z Európskeho sociálneho fondu a Európskeho fondu regionálneho rozvoja v rámci Operačného programu Ľudské zdroje.

- ii) členského,
- iii) záujmového alebo
- iv) iného objektívneho kritéria.

Napĺňaním komunitného záujmu je tiež poskytovanie spoločensky prospešnej služby znevýhodneným osobám alebo zraniteľným osobám.

Do rámca napĺňania komunitného záujmu tiež spadajú aj:

- a) tvorba a ochrana životného prostredia,
- b) zdravia obyvateľstva,
- c) zabezpečovanie bývania, správy údržby a obnovy bytového fondu a
- d) poskytovanie finančných prostriedkov sociálnym podnikom na poskytovanie spoločensky prospešných služieb.

2.4 Zraniteľné a znevýhodnené osoby

Aj keď to nemusí byť na prvý pohľad úplne zrejmé, tak účelom sociálnej ekonomiky by malo byť poskytovanie a pomoc znevýhodneným a zraniteľným osobám, napríklad, pri uplatnení na trhu práce alebo pri začlenení sa do každodenného života.

2.4.1 Znevýhodnené osoby

Na účely ZoSESP sa za znevýhodnené osoby považujú fyzické osoby, ktoré v predchádzajúcich šiestich mesiacoch neboli zamestnané okrem zamestnania

...

2

Tento projekt sa realizuje vďaka podpore z Európskeho sociálneho fondu a Európskeho fondu regionálneho rozvoja v rámci Operačného programu Ľudské zdroje.

v pracovnoprávnom vzťahu, ktorého trvanie nepresiahlo v úhrne 40 dní v kalendárnom roku, a ak jej zdaniteľné mesačné príjmy a mesačné príjmy z dôchodkov⁶ nepresiahli v úhrne sumu životného minima⁷ a súčasne:

- a) **mladšie ako 26 rokov** – za predpokladu, že najneskôr pred 2 rokmi ukončili sústavnú prípravu na povolanie v dennej forme štúdia a od skončenia štúdia nemali uzatvorený pracovný pomer, ktorý by trval dlhšie ako 6 po sebe nasledujúcich mesiacov. Do tejto definície spadajú najmä vysokoškolskí študenti, ktorí nemali možnosť získať potrebnú prax spravidla vyžadovanú zamestnávateľmi pre uplatnenie v danom odbore.
- b) **staršie ako 50 rokov** – v tomto prípade ide o staršie osoby, ktoré bežní zamestnávateľia už nemusia považovať za perspektívne a z dôvodu veku a prípadne pridružených zdravotných komplikácií majú sťaženú situáciu pri hľadaní vhodnej práce.
- c) **dlhodobo nezamestnané osoby** – ktoré sú vedené v evidencii uchádzačov o zamestnanie⁸ najmenej 12 po sebe nasledujúcich mesiacov – podľa ustanovenia § 6 ods. 1 Zákona č. 5/2004 Z.z. o službách zamestnanosti sa za uchádzača o zamestnanie považuje osoba, ktorá
 - i) môže pracovať,
 - ii) chce pracovať,

⁶ T.j. zo starobného dôchodku, predčasného starobného dôchodku, vdovského dôchodku, vdoveckého dôchodku, výsluhového príspevku, výsluhového dôchodku, vdovského výsluhového dôchodku a vdoveckého výsluhového dôchodku

⁷ Výška životného minima pre plnoletú fyzickú osobu bola od 01.07.2021 do 30.06.2022 stanovená na sumu 218,06 eur.

⁸

- iii) hľadá si zamestnanie,
 - iv) je vedená v evidencii uchádzačov o zamestnanie úradu,
 - v) ktorá nie je zamestnanec,
 - vi) nie je v pracovnoprávnom vzťahu na dohôd o prácach vykonávaných mimo pracovného pomeru alebo
 - vii) nevykonáva zárobkovú činnosť na základe iného právneho vzťahu,
 - viii) neprevádzkuje alebo nevykonáva samostatnú zárobkovú činnosť,
 - ix) nevykonáva zárobkovú činnosť v členskom štáte Európskej únie alebo v cudzine.
- d) **osoby s nízkym alebo neukončeným vzdelaním** – v tomto prípade, ak nedosiahli vyššie ako stredné odborné vzdelanie⁹
- e) **osamelé osoby a osoby starajúce sa o deti alebo iné osoby, ktoré sú odkázané na ich starostlivosť** – žije ako osamelá plnoletá osoba s jednou alebo viacerými osobami odkázanými na jej starostlivosť alebo sa stará aspoň o jedno dieťa pred skončením povinnej školskej dochádzky,
- f) **osoby patriace k národnostným alebo iným menšinám** – patria k národnostnej menšine alebo etnickej menšine a potrebuje rozvíjať voje jazykové znalosti, odborné znalosti alebo nadobúdať pracovné skúsenosti na účely získania trvalého zamestnania, alebo

⁹ Za stredné odborné vzdelanie sa podľa ustanovenia § 16 ods. 4 ŠZ považuje ukončenie najviac štvorročného vzdelávacieho programu, ktorý nie je ukončený maturitnou skúškou ale iba záverečnou skúškou, prípadne, dokladom o získaní kvalifikácie (výučný list).

- g) **osoby majúce trvalý pobyt v najmenej rozvinutých okresoch¹⁰** – zoznam najmenej rozvinutých okresov vedie a zverejňuje Ústredie práce sociálnych vecí a rodiny. V 3. štvrtroku 2021 bolo do zoznamu zapísaných 19 okresov¹¹.

Za znevýhodnenú osobu sa tiež považuje osoba so zdravotným postihnutím, ktorá

- a) **je uznaná za invalidnú** – v zmysle ustanovenia § 71 ZoSP sa za invalidnú považuje osoba, ak jej pre dlhodobu nepriaznivý zdravotný stav poklesne schopnosť samostatne vykonávať zárobkovú činnosť o viac ako 40 % v porovnaní so zdravou fyzickou osobou. Dlhodobu nepriaznivý zdravotný stav musí pretrvávajúť minimálne jeden rok. Miera poklesu sa určuje v percentách na základe zdravotného postihnutia, ktoré je rozhodujúcou príčinou nepriaznivého zdravotného stavu.
- b) **alebo nie je uznaná za invalidnú**, ale má dlhodobé zdravotné postihnutie, ktoré znižuje jej schopnosť samostatne vykonávať zárobkovú činnosť minimálne o 20% v porovnaní so zdravou fyzickou osobou. Prípadne ide o osobu, ktorá na základe lekárskeho pracovného posudku má dlhodobé zdravotné postihnutie znižujúce jej telesné, duševné a zmyslové schopnosti, ktoré bránia jej plnohodnotnému a účinnému zapojeniu sa do pracovného

¹⁰ Do zoznamu sa, podľa ustanovenia § 3 ods. 3 písm. b) Zákona č. 336/2015 Z.z. o podpore najmenej rozvinutých okresov, zapisujú okresy, v ktorých priemerná miera evidovanej nezamestnanosti za kalendárny štvrtrok vypočítaná z miery evidovanej nezamestnanosti v Slovenskej republike vypočítanej z disponibilného počtu uchádzačov o zamestnanie, ktorú ústredie vykazuje, bola v období za aspoň deväť kalendárnych štvrtrokov počas predchádzajúcich dvanástich po sebe nasledujúcich kalendárnych štvrtrokov vyššia ako 1,5-násobok priemernej miery evidovanej nezamestnanosti v Slovenskej republike za rovnaké obdobie a zároveň dosiahla aspoň 8%. Do zoznamu je tiež možné zapísať aj okresy, ktoré sú takýmito okresmi ohraničené alebo sú ohraničené takýmito okresmi a štátnou hranicou.

¹¹ Lučenec, Poltár, Revúca, Rimavská Sobota, Kežmarok, Sabinov, Svidník, Vranov nad Topľou, Gelnica, Rožňava, Sobrance, Trebišov, Bardejov, Medzilaborce, Košice – okolie, Levoča, Snina, Stropkov, Michalovce.

prostredia v porovnaní so zdravou fyzickou osobou. Za dlhodobé zdravotné postihnutie sa považuje postihnutie, ktoré by malo trvať dlhšie ako dva roky.

2.4.2 Zraniteľné osoby

Na účely ZoSESP sa za zraniteľné osoby považujú:

- a) **prijímateľ sociálnej služby podľa osobitného predpisu** – Prijímateľom sociálnej služby môže byť osoba, ktorej sa po splnení podmienok určených v ZoSS, poskytuje sociálna služba. Prijímateľom sociálnej služby môže byť o.i. občan Slovenskej republiky s trvalým alebo prechodným pobytom na území Slovenskej republiky, občan členského štátu EÚ, EHP alebo Švajčiarska, ktorý má trvalý pobyt na území Slovenskej republiky a je zamestnaný alebo študuje na štátom uznanej vysokej škole na území Slovenskej republiky, cudzinec, ktorému bol udelený azyl, prípadne rodinní príslušníci takýchto osôb.
- b) **fyzická osoba v nepriaznivej sociálnej situácii** – Pojem nepriaznivá sociálna situácia je definovaný v ustanovení § 2 ods. 2 ZoSS ako ohrozenie fyzickej osoby sociálnym vylúčením alebo obmedzenie jej schopnosti sa spoločensky začleniť a samostatne riešiť svoje problémy:
 - i) z dôvodu, že nemá zabezpečené nevyhnutné podmienky na uspokojovanie základných životných potrieb,
 - ii) pre svoje životné návyky, spôsob života, závislosť od návykových látok alebo návykových škodlivých činností,
 - iii) pre ohrozenie jej vývoja z dôvodu jej zdravotného postihnutia, ak ide o dieťa do siedmich rokov veku,

...

2

Tento projekt sa realizuje vďaka podpore z Európskeho sociálneho fondu a Európskeho fondu regionálneho rozvoja v rámci Operačného programu Ľudské zdroje.

- iv) pre ťažké zdravotné postihnutie alebo nepriaznivý zdravotný stav,
 - v) z dôvodu, že dovŕšila vek v ktorom môže požiadať o starobný dôchodok,
 - vi) pre výkon opatrovania fyzickej osoby s ťažkým zdravotným postihnutím,
 - vii) pre ohrozenie správaním iných fyzických osôb alebo, ak sa stala obeťou správania iných fyzických osôb, alebo
 - viii) pre zotrvávanie v priestorovo segregovanej lokalite s prítomnosťou koncentrovanej a generačne reprodukovanej chudoby,
 - ix) z dôvodu straty bývania alebo ohrozenia stratou bývania.
- c) **dieťa alebo žiak so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami** – podľa ŠZ spadajú do tejto skupiny deti alebo žiaci so zdravotným znevýhodnením alebo postihnutím, mentálnym znevýhodnením alebo postihnutím (napr. autizmus, sluchové alebo poruchy, pervazívne vývinové poruchy alebo viacnásobné poruchy)¹²
- d) **dieťa alebo plnoletá fyzická osoba, pre ktorých sú vykonávané opatrenia sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately** – ide o opatrenia, ktoré sú definované v ustanoveniach § 1 ods. 2 až 4 ZoSPOD. Opatrenia sociálnoprávnej ochrany detí majú zabezpečiť:
- i) ochranu dieťaťa, ktorá je nevyhnutná pre jeho blaho a ktorá rešpektuje jeho najlepší záujem,

¹² Bližšie pozri § 2 písm. j) a § 2 písm. k) až q)

- ii) výchovy a všestranného vývinu dieťaťa v jeho prirodzenom rodinnom prostredí,
- iii) náhradného prostredia dieťaťa, ktoré nemôže byť vychovávané vo vlastnej rodine.

Sociálna kuratela je súbor zákonných opatrení na odstránenie, zmiernenie a zamedzenie prehlbovania alebo opakovania porúch psychického vývinu, fyzického vývinu a sociálneho vývinu dieťaťa a plnoletej fyzickej osoby a poskytovanie pomoci v závislosti od závažnosti poruchy a situácie, v ktorej sa nachádza dieťa alebo plnoletá fyzická osoba.

- e) plnoletá fyzická osoba po skončení ústavnej starostlivosti dosiahnutím plnoletosti, plnoletá fyzická osoba, ktorej bola poskytovaná na základe dohody starostlivosť v zariadení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately po skončení výkonu súdneho rozhodnutia dovŕšením plnoletosti, alebo plnoletá fyzická osoba, ktorá bola zverená do osobnej starostlivosti inej fyzickej osoby ako rodiča, do pestúnskej starostlivosti alebo ktorej bol súdom ustanovený poručník
- f) **fyzická osoba odkázaná na pomoc inej fyzickej osoby** – v tomto prípade ide o fyzickú osobu, ktorej stupeň odkázanosti je II až VI (podľa tzv. Barthelovho indexu). Spôsob určenia stupňa odkázanosti je uvedený v Prílohe č. 3 ZoSS.
- g) **matky po skončení poberania materského alebo osoby do 18 mesiacov od skončenia poberania rodičovského príspevku pri návrate na trh práce.**
- h) **osoby, ktoré skončili výkon osobnej asistencie alebo opatrovania inej osoby do 18 mesiacov od ukončenia tejto činnosti,**
- i) **fyzická osoba, ktorá je poberateľom starobného dôchodku,**

...

2

Tento projekt sa realizuje vďaka podpore z Európskeho sociálneho fondu a Európskeho fondu regionálneho rozvoja v rámci Operačného programu Ľudské zdroje.

- j) **fyzická osoba - nepodnikateľ**, ktorej mesačný príjem nepresahuje trojnásobok sumy životného minima pre jednu plnoletú fyzickú osobu podľa osobitného predpisu – osoba, ktorá medzi 01.07.2021 až 30.06.2022 príjem nižší ako 654,18 eur.
- k) **fyzická osoba do 36 mesiacov** od prepustenia:
- i) výkonu trestu odňatia slobody
 - ii) z výkonu ochrannnej výchovy.
- l) **fyzická osoba bez štátnej príslušnosti**
- m) **azylant alebo cudzinec, ktorému sa poskytuje doplnková ochrana** – poskytnutím azylu sa podľa AZ rozumie ochrana cudzinca pred prenasledovaním z dôvodu porušovania jeho základných ľudských práv. Doplnkovou ochranou sa rozumie poskytnutie ochrany cudzincovi pred vážnym bezpráviem v krajine pôvodu.

2.5 Registrácia a druhy registrovaných sociálnych podnikov

Registráciu sociálnych podnikov vykonáva MPSVaR, ktoré súčasne vedie aj Register sociálnych podnikov. Ako sociálne podniky môžu byť zaregistrovaní žiadatelia, ktorí spĺňajú nasledujúce predpoklady.

- a) spĺňa podmienky definície sociálneho podniku podľa § 5 ods. 1 ZoSESP, a ak žiada o priznanie štatútu
1. registrovaného integračného sociálneho podniku, spĺňa aj podmienky dosahovania pozitívneho sociálneho vplyvu a spôsobu jeho merania podľa § 12 ods. 1 a 2,
 2. registrovaného sociálneho podniku bývania, spĺňa aj podmienky dosahovania pozitívneho sociálneho vplyvu a spôsobu jeho merania podľa § 13 ods. 1 až 4,
 3. všeobecného registrovaného sociálneho podniku, dosahuje väčší pozitívny sociálny vplyv ako podnikateľ, ktorý obdobnú činnosť vykonáva na účel dosiahnutia zisku,
- b) má zriadený **poradný výbor** (§ 9 ZoSESP) alebo uplatňuje **demokratickú správu** (§ 10 ZoSESP)

2.6 Poradný výbor

Poradný výbor musí mať minimálne troch členov a jeho pôsobnosť musí byť zakotvená vo vnútorných organizačných dokumentoch (napr. spoločenská zmluva alebo stanovy) sociálneho podniku.

...

2

Tento projekt sa realizuje vďaka podpore z Európskeho sociálneho fondu a Európskeho fondu regionálneho rozvoja v rámci Operačného programu Ľudské zdroje.

Poradný výbor by mal byť zložený so zainteresovaných osôb. ZoSESP rozdeľuje zainteresované osoby na:

- a) priamo zainteresované osoby, ktorými sú:
 - i) zamestnanci SP,
 - ii) spotrebitelia tovarov alebo služieb, ktoré produkuje SP,
 - iii) obyvatelia obce, kde má SP umiestnenú prevádzku,
 - iv) FO, ktorá pre SP v predchádzajúcich 12 mesiacoch vykonala dobrovoľnícku činnosť¹³ v objeme minimálne 150 hodín.
- b) nepriamo zainteresovaná osoba, ktorou je
 - i) členovia, zamestnanci alebo štatutárne orgány právnických osôb poskytujúcich všeobecne prospešné služby,
 - ii) zamestnanci alebo štatutári iných sociálnych podnikov alebo FO, ktorá má majetkovú účasť v inom sociálnom podniku.
 - iii) FO, ktorá prispieva najmenej 1% zo svojich zdaňovaných príjmov po zdanení na činnosť SP poskytujúceho všeobecne prospešnú službu alebo pre tieto vykonáva dobrovoľnícku činnosť. V tomto prípade **neide** o 2% podiel z dane z príjmov, ktorý môže daňovník poukázať na osobitné účely¹⁴.
 - iv) člen akademickej obce vysokej školy alebo FO z odbornej verejnosti, ktorí vykonávajú pedagogickú činnosť, výskumno-pedagogickú činnosť

¹³ Podľa Zákona č. 406/2011 Z.z. o dobrovoľníctve

¹⁴ Podľa § 50 a nasl Zákona č. 595/2003 Z.z. o dani z príjmov

Tento projekt sa realizuje vďaka podpore z Európskeho sociálneho fondu a Európskeho fondu regionálneho rozvoja v rámci Operačného programu Ľudské zdroje.

alebo výskumnú činnosť v oblasti sociálnej ekonomiky, sociálnych podnikov alebo dosahovania pozitívneho sociálneho vplyvu sociálnym podnikom.

§ 9 ods. 1 ZoSESP uvádza, že spôsob zriadenia poradného výboru upraví registrovaný sociálny podnik vo svojich vnútorných predpisoch, ktoré musia zaistiť, aby sa zabezpečilo, že poradný výbor bude zriadený spravodlivým a transparentným spôsobom vo vzťahu k zainteresovaným osobám a aby zainteresované osoby boli priamo zapojené do výberu členov a to bez zásahu podniku alebo jeho orgánov do procesu voľby alebo vymenovania.

Členom poradného orgánu môže byť len zainteresovaná osoba a väčšinu členov musia tvoriť priamo zainteresované osoby.

Poradný výbor má v sociálnom podniku podobnú funkciu ako zástupcovia zamestnancov podľa ZP¹⁵. Poradný výbor má právo na prerokovanie, informácie a na kontrolnú činnosť. Poradný výbor musí zasadať minimálne raz za 3 mesiace a jeho zasadnutia musí byť vyhotovená zápisnica, ktorú si MPSVaR môže vyžiadať. Členom poradného výboru je možné za ich činnosť poskytnúť odmenu. Podmienka zriadenie poradného výboru je splnená, ak v podniku pôsobí zamestnanecká rada.

V tomto prípade je však nejasné, či môže ísť aj o zamestnaneckého dôverníka alebo túto podmienku spĺňajú len podniky, ktoré majú zriadenú zamestnaneckú radu (t.j. majú viac ako 50 zamestnancov). Vzhľadom na skutočnosť, že poradný výbor by mal mať minimálne troch členov, tak máme skôr za to, že zriadenie pozície zamestnaneckého dôverníka nie je v tomto prípade dostatočné.

¹⁵ Zástupcami zamestnancov sú podľa ZP zamestnanecká rada (zamestnanecký dôverník) a odborová organizácia. Zástupcovia zamestnancov majú podľa ZP právo na prerokovanie (§ 237 ZP), právo na informácie (§ 238 ZP) a na kontrolnú činnosť (§ 239 ZP)

2.7 Demokratická správa

ZoSESP definuje pojem demokratickej správy pre každú z právnych foriem, ktoré SP môže nadobúdať, osobitne

- a) v registrovanom SP, ktoré je občianske združenie alebo družstvo
 - i) zamestnanci musia tvoriť väčšinu členov družstva alebo OZ,
 - ii) väčšina zamestnancov je členom družstva alebo OZ,
 - iii) pri hlasovaní na členskej schôdzi alebo obdobnom orgáne občianskeho združenia má každý člen jeden hlas,

V tomto prípade ZoSESP jednoznačne neurčuje, či tieto podmienky musia byť splnené kumulatívne alebo stačí, ak je splnená aspoň jedna z týchto podmienok.

- b) v registrovanom SP, ktorý je obchodnou spoločnosťou sa demokratickou správou rozumie:
 - i) ak väčšina zamestnancov vlastní podiel na obchodnej spoločnosti,
 - ii) väčšinu majiteľov podielov tvoria zamestnanci,
 - iii) pri hlasovaní na valnom zhromaždení alebo obdobnom orgáne má každý majiteľ podielu jeden hlas bez ohľadu na veľkosť podielu.

Opätovne ani v tomto prípade nie je úplne jasné, či musí byť splnená len jedna z podmienok, alebo uvedené podmienky musia byť splnené kumulatívne.

...

1

Tento projekt sa realizuje vďaka podpore z Európskeho sociálneho fondu a Európskeho fondu regionálneho rozvoja v rámci Operačného programu Ľudské zdroje.

Ak by podmienky nemuseli byť splnené kumulatívne, tak by ustanovenie o demokratickej správe strácalo význam, nakoľko by bolo možné zabezpečiť, aby kontrolný podiel na obchodnej spoločnosti držala jedna osoba alebo niekoľko málo osôb.

- c) v registrovanom SP, ktorý je NO, nadáciou alebo účelovým zariadením cirkvi sú podmienky demokratickej správy naplnené v tom prípade, ak:
- i) štatút, nadačná listina alebo stanovy majú obsahujú úpravu, ktorá zabezpečuje, že valné zhromaždenie má právo voliť správnu radu,
 - ii) zamestnanci majú väčšinu hlasov na valnom zhromaždení,
 - iii) väčšinu oprávnených hlasujúcich na valnom zhromaždení tvoria zamestnanci,
 - iv) pri hlasovaní na valnom zhromaždení má každý oprávnený hlasujúci jeden hlas,

Niektoré z vyššie uvedených ustanovení vo vzájomnej súvislosti nedávajú zmysel. Napríklad môžeme uviesť účelové zariadenia cirkvi, ktoré vôbec žiadnym spôsobom nemajú upravenú vnútornú štruktúru fungovania, a ich zriaďovateľom môže byť výlučne cirkev alebo náboženská spoločnosť, ktorá je uznaná štátom. V tomto prípade považujeme za kontraproduktívne, aby sa cirkvi, ktorých základným poslaním je verejnoprospešná činnosť, ešte museli osobitne ustanovovať orgán, ktorý by bol v tomto prípade nadbytočný. Ani v tomto prípade nie je z dikcie ZoSESP jasné, či podmienky naplnenia demokratickej správy musia byť splnené len niektoré, alebo podmienky musia byť splnené kumulatívne.

1

Tento projekt sa realizuje vďaka podpore z Európskeho sociálneho fondu a Európskeho fondu regionálneho rozvoja v rámci Operačného programu Ľudské zdroje.

- d) v registrovanom SP, ktoré má právnu formu OZ, s menej ako 5 zamestnancami sa podmienka demokratickej správy považuje automaticky za splnenú.

Ustanovenie nevysvetľuje, prečo OZ s menej ako 5 zamestnancami, automaticky spĺňa túto podmienku.

- e) povinné ustanovenia zakladateľského dokumentu:

i) hlavným cieľom podniku je dosahovanie pozitívneho merateľného sociálneho vplyvu. Tento cieľ musí byť v základnom dokumente podrobne popísaný.

ii) metrika na spôsob merania pozitívneho vplyvu,

iii) predmet hospodárskej činnosti,

iv) podrobný popis pozitívneho sociálneho vplyvu tovarov alebo služieb, ktoré SP vyrába, produkuje alebo poskytuje spoločne s uvedením spôsobu akým sa pozitívny vplyv dosahuje,

v) záväzok žiadateľa využívať viac ako 50% zisku na dosiahnutie hlavného cieľa (t.j. merateľného pozitívneho sociálneho vplyvu) a určenie postupov a pravidiel rozdeľovania zvyšnej časti zisku, tak aby nenarušili dosahovanie hlavného cieľa,

vi) spôsob fungovania poradného výboru alebo demokratickej správy

- d) žiadateľ, ktorý je PO, musí mať sídlo a žiadateľ, ktorý je FO, musí mať miesto podnikania na území Slovenskej republiky, EÚ, EHP alebo Švajčiarska

- e) je **dôveryhodný** – ZoSESP túto podmienku definuje iba veľmi stručným negatívnym vymedzením – za dôveryhodného sa nepovažuje ten, u koho je

1

Tento projekt sa realizuje vďaka podpore z Európskeho sociálneho fondu a Európskeho fondu regionálneho rozvoja v rámci Operačného programu Ľudské zdroje.

preukázateľne spochybnené, že bude v súvislosti s vykonávaním hospodárskej činnosti registrovaného SP čestne a svedomito plniť povinnosti, ktoré mu vyplývajú z právnych predpisov. Ide o pomerne vágnu definíciu, ktorá v sebe neobsahuje žiadne objektívne kritériá pre určenie dôveryhodnosti.

Avšak podmienka sa považuje za splnenú ak organizácia sektora sociálnej ekonomiky vydá žiadateľovi potvrdenie (§ 26 ods. 8 ZoSESP), že o.i. spĺňa podmienku dôveryhodnosti. Organizácia môže žiadať za vydanie potvrdenia odplatu.

Takéto riešenie považujeme bez jasne daných kritérií na určenie dôveryhodnosti za mimoriadne nešťastné a najmä netransparentné. Najmä, ak je otázka preukázania dôveryhodnosti jedným z hlavných kritérií na priznanie štatútu registrovaného SP.

- f) **má vypracovaný projekt činnosti registrovaného SP** vo vzťahu k činnosti, ktorou dosahuje merateľný pozitívny sociálny vplyv, a vo vzťahu k hospodárskej činnosti. Žiadateľ, ktorý je novým podnikom, musí predložiť aj projekt činnosti obsahujúci kalkuláciu predpokladaných príjmov a výdavkov najmenej nasledujúce tri hospodárske roky.
- g) **je bezúhonný**; ak ide o PO, podmienku musí spĺňať aj osoba, ktorá je štatutárnym orgánom alebo členom štatutárneho orgánu – za bezúhonnú sa na účely ZoSESP považuje osoba, ktorá nebola odsúdená za úmyselný trestný čin alebo jej odsúdenie bolo zahladené alebo sa na ňu hľadí ako by nebola odsúdená.

1

Tento projekt sa realizuje vďaka podpore z Európskeho sociálneho fondu a Európskeho fondu regionálneho rozvoja v rámci Operačného programu Ľudské zdroje.

- h) ak žiada o priznanie štatútu integračného podniku, má najmenej dvoch zamestnancov v pracovnom pomere dohodnutom najmenej v rozsahu polovice ustanoveného týždenného pracovného času.
 - i) ktorí nie sú spoločníkmi obchodnej spoločnosti, ak ide o žiadateľa, ktorý je obchodnou spoločnosťou, alebo
 - ii) ak ide o žiadateľa, ktorý je fyzickou osobou – podnikateľom.
- i) nemá nedoplatky na odvodoch do fondov zdravotného a sociálneho poistenia v SR a ak ide o žiadateľa, ktorý má sídlo v mimo SR, tak aj v krajine, v ktorej sídlo (v prípade PO) alebo miesto podnikania (v prípade FO).
- j) nemá nedoplatky na daniach v SR a ak ide o žiadateľa, ktorý má sídlo v mimo SR, tak aj v krajine, v ktorej sídlo (v prípade PO) alebo miesto podnikania (v prípade FO).
- k) neporušil zákaz nelegálneho zamestnávania v období troch rokov pred podaním žiadosti o priznanie štatútu registrovaného SP,
- l) na majetok žiadateľa nebol vyhlásený konkurz, alebo nebolo zastavené alebo zrušené konkurzné konanie pre nedostatok majetku. Žiadateľ nemôže byť v reštrukturalizácii a ani v likvidácii.
- m) žiadateľovi nebol zrušený štatút registrovaného SP v posledných troch rokoch pred podaním žiadosti.

...

1

Tento projekt sa realizuje vďaka podpore z Európskeho sociálneho fondu a Európskeho fondu regionálneho rozvoja v rámci Operačného programu Ľudské zdroje.

2.8 Konanie o priznanie štatútu SP

Konanie o priznanie štatútu registrovaného sociálneho podniku sa začína na návrh. Žiadosť sa podáva výlučne elektronickým spôsobom.

V konaní MPSVaR rozhoduje na základe (§ 7 ods. 3 ZoSESP):

- a) overenia splnenia podmienok, ktoré sme rozobrali v predchádzajúcom bode,
- b) posúdenia predložených dokumentov,
- c) prihladenia na osvedčenie, o splnení podmienky dôveryhodnosti, ktoré vydáva organizácia sociálnej ekonomiky.

Po splnení podmienok MPSVaR prizná žiadateľovi štatút sociálneho podniku. Štatút sa priznáva na časovo neobmedzené obdobie. O priznaní štatútu registrovaného SP sa vyhotovuje osvedčenie, ktoré musí obsahovať, ktoré spoločensky prospešné služby podnik vykonáva.

Registrovaný SP je povinný spĺňať podmienky počas trvania platnosti štatútu. Registrovaný SP je povinný uvádzať pri svojom obchodnom mene alebo názve označenie „registrovaný sociálny podnik“ alebo skratku „r.s.p.“.

RSP je povinný oznámiť MPSVaR zmenu skutočností súvisiacich s plnením podmienok do 10 dní odo dňa kedy ku zmene prišlo.

2.9 Zánik štatútu r.s.p.

Štatút RSP zaniká:

...

1

Tento projekt sa realizuje vďaka podpore z Európskeho sociálneho fondu a Európskeho fondu regionálneho rozvoja v rámci Operačného programu Ľudské zdroje.

- a) zánikom právnickej osoby alebo, ak ide o fyzickú osobu – podnikateľa, jej smrťou či vyhlásením za mŕtvu alebo ukončením jej podnikateľskej činnosti,
- b) vrátením štatútu registrovaného sociálneho podniku,
MPSVaR z úradnej moci zruší štatút RSP, ak podnik:
 - a) ak prestal spĺňať podmienky na priznanie štatútu sociálneho podniku,
 - b) nepreukázal splnenie podmienok,
 - c) porušil zákaz nelegálneho zamestnávania.

Ministerstvo práce môže zrušiť štatút registrovaného sociálneho podniku, ak registrovaný sociálny podnik opakovane alebo závažným spôsobom poruší povinnosti, ktoré mu vyplývajú zo ZoSESP.

Tento odsek je podľa nášho názoru nejasne formulovaný, nakoľko je len veľmi málo ustanovení, ktoré by podnik mohol porušiť opakovane. Sme toho názoru pre pri porušení väčšiny podmienok by MPSVaR mal zrušiť štatút sociálneho podniku z úradnej moci (napr. nelegálne zamestnávanie).

Registrovaný sociálny podnik môže splynúť alebo sa zlúčiť iba s iným registrovaným sociálnym podnikom. Ak sa registrovaný sociálny podnik rozdelí, osoby, na ktoré prechádza jeho imanie, musia byť tiež registrovanými sociálnymi podnikmi.

...

1

Tento projekt sa realizuje vďaka podpore z Európskeho sociálneho fondu a Európskeho fondu regionálneho rozvoja v rámci Operačného programu Ľudské zdroje.

2.10 Register sociálnych podnikov a informačný systém sociálnej ekonomiky

2.10.1 Register sociálnych podnikov

RSP sa zapisujú do Registra sociálnych podnikov. V zmysle ustanovenia § 27 je Register verejný zoznam údajov o SP. Do Registra sa zapisujú nasledujúce údaje o SP

- a) obchodné meno, adresa prevádzkarne, ak je zriadená, a
 1. sídlo, ak ide o právnickú osobu,
 2. pri FO – podnikateľoch osobné údaje podnikateľovi (meno, priezvisko, bydlisko, dátum narodenia, rodné číslo a miesto podnikania),
- b) identifikačné číslo,
- c) predmet podnikania alebo činnosti,
- d) merateľný pozitívny sociálny vplyv,
- e) percentuálna časť zisku, ktorú RSP zaväzuje alokovať na dosahovanie pozitívneho sociálneho vplyvu,
- f) právna forma RSP,
- g) údaje o štatutárnom orgáne RSP alebo členovi štatutárneho orgánu RSP, vrátane uvedenia spôsobu, štatutárny orgán koná v mene RSP, súčasne sa uvádza aj deň vzniku funkcie a deň zániku funkcie štatutárneho orgánu,
- h) konečných užívateľov výhod,
- i) kontaktné údaje RSP (telefónne číslo a adresa elektronickej pošty).

...

1

Tento projekt sa realizuje vďaka podpore z Európskeho sociálneho fondu a Európskeho fondu regionálneho rozvoja v rámci Operačného programu Ľudské zdroje.

Do registra sa zapisujú aj zmeny vyššie uvedených údajov. RSP je povinný nahlásiť zmeny v zapisovaných údajoch do 10 dní, odo dňa kedy ku zmene došlo.

2.10.2 Informačný systém sociálnej ekonomiky

ISSE je informačný systém verejnej správy v oblasti sociálnej ekonomiky. V ISSE sa vedú nasledujúce evidencie:

- a) žiadostí o priznanie štatútu RSP,
- b) žiadostí o priznanie postavenia organizácie sektora sociálnej ekonomiky,
- c) register sociálnych podnikov,
- d) zamestnancov integračných podnikov – obsahuje okrem osobných údajov zamestnancov integračných podnikov aj
 - i) dohodnutý rozsah pracovného času,
 - ii) dátum vzniku, zániku a prípadného skončenia pracovného pomeru,
 - iii) druh vykonávanej pracovnej činnosti
 - iv) údaj, či zamestnanec je zraniteľnou alebo znevýhodnenou osobou,
- e) ekonomickej činnosti registrovaných sociálnych podnikov,
- f) podpory poskytnutej registrovaným sociálnym podnikom podľa tohto zákona – obsahuje údaje o investičnej pomoci, kompenzačnej pomoci, a poskytnutí pomoci na podporu dopytu,
- g) sankcionovania registrovaných sociálnych podnikov.

5

Tento projekt sa realizuje vďaka podpore z Európskeho sociálneho fondu a Európskeho fondu regionálneho rozvoja v rámci Operačného programu Ľudské zdroje.

2.11 Typológia sociálnych podnikov (vyššia kapitola)

2.11.1 Druhy registrovaných sociálnych podnikov

ZoSESP obsahuje dve kritériá delenia RSP. Prvým kritériom delenia je akým spôsobom napĺňa sociálny vplyv:

- a) ak podnik napĺňa verejný záujem, tak sa považuje za verejnoprospešný podnik,
- b) ak podnik napĺňa komunitný záujem, tak sa považuje komunitnoprospešný podnik.

Z hľadiska zamerania činnosti ZoSESP delí RSP na:

- a) integračné podniky,
- b) sociálne podniky bývania,
- c) všeobecné registrované sociálne podniky.

2.11.1.1 Integračný podnik

Integračné podniky sú považované za verejnoprospešné podniky, ktoré podporujú zamestnanosť znevýhodnených a zraniteľných osôb.

Positívny vplyv sa meria prostredníctvom percenta znevýhodnených a zraniteľných osôb, ktoré RSP zamestnáva. Pri integračných podnikoch sa pozitívny vplyv považuje za dosiahnutý, ak podnik:

...

5

Tento projekt sa realizuje vďaka podpore z Európskeho sociálneho fondu a Európskeho fondu regionálneho rozvoja v rámci Operačného programu Ľudské zdroje.

- zamestnáva aspoň **30% znevýhodnených alebo zraniteľných osôb v pracovnom pomere**
- v rozsahu aspoň **jednej polovice ustanoveného týždenného pracovného času**;
- prípade osôb so zdravotným znevýhodnením stačí, ak sú v pracovnom pomere v rozsahu aspoň **jednej štvrtiny ustanoveného týždenného pracovného času**.

Za znevýhodnené osoby sa považujú osoby, ktoré boli na základe ZoSESP považované za znevýhodnené osoby a to po dobu dvoch rokov odo dňa začiatku pracovného pomeru v RSP.

Ak by počet zamestnancov RSP klesol pod 30% z dôvodu uplynutia lehoty na počas ktorej je zamestnanec považovaný za zraniteľnú alebo znevýhodnenú osobu, alebo z dôvodu zvýšenia počtu zamestnancov v nadväznosti na otvorenie novej prevádzkarne, rozšírenia alebo diverzifikácie výroby alebo zásadnej zmeny výrobného procesu, tak sa podmienka dosahovania pozitívneho sociálneho vplyvu považuje za splnenú ešte po dobu 6 mesiacov odo dňa uplynutia lehoty počas, ktorej sa zamestnanec považuje za znevýhodnenú alebo zraniteľnú osobu alebo od dňa uzatvorenia pracovných pomerov s novými zamestnancami.

Ak by RSP neprijme do pracovného pomeru, v rámci 6 mesačnej lehoty, do pracovného pomeru nových zamestnancov, ktorí spĺňajú podmienku znevýhodnenia alebo zraniteľnosti, aby naplnil podmienky napĺňania pozitívneho sociálneho vplyvu, tak MSPVaR je oprávnený RSP jeho štatút odobrať.

2.11.1.2 Sociálny podnik bývania

Sociálny podnik bývania je verejnoprospešný podnik, ktorý dosahuje pozitívny sociálny vplyv prostredníctvom zabezpečovania spoločensky prospešného nájomného bývania.

5

Tento projekt sa realizuje vďaka podpore z Európskeho sociálneho fondu a Európskeho fondu regionálneho rozvoja v rámci Operačného programu Ľudské zdroje.

Spoločensky prospešným nájomným bývaním sa rozumie:

- a) poskytovanie bývania,
- b) správy,
- c) údržby a obnovy bytového fondu
- d) prostredníctvom výstavby, prestavby alebo obstarania bytov
- e) na účely ich nájmu oprávneným osobám alebo prostredníctvom nájmu bytov týmto fyzickým osobám.

Spoločensky prospešné nájomné bývanie je považované sociálnu službu všeobecného záujmu podľa predpisov Európskej únie.

ZoSESP považuje za oprávnené osoby FO, ktoré tvoria domácnosť a ktorých mesačný príjem v úhrne neprevyšuje štvornásobok životného minima. Príjem sa určuje ako podiel dosiahnutého príjmu a počtu mesiacov, za ktoré osobám tento príjem patril.

Dosahovanie pozitívneho sociálneho vplyvu sa meria počtom bytov vo výstavbe, prestavbe alebo obstaraných bytov alebo percentom prenajatých bytov. Pozitívny sociálny vplyv sa považuje za dosiahnutý, ak sociálny podnik prenajíma najmenej 70% bytov, ktoré vlastní alebo má v nájme za nájomné zodpovedajúce nákladom na byt.

Sociálny podnik bývania napĺňa pozitívny sociálny vplyv aj počas výstavby alebo prestavby bytov a to po dobu troch rokov. MPSVaR môže túto dobu predĺžiť až na 6 rokov. Pozitívny sociálny vplyv je naplnený aj do 6 mesiacov odo dňa vydania kolaudačného rozhodnutia, resp. obstarania bytu.

Podľa ustanovenia § 13 ods. 7 ZoSESP sociálny podnik bývania nesmie byty alebo bytové budovy, ktoré vlastní a na ktorých výstavbu, prestavbu alebo obstaranie boli použité

...

5

Tento projekt sa realizuje vďaka podpore z Európskeho sociálneho fondu a Európskeho fondu regionálneho rozvoja v rámci Operačného programu Ľudské zdroje.

prostriedky získané z podpory poskytnutej podľa ZoSESP, počas 30 rokov odo dňa určenia súpisného čísla, vydania kolaudačného rozhodnutia alebo obstarania previesť na inú osobu ako sociálny podnik bývania. Toto obmedzenie s nakladaním s majetkom sa dokonca zapisuje do katastra nehnuteľností. ZoSESP, dokonca, obsahuje ustanovenie, na základe, ktorého by zmluva porušujúca vyššie uvedený zákaz, bola neplatná.

Všetky RSP musia účtovať v sústave podvojného účtovníctva a na samostatných analytických účtoch osobitne vykazovať činnosť, ktorú vykonáva ako RSP. Zo ZoSESP vyplýva pre RSP povinnosť mať účtovnú závierku overenú štatutárnym audítorom, ak spĺňa nasledujúce predpoklady:

- a) príjem verejných prostriedkov a podielov zaplatenej dane v účtovnom období, za ktoré je účtovná závierka zostavená, presiahne 200 000 eur alebo
- b) všetky príjmy registrovaného sociálneho podniku v účtovnom období, za ktoré je účtovná závierka zostavená, presiahnu 500 000 eur¹⁶.

Podľa nášho názoru ide o zbytočné administratívne a finančné zaťaženie RSP a táto hranica je nastavená pomerne nízko v porovnaní s bežnými podnikateľskými subjektmi.

Sociálne podniky sú tiež povinné vypracovať aj výročnú správu, spravidla do júna nasledujúceho roka a do 15.07. ju zaslať MPSVaR. Výročná správa musí mať nasledujúce náležitosti (§ 15 ods. 2 ZoSESP):

¹⁶ Pre porovnanie. Podľa ZoÚ, od 01.01.2022 budú musieť mať audítorom overenú účtovnú závierku len účtovné jednotky, ktoré spĺňajú aspoň dve z troch nasledujúcich kritérií:

- a) majetok vyšší ako 4 mil eur,
- b) čistý obrat vyšší ako 8 mil eur,
- c) priemerný prepočítaný počet zamestnancov je vyšší ako 50 v jednom účtovnom období.

- a) vyhodnotenie dosiahnutia pozitívneho sociálneho vplyvu, ktorý má RSP v predmete svojej činnosti a prehľad aktivít vykonaných v danom roku,
- b) vyhodnotenie účtovnej závierky a dosiahnutého hospodárskeho výsledku,
- c) správu z vykonania štatutárneho auditu, ak má RSP povinnosť mať auditovanú účtovnú závierku,
- d) prehľad finančných tokoch najmä o príjmoch a výdavkoch,
- e) rozdelenie príjmov podľa ich jednotlivých zdrojov,
- f) stav a pohyb majetku a záväzkov,
- g) orgány RSP a prípadné zmeny v ich personálnom zložení,
- h) Iné údaje, o ktoré určí najvyšší orgán RSP, že majú byť obsiahnuté vo výročnej správe.

Povinnosť vypracovať výročnú správu je, podľa nášho názoru ďalšou nie nevyhnutnou byrokratickou záťažou pre RSP.

Tento projekt sa realizuje vďaka podpore z Európskeho sociálneho fondu a Európskeho fondu regionálneho rozvoja v rámci Operačného programu Ľudské zdroje.

2.12 Štátna podpora pre RSP

Štát môže podporovať RSP prostredníctvom:

- a) investičnej pomoci,
- b) kompenzačnej pomoci,
- c) pomoci na podporu dopytu.

Podporu RSP je možné poskytnúť iba ak vykonáva činnosť na území Slovenskej republiky.

Štátna podpora pre RSP je pomerne zložitá záležitosť, nakoľko pomoc, ktorá sa RSP poskytuje musí byť v súlade s pravidlami Európskej únie pre štátnu pomoc. V Slovenskej republike upravuje poskytovanie štátnej pomoci ZoŠP.

Štát alebo orgány miestnej samosprávy (t.j. obce alebo vyššie územné celky). Na základe ZoSESP je MPSVaR vypracováva schémy štátnej pomoci pre RSP.

2.12.1 Investičná pomoc

Investičnú pomoc je možné poskytnúť na podporu investície alebo prípravu projektu a poradenských služieb pri príprave investície. Investičnú pomoc je možné poskytnúť prostredníctvom:

- a) návratnej pomoci,
- b) kombináciou návratnej a nenávratnej formy pomoci,
- c) podmienene vrätného finančného príspevku,

5

Tento projekt sa realizuje vďaka podpore z Európskeho sociálneho fondu a Európskeho fondu regionálneho rozvoja v rámci Operačného programu Ľudské zdroje.

- d) nenávratného finančného prostriedku – investičnú pomoc podľa tohto a predchádzajúceho bodu môže dostať len RSP, ktorému bola schválená investičná pomoc vo forme návratnej pomoci alebo kombinácie návratnej a nenávratnej finančnej pomoci vo výške najmenej 20% z celkových nákladov na rovnaký investičný zámer, alebo aspoň 10% z celkovej výšky investičných nákladov od právnickej osoby, ktorá
- i) disponuje finančnými prostriedkami najmenej vo výške 500.000,- eur,
 - ii) bol jej poskytnutý bankový úver vo výške minimálne 500.000,- eur,
 - iii) na základe písomnej zmluvy spravuje investičný fond vo výške minimálne 500.000,- eur
- e) dotácie pre RSP,
- f) predaja nehnuteľného majetku za nižšiu ako trhovú cenu (všeobecná hodnota majetku) alebo nájmu nehnuteľnosti za nižšiu cenu ako trhovú cenu (cenu určenú znaleckým posudkom),
- g) úľava na dani

Na účely ZoSESP nákladmi investičnej pomoci rozumejú:

- a) náklady na obstaranie dlhodobého hmotného investičného majetku alebo dlhodobého nehmotného majetku
- b) odhadované mzdové náklady na pracovné miesta vytvorené priamej súvislosti so zamýšľanou investíciou,
- c) prevádzkové, režijné náklady ako aj náklady na služby, ktoré boli vynaložené v rámci investičného projektu.

5

Tento projekt sa realizuje vďaka podpore z Európskeho sociálneho fondu a Európskeho fondu regionálneho rozvoja v rámci Operačného programu Ľudské zdroje.

Medzi žiadateľom a poskytovateľom sa uzatvára zmluva o poskytnutí investičnej pomoci.

Zmluva o investičnej pomoci musí obsahovať rôzne náležitosti, ktoré vyplývajú z viacerých právnych predpisov. Zmluva musí okrem iného obsahovať:

- a) výšku a intenzitu poskytnutej investičnej pomoci,
- b) výšku celkových oprávnených nákladov a výšku skutočne vynaložených nákladov na vypracovanie investičného zámeru,
- c) obdobie na ktoré sa investičná pomoc poskytuje,

V prípade poskytnutia nenávratnej investičnej pomoci musí zmluva obsahovať záväzok RSP, že vráti investičnú pomoc v sume zostatkovej ceny majetku, ktorý RSP nadobudne z tejto formy investičnej pomoci, ak vstúpi do likvidácie, prípadne bude na jeho majetok vyhlásený konkurz alebo ak bude povolené reštrukturalizačné konanie.

Vzhľadom na funkciu RSP musí zmluva o investičnej pomoci obsahovať aj záväzok podniku týkajúci sa výšky minimálnych miezd a iných plnení, ktoré bude podnik poskytovať svojim zamestnancom.

Pri poskytnutí podmienne vrätnej investičnej pomoci musí zmluva obsahovať aj podmienky, spôsob a časový plán vrátenia investičnej pomoci ako aj monitorovanie podmienok pre vrátenie.

Investičnú pomoc vo forme dotácie a nenávratného príspevku pre integračný podnik na vytvorenie pracovných miest je možné poskytnúť iba vtedy, ak novovytvorené pracovné miesta budú obsadené zamestnancami, ktorých pracovný úväzok bude dosahovať minimálne $\frac{1}{4}$ ustanoveného týždenného pracovného času. Maximálna výška investičnej pomoci sa určí ako

...

5

Tento projekt sa realizuje vďaka podpore z Európskeho sociálneho fondu a Európskeho fondu regionálneho rozvoja v rámci Operačného programu Ľudské zdroje.

$$IP_{\max} = 50.000 \text{ eur} + (\text{počet nových pracovných miest} \times 30.000 \text{ eur})$$

Suma 30.000,- eur zodpovedá pracovnému pomeru na ustanovený týždenný pracovný čas. Ak sa počíta s tým, že so zamestnancom nebude uzatvorený pracovný pomer na celú výšku týždenného pracovného času, ale na kratší čas, tak sa táto suma pomerne zníži.

Pri investičnej pomoci poskytovanej vo forme predaja alebo prenájmu nehnuteľnosti za nižšiu ako trhovú cenu musia zmluvy okrem všeobecných náležitostí obsahovať aj nasledujúce ustanovenia (uvádzame len najdôležitejšie):

a) kúpna zmluva

- i) dobu počas, ktorej musí mať podnik status RSP, ktorá nesmie byť kratšia ako 10 rokov odo dňa prevodu vlastníckeho práva,
- ii) dohoda o zriadení predkupného práva k nehnuteľnosti v prospech predávajúceho v trvaní 30 rokov, pričom kúpna cena je pri predkupnom práve rovnaká ako cena, za ktorú nadobudol nehnuteľnosť kupujúci. V tomto prípade sa kúpna cena môže zvýšiť o preukázané zhodnotenie nehnuteľnosti kupujúcim. Zriadenie predkupného práva sa zapisuje do katastra nehnuteľností.
- iii) záväzok kupujúceho, že v prípade ak by bol na jeho majetok vyhlásený konkurz, povolená reštrukturalizácia a alebo by vstúpil do likvidácie alebo straty štatútu sociálneho podniku, tak vráti predávajúcemu rozdiel medzi cenou určenou znaleckým posudkom a kúpnu cenu.

b) nájomné zmluvy

- i) dobu nájmu nesmie presiahnuť 10 rokov,
- ii) hodnotu nájmu určenú znaleckým posudkom,

5

Tento projekt sa realizuje vďaka podpore z Európskeho sociálneho fondu a Európskeho fondu regionálneho rozvoja v rámci Operačného programu Ľudské zdroje.

- iii) dohodnutú cenu nájmu,
- iv) záväzok nájomcu, že predmet nájmu neprenehá tretej osobe,
- v) ak sú predmetom nájmu pozemky, tak záväzok nájomcu, že na nich nezriadi stavbu,
- vi) nájomná zmluva zaniká súčasne so zánikom nájomcu alebo jeho štatútu ako RSP.

2.12.2 Kompenzačná pomoc

Kompenzačnú pomoc je možné poskytnúť podniku, ktorý je v dôsledku dosahovania pozitívneho sociálneho vplyvu znevýhodnený oproti podnikom, ktoré vykonávajú rovnakú alebo obdobnú činnosť na komerčnom základe.

Kompenzačnú pomoc je možné poskytnúť v nasledujúcich formách:

- a) návratnou finančnou pomocou,
- b) kombináciou návratnej a nenávratnej finančnej pomoci,
- c) nenávratného finančného príspevku,
- d) dotácie.

ZoSESP je pomerne stručný, čo sa týka určenia podmienok pre poskytnutie kompenzačnej pomoci. ZoSESP určuje, že zmluva musí mať nasledujúce náležitosti:

- a) výšku kompenzačnej pomoci,
- b) termín a spôsob poskytnutia,

...

6

Tento projekt sa realizuje vďaka podpore z Európskeho sociálneho fondu a Európskeho fondu regionálneho rozvoja v rámci Operačného programu Ľudské zdroje.

- c) výšku celkových oprávnených nákladov,
- d) obdobie, na ktoré sa kompenzačná pomoc poskytuje,
- e) ustanovenie o výške minimálnych miezd a iných peňažných plnení súvisiacich s pracovným pomerom, ktoré sa podnik zaväzuje vyplácať svojim zamestnancom – toto je najdôležitejšie ustanovenie v zmluve, nakoľko RSP dosahujú pozitívny sociálny vplyv najmä prostredníctvom zamestnávania znevýhodnených a zraniteľných osôb. Zamestnávanie takýchto osôb môže byť spojené so zvýšenými nákladmi, na kompenzáciu ktorých je určený tento druh štátnej pomoci.

2.12.3 Dotácia

Dotácia sa poskytuje tým RSP, ktoré splnili podmienky ustanovené ZoSESP a Zákonom č. 523/2004 Z.z. o rozpočtových pravidlách verejnej správy, za predpokladu, že poskytovateľ dotácie vyčlenil rozpočtové prostriedky na poskytnutie dotácie podľa ZoSESP. Poskytovateľom dotácie na účely ZoSESP môže byť:

- a) MPSVaR
- b) ÚPSVaR
- c) iné ministerstvo, ak sociálnu podnik vykonáva činnosť v pôsobnosti jeho rezortu.

Žiadosť o dotácie sa podáva na základe výzvy, ktorú zverejní poskytovateľ na svojej webovej stránke. Posudzovateľ zriadi komisiu, ktorá posúdi jednotlivé žiadosti. Komisia musí

6

Tento projekt sa realizuje vďaka podpore z Európskeho sociálneho fondu a Európskeho fondu regionálneho rozvoja v rámci Operačného programu Ľudské zdroje.

mať minimálne troch členov, z ktorých každý posudzuje žiadosť nezávisle. Na základe vyjadrenia komisie poskytovateľ schváli poskytnutie dotácie a jej výšku.

Dotácia sa poskytne žiadateľovi na základe zmluvy o poskytnutí dotácie, ktorá obsahuje okrem iných aj tieto náležitosti:

- a) predmet a účel, na ktorý sa dotácia poskytuje,
- b) spôsob poskytnutia dotácie a podmienky jej čerpania,
- c) prípadné podmienky, za ktorých je žiadateľ povinný dotáciu vrátiť,
- d) spôsob kontroly využitia dotácie. Kontrolu efektívnosti a hospodárnosti vynaložených prostriedkov vykonáva poskytovateľ dotácie.

Dotácia môže byť poskytnutá aj ako súčasť investičnej pomoci.

Poskytovateľ je povinný zverejniť znenie predpisov upravujúcich poskytovanie dotácií v jeho rezorte, ako aj výšku finančnej sumy, ktorá bola v danom rozpočtovom roku vyčlenená na poskytnutie dotácií ZoSESP a predpoklad na ďalšie dva roky.

Poskytovateľ zverejňuje výzvu na podávanie žiadostí dva mesiace pred termínom uzatvorenia prihlášok. Poskytovateľ je tiež povinný zverejniť aj zoznam poskytnutých dotácií ako aj zoznam žiadostí o poskytnutie dotácií, ktoré boli odmietnuté. Pri odmietnutých žiadostiach je poskytovateľ povinný uviesť aj dôvod neschválenia.

2.12.4 Pomoc na podporu dopytu

Tento spôsob štátnej podpory sa realizuje prostredníctvom odkúpenia servisnej poukážky od RSP, ktorý poskytol službu starostlivosti o domácnosť a záhradu FO, alebo FO, ktorá má rozhodnutie o odkázanosti na sociálnu službu podľa ZoSS.

6

Tento projekt sa realizuje vďaka podpore z Európskeho sociálneho fondu a Európskeho fondu regionálneho rozvoja v rámci Operačného programu Ľudské zdroje.

FO použije na uhradenie služieb poskytnutých RSP servisnú poukážku. Kúpnu cenou poukážky je jej nominálna hodnota. RSP má nárok na odkúpenie servisnej poukážky za sumu rovnajúcu sa jej nominálnej hodnote zvýšenú o sumu, ktorú ustanoví MPSVaR svojim predpisom. Servisné poukážky vydáva MPSVaR a zabezpečuje aj ich tlač, distribúciu skladovanie a pod. Servisné poukážky sa vydávajú v nominálnej hodnote 10,- eur. Predaj, odkúpenie a spätný výkup môžu vykonávať len MPSVaR, Úrady PSVaR, obce alebo VÚC. Platnosť servisnej poukážky môže byť obmedzená časovo, územne alebo osobou, ktorá môže servisnú poukážku použiť.

Činnosťami, ktoré môže so servisnými poukážkami vykonávať MPSVaR je možné poveriť inú osobu, ktorú vyberie MPSVaR na základe predpisov o verejnom obstarávaní.

2.13 Možný ďalší vývoj v oblasti sociálnej ekonomiky

V priebehu roka 2021 predložilo MPSVaR do medzirezortného pripomienkového konania novelu ZoSESP.

Podľa dôvodovej správy je cieľom novely ZoSESP posilniť a podporiť priaznivé prostredie pre rozvoj sociálnej ekonomiky na Slovensku.

Novela mala upresniť ZoSESP a ustáliť pojmy a regulácie v odbore sociálnej ekonomiky, odstrániť prekážky, ktoré bránia rozvoju sociálnej ekonomiky, ako aj dotvoriť systém podpory pre podniky sociálnej ekonomiky, ktorý bude súladný s pravidlami Európskej únie pre štátnu pomoc.

Okrem iného mala novela spresniť definíciu znevýhodnenej osoby (najmä pri zdravotnom postihnutí) a spôsob preukazovania znevýhodnenia. Súčasne mali z definície znevýhodnených osôb vypadnúť poberatelia starobných a výsluhových dôchodkov. MPSVaR

6

Tento projekt sa realizuje vďaka podpore z Európskeho sociálneho fondu a Európskeho fondu regionálneho rozvoja v rámci Operačného programu Ľudské zdroje.

túto zmenu zdôvodnilo tak, že poberatelia týchto dôchodkov nie sú znevýhodnenými osobami. MPSVaR v dôvodovej správe uviedlo, že výška výsluhových dôchodkov vždy prevyšuje požiadavku minimálneho príjmu pre fyzickú osobu.

V dôvodovej správe k novele MPSVaR prezentovalo názor, že podniky sociálnej ekonomiky vytvárajú iba medzitrh práce pre znevýhodnené a zraniteľné osoby. Máme za to, že takéto chápanie sociálnej ekonomiky je veľmi zužujúce a neodzrkadľuje trendy v sociálnej ekonomike na európskej úrovni, kde je v rámci sociálnej ekonomiky kladený veľký dôraz na udržateľnosť a inkluzivitu.

Niektoré publikácie o monitorujúce sociálnu ekonomiku v Európskej únii vyčítajú Slovensku, že sociálnu ekonomiku chápe prevažne ako súbor integračných podnikov (t.j. veľmi zúžene).

MPSVaR zamýšľalo novelou vytvoriť aj právnu úpravu tzv. rodinných podnikov. V rámci medzirezortného pripomienkového konania boli voči tejto navrhovanej právnej úprave vznesené veľmi ostré námietky zo strany najmä Ministerstva hospodárstva a Ministerstva spravodlivosti. Ministerstvá tvrdili, že ide o nesystémový prvok v rámci obchodného práva a obchodných spoločností, ktorý nemá v právnej úprave opodstatnenie.

Sme toho názoru, že právna úprava rodinných podnikov nemala mimo deklaratórnej funkcie žiaden praktický význam a mimo viazania určitej časti zisku spoločnosti po zdanení nemala ani žiadne právne následky. Spoločnostiam, ktoré by sa registrovali ako rodinné podniky by táto úprava skôr komplikovala život a zvyšovala administratívnu záťaž (napr. zriadenie „rady rodinného podniku“). Rovnako úprava vstupu rozvojového kapitálu do rodinných podnikov nemá žiadne opodstatnenie v ZoSESP.

6

Tento projekt sa realizuje vďaka podpore z Európskeho sociálneho fondu a Európskeho fondu regionálneho rozvoja v rámci Operačného programu Ľudské zdroje.

Tiež sme toho názoru, že zakotvenie definície rodinného podniku v ZoSESP je nesystémové, nakoľko „rodinné“ podniky vôbec nemusia spĺňať podmienky, ktoré musia spĺňať sociálne podniky, aby mohli byť registrované ako RSP.

Ministerstvo tiež chcelo v neskorších legislatívnych plánoch umožniť, aby sa rodinné podniky mohli stať príjemcami niektorých z foriem štátnej pomoci. Právna úprava rodinného podniku by sa mohla do budúca stať základom pre určenie nástupníctva v rodinných podnikoch. Máme za to, že táto predstava je značne zidealizovaná. V krajinách, v ktorých majú rodinné podniky, veľmi silnú tradíciu (napr. Spolková republika Nemecko) sa na zachovanie vlastníctva podniku v rámci rodiny používajú úplne iné nástroje práva obchodných spoločností (napr. vytváranie holdingových štruktúr).

Novela zákona mala platiť od 01.01.2022, ale k 17.12.2021 nebola predložená na schválenie do NRSR.

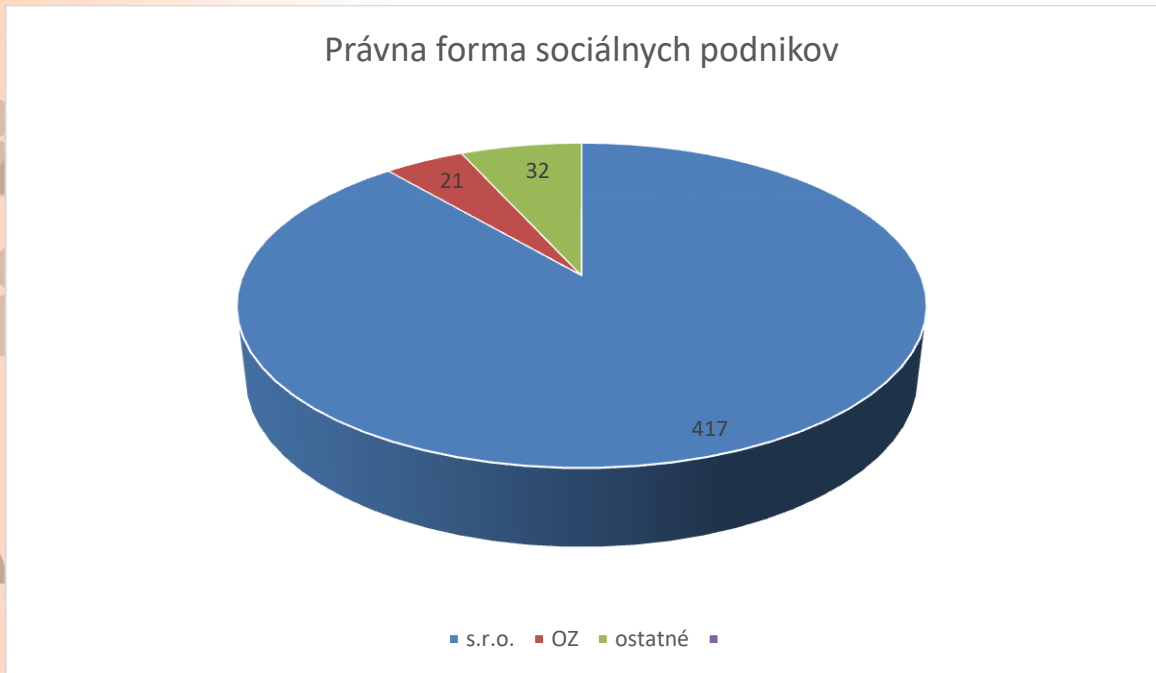

6

Tento projekt sa realizuje vďaka podpore z Európskeho sociálneho fondu a Európskeho fondu regionálneho rozvoja v rámci Operačného programu Ľudské zdroje.

2.14 Základné štatistické ukazovatele o SP na Slovensku

Tabuľka – právna forma sociálnych podnikov

Zdroj: spracované podľa Registra sociálnych podnikov

K 31.12.2021 pôsobilo v Slovenskej republike 460 RSP. Prevažujúcou právnou formou bola SRO, ktorú malo 417 RSP, občianskych združení bolo 21 a 32 RSP malo inú právnú formu.

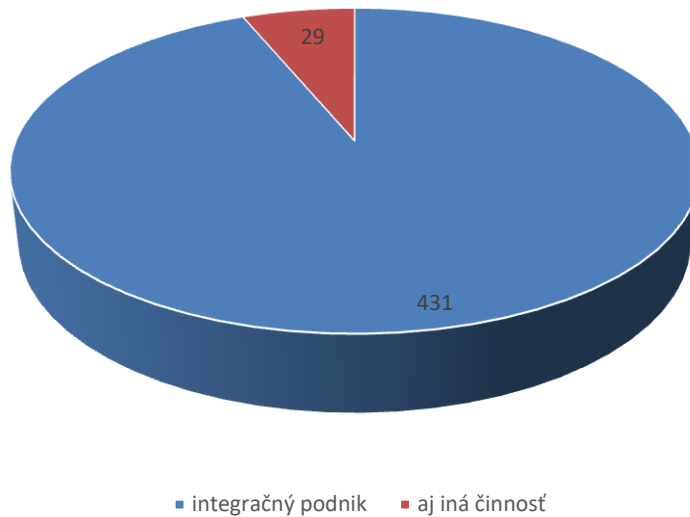
Tabuľka – Druh registrovaného SP

...

6

Tento projekt sa realizuje vďaka podpore z Európskeho sociálneho fondu a Európskeho fondu regionálneho rozvoja v rámci Operačného programu Ľudské zdroje.

Druh registrovaného sociálneho podniku

Zdroj: spracované podľa Registra sociálnych podnikov

RSP mali v prevažnej väčšine druh svojej činnosti uvedený integračný podnik. Týchto RSP bolo 431, čo predstavuje skoro 94% všetkých RSP v Slovenskej republike.

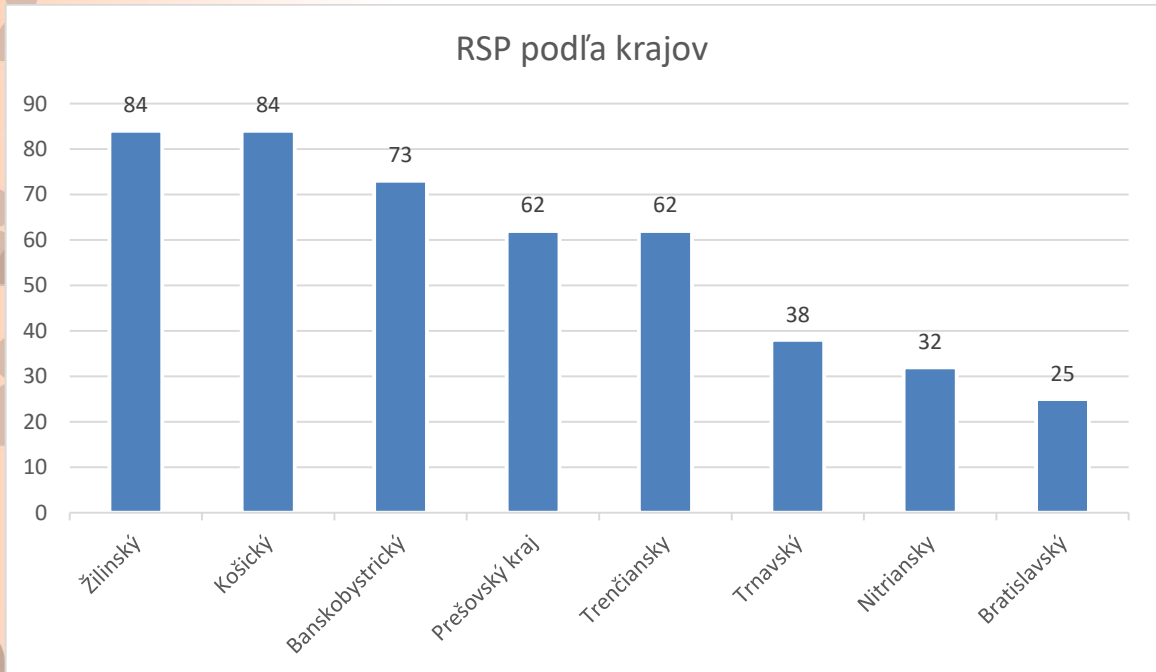
Pri 29 podnikoch bol uvedený aj iný druh činnosti. Najčastejšie to bol druh všeobecný sociálny podnik.

6

Tento projekt sa realizuje vďaka podpore z Európskeho sociálneho fondu a Európskeho fondu regionálneho rozvoja v rámci Operačného programu Ľudské zdroje.

Tabuľka – Rozdelenie RSP podľa krajov

Zdroj: spracované podľa Registra sociálnych podnikov

Najviac RSP pôsobilo v Košickom a Žilinskom kraji a to v oboch po 84, o niečo menej RSP (72) pôsobilo v Banskobystrickom kraji. Najmenej RSP pôsobilo v Bratislavskom kraji a to iba 25 RSP.

...

6

Tento projekt sa realizuje vďaka podpore z Európskeho sociálneho fondu a Európskeho fondu regionálneho rozvoja v rámci Operačného programu Ľudské zdroje.

3 VÝVOJ SOCIÁLNEHO PODNIKANIA NA ÚROVNI EURÓPSKEJ ÚNIE

Európska únia sa začala výraznejšie zaoberať sociálnymi podnikmi v roku 2011, keď Európska komisia vypracovala dokument Iniciatíva pre sociálne podnikanie (Social Business Initiative). V tomto dokumente Komisia rámcovo zadefinovala kritériá pre sociálne podniky.

Za SP sa môže považovať podnik:

- pre ktorý sociálny alebo všeobecne prospešný cieľ predstavuje zmysel a účel ich podnikateľskej činnosti, čo sa často prejavuje vysokou mierou sociálnych inovácií,
- ktorý väčšinu ziskov sa reinvestuje na dosiahnutie svojich sociálnych alebo všeobecne prospešných cieľov,
- ktorého organizačná štruktúra alebo vlastníctvo odráža tento cieľ, keďže sú založené na princípoch spolurozhodovania alebo participácie zamestnancov alebo sú zamerané na sociálnu spravodlivosť.

Sociálne podniky by z tohto dôvodu teda mali vykonávať, okrem iných, nasledujúce činnosti:

- poskytovať sociálne služby alebo tovary a služby zraniteľným osobám. Malo ísť najmä o:
 - prístup k bývaniu,
 - zdravotnej starostlivosti,
 - pomoc starším alebo zdravotne znevýhodneným osobám,
 - pomoc pri začlenení zraniteľných skupín na trh práce a do spoločnosti,
 - starostlivosť o deti,
 - prístup k zamestnaniu a odbornej príprave,
 - poskytovanie služieb pri odkázanosti,

6

Tento projekt sa realizuje vďaka podpore z Európskeho sociálneho fondu a Európskeho fondu regionálneho rozvoja v rámci Operačného programu Ľudské zdroje.

- podniky pri výrobe tovarov alebo poskytovaní služieb sledujú sociálne ciele a to napríklad
 - o sociálna a profesionálna integrácia osôb znevýhodnených najmä (nedostatočnou kvalifikáciou, sociálnou alebo zdravotnou situáciou, ktorá môže viesť k marginalizácii)
 - o a to prostredníctvom prístupu k zamestnaniu.

Podniky však nemusia nevyhnutne poskytovať sociálne služby, ale môžu vykonávať aj inú, samozrejme, aj podnikateľskú činnosť.

Európska komisia pri určení rámcových podmienok pre sociálnu ekonomiku zahrnula do definície aj právnické osoby s osobitným právnym postavením ako sú napríklad (občianske združenia, nadácie, družstvá ako aj rôzne iné entity, ktoré môžu podľa práva jednotlivých členských krajín poskytovať všeobecne prospešné služby), ale aj bežné obchodné spoločnosti (napr. spoločnosti s ručením obmedzeným alebo personálne obchodné spoločnosti), z ktorých mnohé na základe svojej činnosti spĺňajú vyššie uvedené charakteristiky. Uprednostnené však mali byť tie formy, ktoré umožňujú participatívny spôsob vedenia a otvorenosť.

Komisia tiež uviedla, že SP by mali prispieť k rastu konkurencieschopnosti ekonomiky tým, že budú nachádzať inovatívne riešenia aj ako pre existujúce sociálne problémy ako aj pre problémy, ktoré sa môžu objaviť v budúcnosti. Komisia tiež počítala aj s tým, že SP vytvoria podmienky pre trvalo udržateľný rast a to najmä vďaka tomu, že budú brať do úvahy svoj vplyv na životné prostredie a súčasne budú vykazovať vysoký stupeň spoločenskej zodpovednosti, budú mať dlhodobú víziu, ktorú budú pri svojej činnosti zohľadňovať. Súčasne prispievajú k sociálnej súdržnosti tým, že budú dávať priestor sociálne znevýhodneným a zraniteľným skupinám.

...

7

Tento projekt sa realizuje vďaka podpore z Európskeho sociálneho fondu a Európskeho fondu regionálneho rozvoja v rámci Operačného programu Ľudské zdroje.

Social Business Initiative bola zhmotnená do právneho predpisu prijatím Nariadenia Európskeho parlamentu a Rady č. 1296/2013 o programe Európskej únie v oblasti zamestnanosti a sociálnej inovácie (EaSI) a ktorým sa mení rozhodnutie č. 283/2010/EÚ, ktorým sa zriaďuje európsky nástroj mikrofinancovania Progress v oblasti zamestnanosti a sociálneho začleňovania. V tomto právnom predpise EÚ prvý raz zakotvila do právneho predpisu definíciu sociálneho podniku.

Na účely tohto právneho predpisu sa sociálnym podnikom rozumie:

podnik bez ohľadu na jeho právnu formu, ktorý:

- a) v súlade so svojimi zriaďovacími dokumentmi alebo dokumentmi, ktorými sa spravuje jeho činnosť, má za svoj hlavný cieľ skôr dosahovanie merateľných, pozitívnych sociálnych vplyvov než vytváranie zisku pre svojich vlastníkov, členov a akcionárov, a ktorý:
 - i) poskytuje služby alebo tovary, ktoré vytvárajú spoločenskú návratnosť a/alebo
 - ii) používa spôsob výroby tovaru alebo služieb, ktorý stelesňuje jeho sociálny cieľ;
- b) využíva svoje zisky predovšetkým na dosiahnutie svojho primárneho cieľa a má vopred definované postupy a pravidlá vzťahujúce sa na akékoľvek rozdeľovanie zisku akcionárom a vlastníkom, ktoré zabezpečujú, že takéto rozdeľovanie nenaruša hlavný cieľ; a
- c) je riadený ako podnikateľský subjekt, zodpovedným a transparentným spôsobom, najmä zapojením zamestnancov, zákazníkov a osôb, ktoré sú zainteresované do aktivít podniku.

Tento projekt sa realizuje vďaka podpore z Európskeho sociálneho fondu a Európskeho fondu regionálneho rozvoja v rámci Operačného programu Ľudské zdroje.

Nariadením EaSI¹⁷ sa vytvoril právny rámec program EaSI, ktorého cieľom umožniť dosiahnutie cieľov, ktoré boli stanovené v dokumente Európa 2020. EaSI sa zameralo na programy, ktoré sa sústreďovali na nasledujúce ciele:

- a) vytvorenie kvalitných a udržateľných pracovných miest,
- b) zaistenie primeranej a dôstojnej sociálnej ochrany,
- c) boj proti sociálnemu vylúčeniu a chudobe a
- d) zlepšovania pracovných podmienok.

Nariadenie EaSI sa pokúsilo definovať aj pojem sociálne inovácie. Na účely Nariadenia EaSI sa za sociálne inovácie považujú inovácie, ktoré sú sociálne ako svojimi cieľmi, tak aj použitými prostriedkami. Sociálnymi inováciami sú najmä tie, ktoré sa týkajú vývoja a implementácie nových ideí (týkajúcich sa produktov, služieb a modelov) a súčasne uspokojujú sociálne potreby a vytvárajú nové sociálne vzťahy alebo spoluprácu, a tým vytvárajú prospech pre spoločnosť a zvyšujú jej schopnosť konať.

Nariadenie vytvorilo tri osy financovania programov zameraných na zamestnanosť a sociálne inovácie.

Prvú os predstavoval program Progress, ktorého úlohou bolo podporovať rozvoj, implementáciu, monitorovanie a vyhodnocovanie nástrojov a politík EÚ, ako aj jej právnych predpisov. Program Progres mal tiež podporiť tvorbu politík, ktoré by boli založené na dôkazoch, sociálnu inováciu a sociálny pokrok. Pri realizácii program mali spolupracovať sociálni partneri (vlády, odbory a zamestnávateľia), organizácie občianskej spoločnosti a iné verejnými alebo súkromnými osoby.

¹⁷ EaSI – je skratka anglických slov Employment and Social Innovation (slov. zamestnanosť a sociálna inovácia)

Druhú os predstavoval program EURES, ktorého úlohou bolo podporovať činnosti vykonávané sieťou EURES¹⁸, v rámci spolupráce sociálnych partnerov, poskytovateľmi služieb zamestnanosti a inými zainteresovanými stranami s cieľom rozvíjať výmenu informácií rozvíjať ako cezhraničnú spoluprácu, podporovať dobrovoľnú mobilitu zamestnancov v rámci Európskej únie, EHP a Švajčiarska a tým vytvárať kvalitné a udržateľné pracovné miesta.

Tretiu os predstavovalo mikrofinancovanie a sociálne podnikanie, ktoré malo umožniť fyzickým ako aj právnickým osobám prístup financovaniu. V rámci tejto tretej osi Európska únia vytvorila nástroje pre financovanie sociálnych podnikov.

3.1 Súčasná legislatíva na úrovni EÚ

Financovanie sociálnej ekonomiky na úrovni Európskej únie v súčasnosti upravené Nariadením Európskeho parlamentu a Rady č. 1057/2021 o zriadení Európskeho sociálneho fondu plus (ESF+) a zrušení Nariadenia 1296/2013.

Dňa 17.11.2017 prijali Európsky parlament, Rada a Komisia Európsky pilier sociálnych práv, ktorý obsahuje 20 hlavných princípov, ktorými sa má riadiť riešenie sociálnych problémov v rámci EÚ. Princípy sú rozdelené do troch kategórií:

- a) rovnosť príležitostí a prístupu na trh práce¹⁹,
- b) spravodlivé pracovné podmienky²⁰,

¹⁸ EURES – European Employment Services (slov. Európske služby zamestnanosti) je sieť spolupráce služieb zamestnanosti vytvorená na uľahčenie voľného pohybu zamestnancov medzi členskými štátmi EÚ, EHP a Švajčiarska. Úlohou siete minimalizovať dopady rozdielných právnych predpisov a nedostatočnému systému uznávania dokladov o vzdelaní na cezhraničnú mobilitu zamestnancov.

¹⁹ Do tejto kategórie patria nasledujúce princípy – (i) vzdelanie, odborná príprava a celoživotné vzdelávanie, (ii) rovnosť pohlaví, (iii) rovnosť príležitostí, (iv) aktívna podpora zamestnanosti.

c) sociálna inklúzia a sociálna ochrana²¹.

ESF+ má za úlohu podporovať investície do ľudí a systémov v nasledujúcich oblastiach zamestnanosť, vzdelanie a sociálna inklúzia, a tým podporovať hospodársku, územnú a sociálnu súdržnosť medzi jednotlivými krajinami Európskej únie v zmysle ustanovenia čl. 174 Zmluvy o fungovaní Európskej únie.

Ďalej má ESF+ za úlohu podporovať snahu členských štátov o odstránenie chudoby, najmä medzigeneračnej a podporiť sociálnu inklúziu zabezpečením rovnakých príležitostí pre všetkých, odstránením prekážok, riešením problémov v oblasti zdravia a prístupu k zdravotnej starostlivosti. Členské štáty budú musieť vytvoriť a prijať také politiky, ktoré budú sústredené na najviac znevýhodnené komunity (ako sú napr. ľudia so zdravotným postihnutím alebo chronickými chorobami, ľudia bez domova, deti a starší ľudia) a odstránia ich diskrimináciu na akomkoľvek základe.

ESF+ by mal tiež podporovať osoby so sťaženým prístupom na trh práce a snažiť sa o ich začlenie na tento trh a zabezpečiť ich sociálno-ekonomickú integráciu do spoločnosti.

ESF+ by sa mal využiť aj na zlepšenie včasného a nediskriminačného prístupu k cenovo dostupným, udržateľným a kvalitným službám (napr. zdravotná starostlivosť a dlhodobá starostlivosť a služby poskytované rodinám a komunitám). ESF+ by mal prispieť k

²⁰ Do tejto kategórie patria nasledujúce princípy – (v) bezpečné a adaptabilné zamestnanie, (vi) mzdy, (vii) informácie o podmienkach zamestnania a ochrana pri prepustení, (viii) sociálny dialóg a zapojenie zamestnancov, (ix) work-life balance, (x) zdravé, bezpečné a vhodne prispôsobené pracovné prostredie a ochrana osobných údajov zamestnancov.

²¹ Do tejto kategórie patria nasledujúce princípy – (xi) starostlivosť o deti a podpora detí, (xii) sociálna ochrana, (xiii) podpora v nezamestnanosti, (xiv) minimálny príjem, (xv) príjmy v starobe a starobné dôchodky, (xvi) zdravotná starostlivosť, (xvii) inklúzia znevýhodnených osôb, (xviii) dlhodobá starostlivosť, (xix) ubytovanie a pomoc osobám bez prístrešia, (xx) prístup k najdôležitejším službám (voda, energia, doprava, finančné služby a digitálna komunikácia).

modernizácii systémov sociálneho zabezpečenia s osobitným zameraním na deti a znevýhodnené skupiny.

Ďalším z čiastkových cieľov ESF+ je podporovať zdravotne znevýhodnené osoby pri ich prístupe na trh práce, k vzdelaniu a odbornej príprave, a tým im umožniť začlenenie do iných oblastí života spoločnosti. Táto podpora by mala byť, čo najvšestrannejšia.

ESF+ by mal prispieť k vytvoreniu podmienok aj pre prechod od rezidenčnej alebo ústavnej starostlivosti k rodinnej a komunitnej starostlivosti. ESF+ by nemal podporovať žiaden program alebo projekt, ktorý by mohol prispieť k akejkoľvek segregácii alebo sociálnemu vylúčeniu.

Nedostatočný prístup k financovaniu predstavuje jednu z hlavných prekážok pre rozvoj SP a sociálnej ekonomiky. Táto situácia prispieva k tomu, že znevýhodnené a zraniteľné osoby majú stále sťažený prístup na trh práce. Nariadenie ESF+, by rámci jeho časti EaSI malo prispieť k vytvoreniu systému, ktorý by mal uľahčiť prístup SP a iných subjektov sociálnej ekonomiky k financovaniu.

Nariadenie ESF+ by malo zlepšiť prístup SP a subjektov sociálnej ekonomiky k financovaniu a to prostredníctvom rôznych nástrojov (úvery, dotácie, úhrada oprávnených nákladov a pod).

Program ESF+ bude pozostávať dvoch častí:

- a) časti ESF+
- b) časti EaSI

...

7

Tento projekt sa realizuje vďaka podpore z Európskeho sociálneho fondu a Európskeho fondu regionálneho rozvoja v rámci Operačného programu Ľudské zdroje.

3.2 Modifikácia a nové pojmy v Nariadení ESF+

Nariadenie ESF+ modifikuje alebo zavádza viacero definícií, ktoré budú mať v nasledujúcich rokoch kľúčový význam pre sociálnu ekonomiku.

V nasledujúcom texte uvádzame tie, ktoré sú priamo spojené so SP alebo sociálnou ekonomikou. Pre úplnosť dodávame, že pri preklade týchto pojmov sme nepoužili slovenské znenie Nariadenie ESF+, ale vychádzali sme z nemeckého a francúzskeho znenia a snažili sme sa použiť terminológiu, ktorá je najbližšie súčasnému zneniu slovenských právnych predpisov upravujúcich oblasť práva sociálneho zabezpečenia a iných aplikovateľných právnych predpisov:

- **Základná hmotná pomoc** – sú veci, ktoré slúžia na uspokojenie základných potrieb dôstojný život, ide napríklad o oblečenie, hygienické potreby vrátane dámskych hygienických výrobkov a školské pomôcky,
- **znevýhodnená skupina** – je skupina osôb v zraniteľnom postavení vrátane osôb, ktoré zažívajú alebo sú ohrozené chudobou, sociálnym vylúčením alebo diskrimináciou z viacerých dôvodov,
- **najviac znevýhodnené osoby** - sú fyzické osoby, či už jednotlivci, rodiny, domácnosti alebo skupiny osôb, ide najmä o deti nachádzajúce sa v situácií, v ktorej potrebujú pomoc, ľudí bez domova, ktorí sa dostali do situácie, v ktorej im vzniká nárok na pomoc. Situácia týchto osôb musí byť posúdená na základe objektívnych kritérií. Kritériá musia byť stanovené príslušnými vnútroštátnymi orgánmi, po konzultácii s príslušnými zainteresovanými osobami²² tak, aby pri ich určení neprišlo ku konfliktom záujmov. Tieto opatrenia by mali umožniť ich

²² angl. Stakeholder, nem. Interessenträger

priame zameranie na najviac znevýhodnené osoby v určitých geografických oblastiach.

- **sociálna inovácia** - znamená činnosť, ktorá je sociálna tak svojimi cieľmi, ako aj prostriedkami jej realizácie. Ide najmä o činnosť, ktorá vzťahuje na vývoj a implementáciu nových myšlienok, produktov, služieb, postupov a modelov. Činnosť musí súčasne napĺňať sociálne potreby a vytvárať nové sociálne vzťahy alebo spoluprácu medzi orgánmi verejnej správy, občianskou spoločnosťou alebo súkromnými organizáciami, čím sa stáva spoločensky prospešnou a zvyšuje schopnosť spoločnosti konať.
- **sprievodné opatrenie** – je činnosť poskytovaná súčasne s poskytovaním stravy a/alebo základnej hmotnej pomoci s cieľom riešiť sociálne vylúčenie a prispieť k odstráneniu chudoby, ako napríklad odporúčanie alebo poskytovanie sociálnych a zdravotných služieb vrátane psychologickej podpory, prípadne poskytovanie relevantných informácií o verejných službách alebo poradenstvo pri hospodárení s osobnými financiami.
- **mikropodnik** – je podnik zamestnávajúci menej ako 10 ľudí, ktorého ročný obrat alebo majetok neprekračuje 2 mil. Eur.
- **Sociálny podnik** – je podnik bez ohľadu na jeho právnu formu, vrátane podniku sociálnej ekonomiky, alebo fyzických osôb - podnikateľov, ktorý:
 - a) v súlade s jeho zakladateľskými dokumentmi, stanovami alebo akýmkoľvek iným právnym dokumentom, ktorý môže mať za následok vznik zodpovednosti podľa práva členského štátu, v ktorom sa sociálny podnik nachádza, dosahuje ako svoj hlavný sociálny cieľ merateľný pozitívny sociálny vplyv, namiesto vytvárania zisku. Pozitívny merateľný sociálny vplyv môže zahŕňať aj vplyv na životné prostredie. Pozitívny merateľný sociálny vplyv je poskytovanie služieb alebo tovarov, ktoré vytvárajú vyššiu spoločenskú hodnotu, alebo využívajú

metódy výroby tovarov alebo poskytovania služieb, v ktorých sú priamo zahrnuté sociálne ciele.

- b) využíva svoje zisky predovšetkým na dosiahnutie svojho hlavného sociálneho cieľa a má vopred definované postupy a pravidlá, ktoré zabezpečujú, že rozdelenie zisku neohrozuje dosahovanie hlavného sociálneho cieľa.
- c) je riadený podnikateľským, participatívnym, zodpovedným a transparentným spôsobom, najmä zapojením zamestnancov, zákazníkov a zainteresovaných osôb, na ktorých má jeho podnikateľská činnosť vplyv.

Z prostriedkov ESF+ je možné financovať nasledujúce aktivity, ktoré, podľa nášho názoru, aj definujú priestor sociálnej ekonomiky v rámci Európskej únie.

- a) zefektívnenie prístupu k zamestnaniu ako aj aktivačné opatrenia pre všetkých uchádzačov o zamestnanie, najmä mladých ľudí, dlhodobo nezamestnaných a znevýhodnených skupiny na trhu práce a pre neaktívnych ľudí, ako aj prostredníctvom podpory samostatnej zárobkovej činnosti a sociálnej ekonomiky;
- b) modernizácia inštitúcií a služieb trhu práce – ktorá by mala byť zameraná na včasnú, účinnú a presne cieleňú pomoc uchádzačom;
- c) podpora rodovo vyváženej účasti na trhu práce – cieľom je zaistiť rovnosť v príjmoch medzi pohlaviami, rovnakých pracovných podmienok. Dosiahnutie work-life balance a vytvorenie podmienok pre možnosť starostlivosti o deti a odkázané osoby.
- d) podpora prispôsobovania zamestnancov, podnikov a podnikateľov ekonomickým a spoločenským zmenám, podpora bezpečnosti a ochrany

Tento projekt sa realizuje vďaka podpore z Európskeho sociálneho fondu a Európskeho fondu regionálneho rozvoja v rámci Operačného programu Ľudské zdroje.

zdravia pri práci, vytvorením vhodných a bezpečných pracovných podmienok, ako aj podpora aktívneho starnutia.

- e) zvyšovanie kvality, efektívnosti a relevantnosti vzdelávacích systémov, vrátane systémov pre odbornú prípravu (napr. učňovské školstvo), a to aj prostredníctvom certifikovania (uznávania, akreditácie) neformálneho vzdelávania, tak aby zúčastnené osoby získali kľúčové kompetencie vrátane podnikateľských a digitálnych zručností a podporovaním zavádzania duálnych systémov odbornej prípravy.
- f) podpora rovného prístupu ku kvalitnému a inkluzívnemu vzdelávaniu ako aj odbornej príprave na všetkých ich stupňoch, vrátane celoživotného vzdelávania a zvýšenia prístupnosť vzdelávania pre osoby so zdravotným postihnutím;
- g) podpora celoživotného vzdelávania – by mala umožniť kariérnu mobilitu ako aj predvídanie zmien a trendov na trhu práce.
- h) podpora znevýhodnených skupín v aktívnom začleňovaní na trh práce, podpora rovnakých príležitostí, zlepšenie zamestnateľnosti,
- i) podpora inklúzie osôb pochádzajúcich z tretích krajín ako aj migrantov,
- j) podpora inklúzie marginalizovaných skupín obyvateľstva, ako sú Rómovia;
- k) zlepšenie rovného a včasného prístupu ku kvalitným, udržateľným a cenovo dostupným službám, služieb umožňujúcich prístup k bývaniu, ale aj zdravotnej starostlivosti; modernizácia systémov sociálneho zabezpečenia s osobitným dôrazom na deti a zraniteľné skupiny; zlepšenie dostupnosti, zvýšenie efektívnosti a robustnosti systémov zdravotnej starostlivosti.

- l) podpora začlenenia osôb ohrozených chudobou alebo sociálnou exklúziou a to vrátane najviac znevýhodnených osôb
- m) riešenie hmotnej núdze prostredníctvom potravinovej a/alebo základnej hmotnej pomoci pre najviac znevýhodnené osoby poskytovanie sprievodných opatrení na podporu ich sociálneho začlenenia.

Rozpočet ESF+ je na roky 2021 – 2027 stanovený vo výške bežmála 88 miliárd eur.

„Všetky členské krajiny Európskej únie majú právnu úpravu regulujúcu postavenie a činnosť SP, aj keď právne úpravy jednotlivých štátov vykazujú veľmi veľké odlišnosti. SP teda pôsobia vo všetkých členských štátoch Európskej únie bez ohľadu na typ systému sociálneho zabezpečenia ako aj na to či v danom členskom štáte je prítomný neziskový sektor, alebo má daný členský štát rozvinutú tradíciu družstiev alebo špecifická legislatívu (Borzaga, a iní, 2020)“.

Miera akceptácie konceptu SP sa v jednotlivých členských štátoch do značnej miery líši v závislosti od relevantnosti fenoménu, priestoru, ktorý bol sociálnym podnikom poskytnutý na rozvoj ako aj od existencie iných konceptov podobných SP. Počet SP, ktorý danom členskom štáte funguje do značnej miery závisí aj od množstva subjektov, ktoré spadajú do definície SP a ktoré deklarujú záujem stať sa SP. Tieto počty sa medzi členskými krajinami dosť zásadne líšia.

V niektorých členských štátoch sa museli SP vyvinúť značnú snahu, aby boli prijaté zákonné normy upravujúce sociálne podnikanie, čo v iných krajinách sa samotné sociálne podniky, aj keď spadajú do príslušnej definície, neidentifikovali ako sociálne podniky (nedostatok sebaidentifikácie). Aj keď vnútroštátne právne predpisy plne uznávajú sociálne a kultúrne družstvá v Nemecku a sociálne družstvá v Maďarsku za sociálne podniky, tieto podniky zriedkavo sami seba považujú za sociálne podniky (Borzaga, a iní, 2020).

2

Tento projekt sa realizuje vďaka podpore z Európskeho sociálneho fondu a Európskeho fondu regionálneho rozvoja v rámci Operačného programu Ľudské zdroje.

Tento projekt sa realizuje vďaka podpore z Európskeho sociálneho fondu a Európskeho fondu regionálneho rozvoja v rámci Operačného programu Ľudské zdroje.

www.esf.gov.sk

www.employment.gov.sk

www.ia.gov.sk

4 VNÚTORNÉ USPORIADANIE SOCIÁLNYCH PODNIKOV

Meranie, analýza a dokumentácia sociálneho vplyvu sú súčasťou riadenia a kontroly sociálneho podniku. Sociálne podniky tak kontrolujú, či naplňajú svoje poslanie a neodchyľujú sa od neho (Defourny & Nyssens, 2019).

Meranie a overovanie dosahovania sociálneho vplyvu významne prispieva úspechu sociálneho podniku. Z hľadiska dôveryhodnosti sociálneho podniku je veľmi dôležité, aby SP informoval svojich zákazníkov, darcov a ďalšie zainteresované strany o sociálnych a environmentálnych dopadoch jeho činnosti.

SP musia naplňovať pri svojej činnosti tri oblasti:

Prvou sférou je **podnikateľská** – SP sú výrobné podniky alebo podniky poskytujúce služby. Je to práve podnikateľská dimenzia, ktorá oddeľuje SP od verejného sektora, ako aj od tradičných organizácií poskytujúcich verejnoprospešné služby. Tradičné verejnoprospešné organizácie získavajú prostriedky na svoju činnosť spravidla z darov od donorov a rôznych grantových schém poskytovaných súkromnými alebo verejnými organizáciami. SP, na rozdiel od tradičných verejnoprospešných organizácií, získavajú prevažnú časť prostriedkov na svoju činnosť zo svojej vlastnej podnikateľskej činnosti. Keďže úspech SP pri dosahovaní pozitívneho merateľného vplyvu závisí do značnej miery od vytvorenia udržateľného finančného príjmu, musia podstupovať značnú mieru podnikateľského rizika. Na rozdiel od bežných podnikateľských subjektov sa však SP musia spoliehať, keďže vzhľadom na svoje sociálne zameranie nedokážu fungovať tak efektívne ako klasické podnikateľské subjekty, aj na kombináciu (i) dobrovoľníckej práce, (ii) darov a (iii) grantov.

Finančné príjmy SP vznikajú buď predajom tovarov alebo služieb súkromným klientom, alebo poskytovaním všeobecne prospešných služieb verejnému sektoru. Na to aby sa SP udržal na trhu musí pri výrobe tovaru alebo poskytovaní služieb dosahovať určitú kvalitu. To

o

Tento projekt sa realizuje vďaka podpore z Európskeho sociálneho fondu a Európskeho fondu regionálneho rozvoja v rámci Operačného programu Ľudské zdroje.

znamená, že SP musí mať zamestnancov alebo spolupracovníkov, ktorí majú príslušné znalosti a zručnosti. Takíto spolupracovníci môžu byť buď zamestnancami alebo môže ísť aj o dobrovoľníkov.

Ak SP vyrábajú tovary, tak rovnako ako bežné podnikateľské subjekty, musia využívať klasické výrobné faktory a to (i) prácu, (ii) kapitál a (iii) infraštruktúru a musia znášať náklady, ktoré sú spojené s ich využívaním.

Na rozdiel od bežných podnikateľských subjektov sa od SP očakáva že, budú hľadať rovnováhu medzi spravodlivým odmeňovaním zamestnancom, poskytovaním odmien osobám, ktoré poskytli kapitál (napr. výplata dividend, úrokov z pôžičiek poskytnutých spoločníkmi a pod.) a dosahovaním merateľného pozitívneho vplyvu pre celú spoločnosť.

Druhou sférou je **sociálna** – SP musia spĺňať cieľ dosahovanie pozitívneho merateľného sociálneho vplyvu. Tento cieľ musí byť dokonca zakotvený aj v zakladateľských dokumentoch SP (napr. spoločenská zmluva a pod).

SP by mali pôsobiť buď v rámci určitej komunity alebo ich činnosť by mala byť zameraná na určitú skupinu zraniteľných alebo znevýhodnených osôb. Práve toto presné zameranie sociálnych podnikov ich oddeľuje od bežných podnikateľských subjektov. Výrobky alebo služby, ktoré SP uvádza na trh, musia mať tiež sociálny rozmer a musia mať pozitívny vplyv buď pre znevýhodnené alebo zraniteľné osoby alebo pre určitú komunitu.

Definícia sociálneho rozmeru nie je nemenná a môže sa postupom času a v rámci vývoja spoločnosti meniť. V rámci spoločnosti môžu kedykoľvek začať vznikať nové potreby. SP tak môžu dodávať široký výber tovarov alebo služieb a tento sa môže meniť v čase.

Súčasne je treba podotknúť, že v rôznych krajinách a v rôznych oblastiach sa súbor tovar a služieb, ktoré dodávajú SP, môže veľmi zásadne odlišovať. SP môžu dodávať iné

2

Tento projekt sa realizuje vďaka podpore z Európskeho sociálneho fondu a Európskeho fondu regionálneho rozvoja v rámci Operačného programu Ľudské zdroje.

tovary a služby napr. Nemecku a ale napr. v Rumunsku, to môžu byť úplne iný súbor tovarov alebo služieb.

Z povahy SP však vyplýva, že budú poskytovať najmä zdravotnícke, sociálne, vzdelávacie alebo kultúrne služby. Súčasne sa budú snažiť poskytnúť riešenie rôznych spoločenských problémov inovatívny spôsobmi, ktoré by mali priniesť aj pozitívny sociálny vplyv.

Tretou sférou je **participatívna správa/vedenie** – Na zabezpečenie plnenia pozitívneho sociálneho vplyvu boli zavedené presné pravidlá rozdelenia zisku, ktoré musia SP dodržiavať.

4.1 Obmedzenie vyplácania zisku

Do rozdelenia zisku SP musia byť, nevyhnutne, zapojené aj zainteresované osoby (tzv. stakeholders). SP musí vytvoriť také pravidlá pre vlastnícke štruktúry a riadenie podniku, aby sa zvýšila miera účasti zainteresovaných osôb pri prijímaní kľúčových rozhodnutí. Rôzne typy SP budú vytvárať rôzne modely a spôsoby rozhodovania a prijímania kľúčových rozhodnutí. V závislosti od typu SP možno vlastnícke, rozhodovacie alebo kontrolné práva prideliť buď jednej určitej skupine zainteresovaných osôb (napr. zamestnancom) alebo rôzne z vyššie uvedených práv rôznym skupinám zainteresovaných osôb súčasne.

Vzhľadom na pluralitu právnych foriem, ktoré môžu SP nadobúdať sú možné viaceré riešenia a to pomerne neobvyklé. Rôzne zainteresované strany môžu kontrolovať rôzne aspekty fungovania SP. Zástupcovia zainteresovaných strán môžu byť menovaní do riadiacich štruktúr SP ale napríklad aj do dozorných orgánov SP (v SR napr. do poradného výboru zriadeného podľa § 10 ZoSESP).

Rôzne skupiny zainteresovaných osôb alebo zamestnanci môžu byť členmi rôznych *ad hoc* orgánov, ktoré SP zriadi.

2

Tento projekt sa realizuje vďaka podpore z Európskeho sociálneho fondu a Európskeho fondu regionálneho rozvoja v rámci Operačného programu Ľudské zdroje.

Obmedzenie vyplácania zisku môže byť zabezpečené rôznymi spôsobmi. Pravidlá činnosti SP môžu určiť, napríklad, úplný zákaz vyplácania ziskov a určiť, že všetok zisk musí byť reinvestovaný do činnosti a rozvoja SP. Ďalšou možnosťou je, že takto bude reinvestovaná iba časť zisku (v SR to musí byť, podľa príslušných ustanovení ZoSESP minimálne 50%). Inou možnosťou je zhromažďovať zisk na bankových účtoch ako tzv. „nerozdelený zisk minulých období“ a použiť ho v prípadoch presne určených v stanovách SP.

Obmedzenie nakladania so ziskom však môže zahŕňať nie len vlastníkov, ale aj osobám vykonávajúcim kontrolu nad SP (napr. štatutárnym orgánom alebo zamestnancom). Na tieto osoby sa môže vzťahovať napr. obmedzenie výšky miezd alebo vyplácaných peňažných odmien. Hlavnou úlohou týchto opatrení je zamedziť nepriamemu vyplácaniu ziskov (t.j. inak ako prostredníctvom dividend).

Pokiaľ chce SP pritiahnúť investorov tak je na mieste použiť len čiastočné obmedzenie rozdelenia zisku a v súlade aj s podnikateľskou povahou sociálneho podniku, pretože podnecuje investorov, aby investovali svoj kapitál zabezpečili adekvátne financovanie rozvoja podniku. Investori majú záujem, aby sa ich kapitál zhodnotil a aby im priniesol určitú mieru výnosu.

Len čiastočné obmedzenie vyplácania ziskov nie je proti povahe SP, pokiaľ je môže byť kontrolované inými zainteresovanými osobami a pokiaľ sa uplatňujú aj iné mechanizmy kontroly majetku SP.

4.2 Účelové viazanie majetku

Takýmto mechanizmom môže byť napríklad účelové viazanie majetku SP. (v SR napríklad predkupné právo štátu alebo zákaz dať nehnuteľný majetok do podnájmu uvedené v ustanovení § 18 ods. 3 ZoSESP). Účelové viazanie majetku, jednoducho povedané, bráni

o

Tento projekt sa realizuje vďaka podpore z Európskeho sociálneho fondu a Európskeho fondu regionálneho rozvoja v rámci Operačného programu Ľudské zdroje.

tzv. „tunelovaniu“ SP a prípade ukončenia činnosti SP prispieva k naplneniu pozitívneho sociálneho vplyvu (napr. štát môže uplatniť predkupné právo) a ďalej využívať majetok na verejnoprospešné účely.

V tomto aspekte je účelové viazanie majetku a obmedzenia vyplácania ziskov rozhodujúcim znakom SP a zárukou využitia jeho zdrojov pre dosahovanie pozitívneho sociálneho vplyvu.

Ako sme uviedli vyššie subjekty sociálnej ekonomiky tak môžu robiť rôznymi spôsobmi. Avšak súhra medzi týmito tromi tromi dimenziami určuje, či je možné považovať podnik za sociálny alebo nie.

4.3 Financovanie SP

Prístup k financovaniu je pre SP rovnako dôležitý ako pre ostatné typy podnikov. SP potrebujú finančné zdroje na začiatok svojej činnosti, krytie prevádzkových nákladov, ako aj prípadných strát ako aj na rozširovanie svojich aktivít.

Dostupnosť finančných zdrojov je pre úspech SP, vo všetkých fázach ich existencie úplne kľúčová. V každej fáze má však financovanie inú úlohu a môže pochádzať z iných zdrojov.

Finančné zdroje na zriadenie SP a začiatok jeho podnikania sa spravidla poskytujú v inej forme ako finančné zdroje na pokrytie prevádzkových nákladov. Zabezpečenie financovania, ktoré SP zabezpečí rozvoj podnikania, sa opäť poskytujú inými spôsobmi a v iných formách. SP súčasne musí pri rôznych typoch financovania splniť rôzne požiadavky rôznych zainteresovaných osôb ako aj napríklad orgánov dohľadu.

2

Tento projekt sa realizuje vďaka podpore z Európskeho sociálneho fondu a Európskeho fondu regionálneho rozvoja v rámci Operačného programu Ľudské zdroje.

Môžeme konštatovať, že prístup SP k finančným zdrojom je všeobecne o dosť zložitejší ako pre bežné podnikateľské subjekty. Z povahy SP vyplýva, že musia dosahovať pozitívny merateľný sociálny vplyv a ako sme uviedli v predchádzajúcom texte, tak SP majú obmedzené možnosti vyplácať dividendy a súčasne sa v mnohých krajinách uplatňuje aj účelové viazanie majetku SP (dôsledkom toho je, že majetok SP nemôže byť použitý na uspokojenie veriteľov v prípade, ak je na majetok SP vyhlásený konkurz). Toto sú hlavné dôvody, brániace zjednodušeniu financovania pre SP. V súčasnosti SP nie sú vhodné ako investičné ciele pre investorov, individuálnych alebo inštitucionálnych investorov, ktorí sa snažia o návratnosť vložených finančných prostriedkov.

Ďalšími faktormi, ktoré značne sťažujú prístup SP nielen k financovaniu, ale aj bežné každodenné fungovanie sú povaha tovarov a služieb, ktoré SP uvádzajú na trh, pôsobenie v prísne regulovanej sociálnej oblasti, činnosť, ktorou sa musí dosahovať pozitívny sociálny vplyv, rôzne typy zákazníkov a zainteresovaných osôb.

Tieto faktory súčasne bránia aj presnej kvantifikácii finančných potrieb SP. Takisto môžu skresľovať najvhodnejšie mechanizmy poskytnutia finančných prostriedkov. SP, vzhľadom na svoj všeobecne prospešný charakter, nemôžu poskytnúť prípadným investorom dostatočnú návratnosť vloženého kapitálu a to ani z dlhodobého hľadiska.

Na rozdiel od bežných podnikateľských subjektov sa však SP môžu využívať iné spôsoby na rozvoj ako výlučne financovanie. SP môžu využívať ľudský kapitál vo forme dobrovoľníctva alebo prijímať finančné dary. SP tiež môžu čerpať pomoc aj z verejných zdrojov, ktorá môže mať formu rôznych dotácií, daňových zvýhodnení alebo mikropôžičiek a podobne. Pri poskytovaní pomoci však štát vždy musí dbať na to, aby pomoc bola zlučiteľná s pravidlami Európskej únie pre štátnu pomoc.

Tieto zdroje financovania, ktoré môžu SP využívať, však nemusia byť dostatočné (napr. zdroje z rozpočtov orgánov verejnej správy, pri ktorých sa výška alokovaných zdrojov na

o

Tento projekt sa realizuje vďaka podpore z Európskeho sociálneho fondu a Európskeho fondu regionálneho rozvoja v rámci Operačného programu Ľudské zdroje.

financovanie SP môže každoročne meniť) alebo môžu byť značne nestabilné (príspevky malých súkromných donorov).

V niektorých iných prípadoch nie sú zdroje na založenie a konsolidáciu prispôsobené špecifickým črtám sociálnych podnikov. V dôsledku toho môžu zlyhať pri plnení podpory ich rozvoja. SP často produkujú tovary a služby, ku ktorým má prístup široký okruh osôb (napríklad poskytovanie sociálnych služieb, zdravotnej starostlivosti), alebo sú určené osobám, ktoré nie sú dostatočne solventné, aby zaplatili plnú cenu za poskytnutie týchto tovarov alebo služieb. Súčasne SP môžu mať aj výrazne zvýšené náklady na pracovnú silu, alebo pracovná sila nemusí byť dostatočne výkonná, najmä ak SP zamestnávajú znevýhodnené alebo zraniteľné osoby.

4.4 Alternatívne zdroje financovania

SP musia preto svoje finančné potreby pokrývať rôznymi spôsobmi. Mnohokrát ide o kombináciu verejných zdrojov, prevádzkových výnosov a iných zdrojov financovania. Pre SP je veľmi ťažké zabezpečiť plynulý chod len z verejných zdrojov alebo z finančných darov, ako v prípade klasických dobročinných organizácií. Financovanie z verejných zdrojov sa poskytuje na zmluvnom základe. Zmluvy bývajú pomerne zložité a rozsiahle. Z tohto dôvodu sú SP častokrát nútené využívať platené právne služby. Najčastejšou príčinou zlyhania SP je nemožnosť prístupu k stálym zdrojom financovania.

Okrem toho, špecifiká SP ovplyvňujú aj ich schopnosť získať prístup k finančným zdrojom na investície a rast. Keďže SP nemôžu zaručiť dostatočnú, v niektorých členských štátoch, dokonca, žiadnu návratnosť poskytnutých finančných prostriedkov, je pre nich ťažké získať potrebné finančné zdroje od súkromných alebo tradičných inštitucionálnych investorov.

2

Tento projekt sa realizuje vďaka podpore z Európskeho sociálneho fondu a Európskeho fondu regionálneho rozvoja v rámci Operačného programu Ľudské zdroje.

SP sa navyše často stretávajú s ťažkosťami pri prístupe k bankovým produktom z dôvodu, že banky zatiaľ nie sú oboznámené s fungovaním SP ako ani so špecifikami ich fungovania.

System financovania SP sa však, aj keď veľmi pomaly, začína zlepšovať. Jednak Európska únia vytvorila rôzne nástroje na ich financovanie (napr. program ESF+, EaSI), na ktoré vyčlenila pomerne vysoký rozpočet. Vďaka zvyšujúcemu sa počtu SP sa zvyšuje aj povedomie o ich existencii ako aj o špecifikách ich fungovania. Nové projekty začínajú vznikať aj na vnútroštátnej úrovni v rámci členských krajín.

4.5 Praktické otázky zakladania SP

Pri vzniku SP môžu zakladatelia čeliť viacerým rôznym právnym výzvam. V tejto kapitole by sme chceli prezentovať najvýznamnejšie otázky, ktoré by si zakladatelia SP mali položiť.

Má SP vyjasnené ciele SP a zvolilo vhodnú právnu formu na dosiahnutie týchto cieľov?

Malé podniky, ktorým sa podarí dosiahnuť udržateľný rast môžu byť veľkým zdrojom inovácií, vplyvu a udržateľnej finančnej návratnosti. Pri určovaní finančných cieľov by sociálni podnikatelia mali mať na pamäti akú právnu formu zvolia tým, že zoberú do úvahy odpovede na nasledujúce otázky:

Zakladatelia SP si musia vyjasniť úplne najskôr vyjasniť, akú činnosť chcú prevádzkovať a v akom rozsahu. Ďalšou veľmi dôležitou otázkou je, ako budú financovať založenie a rozbeh SP a potom následne jeho prevádzku.

Odpovede na tieto otázky Vám umožnia prijať rozhodnutie o vhodnej právnej forme. Ak chcete vykonávať iba drobnú činnosť s jedným alebo maximálne dvoma zamestnancami,

»

Tento projekt sa realizuje vďaka podpore z Európskeho sociálneho fondu a Európskeho fondu regionálneho rozvoja v rámci Operačného programu Ľudské zdroje.

tak najvhodnejšou formou pre Vás asi bude občianske združenie. Ak plánuje mať viacero zamestnancov a SP by mal dosahovať príjmy, ktoré ho „uživí“, tak najvhodnejšou alternatívou asi bude niektorá z obchodných spoločností, najčastejšie SRO.

Máme vhodnú komunitu a vhodných partnerov a prípadných donorov?

Získanie kompatibilných, hodnotovo zladených spoločníkov môže zásadným spôsobom pomôcť rozvoju SP.

Medzi vhodných spoločníkov patria osoby, ktoré majú podobnú hodnotovú orientáciu a vedia oceniť hodnotu pozitívneho sociálneho vplyvu pre spoločnosť a nemajú na zreteli iba finančné výsledky SP.

Ďalej sú to osoby, ktoré sú ochotné spolupracovať/podieľať sa na činnosti SP rôznymi spôsobmi (vhodné poradenstvo, testovanie produktov a služieb, ochota poskytnúť svoje kontakty v prospech SP).

Tak ako sú vhodní spoločníci, tak existujú, samozrejme, aj menej vhodní spoločníci. Takýmito sú obvykle osoby, ktoré vytvárajú tlak v nevhodných chvíľach, vždy sa snažia presadiť svoj názor, bez ohľadu na názor iných. Osoby, ktoré pompézne sľubujú všetko možné, avšak nič z ich sľubov sa nezrealizuje.

Existuje trh, na ktorom budú môcť uplatniť tovary alebo služby, ktoré budú ponúkať?

Tento projekt sa realizuje vďaka podpore z Európskeho sociálneho fondu a Európskeho fondu regionálneho rozvoja v rámci Operačného programu Ľudské zdroje.

SP, podobne ako ostatné podnikateľské subjekty, musia vyrábať tovary alebo poskytovať služby, ktoré budú vytvárať dostatočný príjem na pokrytie prevádzkových nákladov a na vytváranie určitého, aj keď drobného, prebytku, aby mohli rozvíjať svoju činnosť a rásť.

SP sa však vzhľadom na svoju špecifickú povahu a na povahu tovarov, ktoré vyrábajú alebo služieb, ktoré poskytujú, nemôžu spoliehať len na jeden špecifický trh, ale ich príjmy musia byť diverzifikované na viaceré zdroje. Tieto zdroje pochádzajú z ich prevádzkovej činnosti, darov súkromných osôb a z verejných zdrojov (rôzne granty a podpory a rôzne dotácie). Pri WISE podnikoch, ktoré zamestnávajú znevýhodnené alebo zraniteľné osoby, sú dotácie stále jedným z najbežnejších spôsobov získavania prostriedkov na prevádzku podniku.

Finančné prostriedky, ktoré SP získa vlastnou podnikateľskou činnosťou, môžu pochádzať od rôznych zákazníkov, ktorými môžu byť:

- a) orgány verejnej správy, ktoré podporujú SP tým, že sa rozhodnú odoberať ich tovary alebo služby
- b) súkromné osoby – ktoré sa rozhodnú, bez ohľadu na pohnútky, si obstaráť produkty, ktoré ponúkajú SP.
- c) v prípade WISE podnikov – sú to najčastejšie klasické B2B vzťahy.

SP by sa teda mali snažiť diverzifikovať svoje príjmy do viacerých zdrojov, ktoré môžu generovať ich príjmy.

SP tiež môžu využiť prácu dobrovoľníkov, čo im môže pomôcť znížiť náklady a nároky na finančné zdroje.

Tento projekt sa realizuje vďaka podpore z Európskeho sociálneho fondu a Európskeho fondu regionálneho rozvoja v rámci Operačného programu Ľudské zdroje.

Sú zakladateľské dokumenty SP v súlade s právnymi predpismi aplikovateľnými na danú právnu formu SP a ako aj na požiadavky vyplývajúce zo ZoSESP?

Pri tvorbe nových nápadov alebo konceptov sa právnym otázkam nedostáva náležitá pozornosť. Vytvorenie kvalitnej právnej dokumentácie hneď na začiatku podnikania môže zabrániť vzniku viacerých problémov v budúcnosti. Novovznikajúce SP by mali venovať zvýšenú pozornosť vytvoreniu najmä nasledujúcich právnych dokumentov.:

- a) **zakladateľské dokumenty** – zakladateľskými dokumentmi sú napr. stanovy pri OZ alebo AS, spoločenská zmluva pri SRO; štatút pri NO) – v týchto dokumentoch musia byť už inkorporované aj požiadavky, ktoré kladie na SP ZoSESP (napr. vytvorenie poradného výboru alebo zabezpečenie demokratickej správy; určenie merateľného sociálneho vplyvu); asignácia viac ako 50% čistého zisku na dosiahnutie pozitívneho merateľného sociálneho vplyvu.
- b) **dohody medzi zakladateľmi** – ide o tzv. joint-venture agreement – ide o dohodu medzi zakladateľmi SP, akými spôsobmi budú riešiť prípadné spory, ktoré medzi nimi vzniknú a rôzne iné otázky, ktoré sa obvykle neriešia v zakladateľských dokumentoch. V praxi obchodných spoločností, a ani v praxi SP sa tieto zmluvy zatiaľ využívajú iba veľmi zriedkavo, ale môžu zabrániť mnohým nezrovnalostiam, ktoré môžu vzniknúť pri prevádzke podniku.

Má SP vypracovanú vhodnú zmluvnú dokumentáciu so svojím dodávateľmi a odbertelmi?

...

o

Tento projekt sa realizuje vďaka podpore z Európskeho sociálneho fondu a Európskeho fondu regionálneho rozvoja v rámci Operačného programu Ľudské zdroje.

SP musí venovať zvýšenú pozornosť vypracovaniu zmluvnej dokumentácie, ktorá je pre jeho chod úplne kľúčová. Uvádzame tie príklady zmluvnej dokumentácie, ktoré považujeme za najdôležitejšie.

a) **nájomné zmluvy** – SP, ktoré chcú vyrábať tovary alebo poskytovať služby musia mať k dispozícii priestory, v ktorých budú túto činnosť vykonávať. Pri uzatváraní nájomných zmlúv je potrebné si dávať pozor najmä na nasledujúce ustanovenia.

- výška a prípadná indexácia nájomného,
- služby poskytované spolu s nájomom,
- otázka odpisovania technického zhodnotenia priestorov – priestory, v ktorých bude prebiehať činnosť SP bude potrebné nejakým spôsobom upraviť; je možné sa dohodnúť s prenajímateľom, že priestory upraví na svoje náklady a tieto budú zohľadnené vo výške nájomného alebo tieto priestory upraví SP na vlastné náklady

b) **dokumentácia súvisiaca s pracovno-právnymi vzťahmi** – vzhľadom na skutočnosť, že SP bude zamestnávať zraniteľných alebo znevýhodnených zamestnancov, je nesmierne otázka vypracovania zodpovedajúcej pracovnoprávnej dokumentácie nesmierne dôležitá. Mnoho z budúcich zamestnancov bude mať špecifické nároky na pracovný čas, rozvrhnutie pracovného času, prestávky v práci a pod., časť zamestnancov môže mať pracovný pomer na nižší ako na plný týždenný ustanovený pracovný čas. Rámcové podmienky pracovnoprávných vzťahov odporúčame upraviť v pracovnom poriadku SP²³.

²³ Inštitút pracovného poriadku je upravený v ustanovení § 84 ZP. Pracovný poriadok bližšie upravuje pracovnoprávne podmienky, ktoré sú špecifické pre daného zamestnávateľa. Je záväzný ako pre SP, tak aj pre všetkých zamestnancov. Každý zamestnanec SP musí byť s pracovným poriadkom oboznámený.

o

Tento projekt sa realizuje vďaka podpore z Európskeho sociálneho fondu a Európskeho fondu regionálneho rozvoja v rámci Operačného programu Ľudské zdroje.

SP môžu pri svojej činnosti využívať aj dobrovoľníkov. Z tohto dôvodu považujeme za vhodné, aby SP mal pripravené aj vzory zmlúv o vykonaní dobrovoľníckej práce a uzatvorenie týchto zmlúv aj preukázať, aby sa SP pri prípadnej kontrole vyhol komplikáciám pri preukazovaní nelegálneho zamestnávania.

Súčasne by sme chceli upozorniť, že SP by mali osobitnú pozornosť venovať aj dokumentácii o bezpečnosti a ochrane zdravia pri práci, nakoľko budú zamestnávať osoby s rôznymi zdravotnými znevýhodneniami (napr. telesné a duševné). Táto osobitá skladba zamestnancov kladie zvýšené nároky na vytvorenie a dodržiavanie predpisov BOZP. Zvýšenú pozornosť je tiež potrebné venovať aj dodržiavaniu protipandemických predpisov.

- c) **ochrana osobných údajov** – ochrana osobných údajov je veľmi špecifická pre SP, nakoľko SP zamestnáva osoby, ktoré môžu mať rôzne napr. zdravotné znevýhodnenia. SP musia hlásiť MPSVaR osoby s akým postihnutím a na aký rozsah pracovného času tieto osoby zamestnávajú. SP majú o niektorých svojich zamestnancoch viacero osobných údajov, ktoré klasickí zamestnávateľia nemajú a ani nemusia vyžadovať.

Údaje o týchto zamestnancoch môžu byť považované aj mimoriadne citlivé, nakoľko ide o údaje o zdravotnom stave zamestnancov.

Z týchto dôvodov by SP mali venovať zvýšenú pozornosť ochrane osobných údajov a mať vypracovanú príslušnú dokumentáciu, a samozrejme ju aj dodržiavať.

- d) **zmluvné vzťahy s dodávateľmi a odberateľmi** – k týmto vzťahom by mal SP mať vypracovanú kvalitnú dokumentáciu. Pri vzťahoch s odberateľmi by mali byť nastavené platobné podmienky tak, aby mal SP zaistenú včasnú úhradu dodaných

o

Tento projekt sa realizuje vďaka podpore z Európskeho sociálneho fondu a Európskeho fondu regionálneho rozvoja v rámci Operačného programu Ľudské zdroje.

tovarov a služieb (tzv. cash-flow). Je potrebné zaistiť, ak to podmienky dovoľujú, aby odberatelia nemali príliš dlhé lehoty splatnosti faktúr a pod.

- e) **ochrana pred legalizáciou príjmov z trestnej činnosti** – SP by mal mať, ako aj všetky ostatné podniky vypracovanú smernicu o boji proti legalizácii príjmu z trestnej činnosti. Činnosť SP je veľmi prísne regulovaná a SP sa častokrát uchádzajú o prostriedky zo štátneho rozpočtu alebo z rozpočtu Európskej únie. Z tohto dôvodu je dôležité, aby mali vypracovanú aj túto smernicu.

Vypracovanie kvalitnej právnej dokumentácie môže od začiatku existencie SP nastaviť vhodný rámec vytváranie vzťahov a to ako do vnútra organizácie, tak aj navonok. Ako sme uviedli vyššie niektoré z týchto dokumentov napríklad poskytnú právny rámec pre uzatváranie pracovných zmlúv, iné môžu vyjasniť vzťahy medzi zakladateľmi a prípadnými investormi.

Mnoho sociálnych podnikateľov chce ihneď s nadšením začať budovať SP, získavať prostriedky na jeho zriadenie a prevádzku, čo mnohokrát aj podarí. Avšak začínajúci podnikatelia častokrát podcenia dôležitosť právnych otázok. Z čoho vzniknú neskôr veľmi závažné problémy, ktoré môžu ohroziť samotnú existenciu SP. Riešenie týchto právnych otázok je nevyhnutné pre zachovanie stability a rozvoj SP a môže pomôcť predísť vzniku rôznych problémov.

4.6 Manažment rizík v SP

I napriek tomu, že väčšina organizácií, či už v súkromnom alebo verejnom sektore sa snaží predchádzať rizikám vo svojej činnosti, nie vždy sa dá zabrániť určitému ohrozeniu z rôznych predvídateľných aj skrytých príčin, avšak vždy je možnosť zlepšovať a uvedomovať si potrebu a naliehavosť identifikácie možných rizík. Z uvedených dôvodov sa v poslednej

...

o

Tento projekt sa realizuje vďaka podpore z Európskeho sociálneho fondu a Európskeho fondu regionálneho rozvoja v rámci Operačného programu Ľudské zdroje.

dobe venuje oprávnená pozornosť manažérstvu rizík. Manažment rizík má svoje pravidlá, postupy, zásady, ktoré si určuje organizácia vzhľadom k svojej činnosti a aktivitám, ktoré sú jej kľúčovými procesmi.

Do procesu manažérstva rizík by mal SP implementovať všetky zainteresované strany, ktoré tvoria potenciál vzniku možných strát, resp. ohrozenia plynulého pracovného procesu. Predchádzanie eliminácii rôznych rizík je efektívnejšie, ako ich odstraňovanie a následná náhrada škôd. Dobre fungujúce manažérstvo rizík v akejkoľvek organizácii vytvára a ochraňuje jej hodnoty. Prispieva k zlepšovaniu výkonnosti zamestnancov, ich ochrane, dodržiavaniu právnych predpisov (tzv. compliance), ochrane prostredia a v neposlednom rade aj ku kvalite produktov, ktoré SP uvádza na trh.

Manažment rizík tvorí integrálnu súčasť celej organizácie a tvorí jej samostatnú súčasť, ktorej činnosť musí byť pravidelne preskúmaná a komunikovaná. Manažéri rizík by mali navzájom spolupracovať a informovať sa aj o zdanlivo menej závažných spätných väziach zainteresovaných strán (zamestnancov, externých zákazníkov, dodávateľov, atď).

Čo sa týka oblasti sociálneho podnikania a zakladania sociálnych podnikov je dôležité zdôrazniť, že manažment rizík by mal byť práve v tejto oblasti transparentný na všetkých jeho organizačných úrovniach, keďže zainteresovanými účastníkmi sú okrem iných zamestnancov sociálneho podniku aj znevýhodnené a zraniteľné skupiny občanov. Pojem znevýhodnenosti je bližšie špecifikovaný ZoSS. Ide najmä o občanov, ktorí sa dostali do nepriaznivej sociálnej situácie z rôznych dôvodov a táto situácia im neumožňuje, aby sa o seba postarali a teda im musí byť poskytnutá sociálna pomoc.

Zamestnanie v SP sa považuje v zmysle ZoSS za formu sociálnej pomoci. Ide vlastne o možnosť ich zamestnateľnosti, pretože i napriek svojmu zdravotnému postihnutiu majú ešte zvyškový potenciál byť efektívni na súčasnom veľmi zložitom trhu práce. Zamestnanie v SP im poskytne medzistupeň pri možnom návrate na bežný pracovný trh.

Tento projekt sa realizuje vďaka podpore z Európskeho sociálneho fondu a Európskeho fondu regionálneho rozvoja v rámci Operačného programu Ľudské zdroje.

Poskytovanie sociálnej pomoci pre znevýhodnených občanov má viacero rozmerov, ktoré naplňajú nielen ich pocit sebarealizácie, ale najmä sociálne interakcie, ktorými sú postoje, správanie, socializácia a zvýšený pocit sebauvedomovania. Táto skutočnosť si tiež vyžaduje od manažéra rizík pozornosť, aby počítal s možnosťou udržania psychickej pohody znevýhodnených alebo zraniteľných zamestnancov. Preto musí byť štruktúra manažérstva rizík v iteratívnej previazanosti s celým sociálnym podnikom.

Základná štruktúra manažmentu rizík má byť zreteľne definovaná, aby nevznikali zbytočné spochybňovania o nadväznosti cyklických procesov. Dôležité je aby ukazovatele, ktoré sú merateľné aby neboli v rozpore s výkonnosťou podniku. SP musí mať aj metriku na meranie dosahovania pozitívneho sociálneho vplyvu. V opačnom prípade treba dohľadať príčinu a urobiť zmeny v procese. Každý proces musí mať svojho majiteľa, teda zodpovednú osobu, ktorá musí proces monitorovať a okamžite upozorňovať na nedostatky a zabezpečiť ich odstránenie.

Každý SP by mal mať vytvorený koncept sociálneho podnikania, ktorého zameranie bude vychádzať zo spoločensky prospešnej činnosti, alebo pre vyššie uvedené špecifické skupiny občanov s cieľom pre sociálnu zodpovednosť na miestnej úrovni.

Pre zakladateľa SP je v začiatkoch podnikania pomerne zložitá definovať presný rozsah poskytovania spoločensky prospešnej činnosti, pretože akýkoľvek podnikateľský zámer je odrazom pôsobenia množstva faktorov, ktoré determinujú rozvoj podnikania, či už ide o odvetvie pôsobenia SP alebo o región pôsobenia SP.

Základným predpokladom definovania činnosti SP je vypracovanie SWOT analýzy, ktorá zahŕňa väčšinu rozhodujúcich údajov pre úspešnosť a jeho budúci rozvoj. Pre manažment rizík sú určujúcimi faktormi v SWOT analýze slabé stránky a ohrozenia, ktoré sa po vyhodnotení môžu ukázať až tak závažné, že zakladateľ môže odstúpiť od zámeru založiť SP.

Tento projekt sa realizuje vďaka podpore z Európskeho sociálneho fondu a Európskeho fondu regionálneho rozvoja v rámci Operačného programu Ľudské zdroje.

Sociálne podnikanie má zmysel iba vtedy, ak interné aj externé podmienky fungovania sú v zhode s možnosťami zlepšovania podnikateľského zámeru a môžu naplniť strategický plán.

V rámci externých podmienok sa zvyčajne preskúmvajú:

- prostredie regiónu (prírodné podmienky, rozvojové možnosti, konkurencia),
- trendy v spoločnosti, ktoré môžu pôsobiť ako motory rastu ale aj ako jeho inhibítory,
- vzťahové väzby s externými zainteresovanými stranami.

Proces manažérstva rizika sa má zosúladiť aj s internými súvislosťami a cieľmi sociálneho podniku ako napr.

- kultúra prostredia,
- spôsobilosti, kompetencie a zručnosti zamestnancov,
- schopnosť vzdelávať sa,
- relevantnosť a dosiahnuteľnosť plánovaných cieľov,
- zdravotné a bezpečnostné riziká.

Napríklad zakladateľ integračného SP by mal mať základné vedomosti týkajúce sa aj z oblasti ergonómie, kategorizácie skupín telesných, duševných a kombinovaných postihnutí, zdravotníckych pomôcok, vhodnej prístrojovej techniky prispôbenej pre zamestnancov s rôznym zdravotným postihnutím a pod. To sú súvislosti, ktoré korelujú s interným prostredím a pri určovaní závažnosti rizika nás ubezpečia o správnosti prijatých postupov.

Existuje niekoľko nástrojov, ktoré sa môžu použiť na vyhodnotenie rizík. Na mape (resp. tabuľke) rizík sa vykreslí význam a pravdepodobnosť výskytu rizika. Každé riziko je hodnotené na škálovej stupnici od čísla jedna do desať. Ak je riziko hodnotené ako desať,

Tento projekt sa realizuje vďaka podpore z Európskeho sociálneho fondu a Európskeho fondu regionálneho rozvoja v rámci Operačného programu Ľudské zdroje.

znamená to, že má pre SP veľký význam. Číslo jedna je zanedbateľné a najmenej významné. Mapa umožňuje vizualizovať riziká vo vzájomnom vzťahu, merať ich rozsah a plánovať, aký typ kontrol by sa mal zaviesť na zmiernenie rizík. Uprednostňovanie rizík bez ohľadu na to, ako sa robí, umožňuje nasmerovať čas a peniaze na najdôležitejšie riziká. Môžu sa zaviesť systémy a ovládacie prvky na riešenie následkov udalosti. Môže to zahŕňať definovanie rozhodovacieho procesu a eskalačných postupov, ktoré by manažér rizík použil, ak by došlo k udalosti. Existujú štyri spôsoby riešenia alebo riadenia každého rizika, ktoré boli identifikované. Riziko sa môže:

- akceptovať (náklady na jeho úplné odstránenie nie sú príliš vysoké),
- preniesť (napr. zmluvne sa poistiť),
- znížiť (zaviesť nové bezpečnostné opatrenia),
- odstrániť (zmena spôsobu výroby produktov, technologických postupov).

Keď sa vyhodnotia a odsúhlasia opatrenia a postupy na zníženie rizika, je potrebné ich aj realizovať. Riadenie rizika nie je jednorazové cvičenie. Nepretržité monitorovanie a kontrola sú kľúčové pre úspech prístupu k riadeniu rizík. Takéto monitorovanie zabezpečuje, že riziká boli správne identifikované a posúdené a že sú zavedené vhodné kontroly. Je to tiež spôsob, ako sa poučiť zo skúseností a zlepšiť svoj prístup k riadeniu rizík. Toto všetko môže byť formalizované v politike riadenia rizík. Riadenie rizík bude ešte efektívnejšie, ak bude mať za neho zodpovednosť konkrétne určený zamestnanec. Dobrým nápadom je získať záväzok k riadeniu rizík na úrovni predstavenstva sociálneho podniku. Dobré riadenie rizík môže zlepšiť kvalitu a návratnosť podnikania.

o

Tento projekt sa realizuje vďaka podpore z Európskeho sociálneho fondu a Európskeho fondu regionálneho rozvoja v rámci Operačného programu Ľudské zdroje.

4.7 Spoločenská zodpovednosť v sociálnom podniku

Spoločenská zodpovednosť podnikov (slov. corporate social responsibility) je široko definovaný koncept, ktorý môže mať mnoho podôb v závislosti od typu spoločnosti a akom odvetví spoločnosť pôsobí. Podniky môžu organizovať CSR programy rôzneho zamerania (pomoc znevýhodneným osobám, starostlivosť o životné prostredie a pod.), aby podporili spoločnosť alebo komunity, v ktorých pôsobia. Súčasne sa tým snažia budovať pozitívny image svojej značky.

V súčasnosti si väčšina podnikov čoraz viac uvedomuje potrebu a výhody spoločensky zodpovedného správania. Cieľom spoločenskej zodpovednosti je zabezpečiť udržateľný rozvoj podniku. Teda aj sociálny podnikateľ resp. zakladateľ sociálneho podniku by mal mať na zreteli výkonnosť sociálneho podniku vo vzťahu k spoločnosti, v ktorej pôsobí, a jej zodpovedný vplyv na environment. Tento princíp by sa mal stať akcentovanou súčasťou merania celkového výkonu sociálneho podniku ako aj jeho schopnosti udržať sa a efektívne fungovať.

Koncept spoločenskej zodpovednosti podnikov je odrazom rastúceho uznania potreby zabezpečiť zdravie ekosystémov, sociálnej spravodlivosti a dobrého organizačného riadenia. Z dlhodobého hľadiska činnosť SP, ale aj iných podnikateľských subjektov, bude závisieť od ich pozitívneho vplyvu na spoločnosť. Vnímanie a skutočný výkon v oblasti spoločenskej zodpovednosti môže SP priniesť:

- **konkurenčnú výhodu** – bude pozitívne vnímaný jednak spoločnosťou, ale aj jeho prípadnými zákazníkmi a dodávateľmi. Prípadne aj potenciálnymi zamestnancami.
- **vybudovať dobré meno (goodwill)** – je pre podnik nesmierne dôležitý, ako sme uviedli v predchádzajúcom bode, môže SP poskytovať veľmi cennú konkurenčnú výhodu;

...

1

Tento projekt sa realizuje vďaka podpore z Európskeho sociálneho fondu a Európskeho fondu regionálneho rozvoja v rámci Operačného programu Ľudské zdroje.

- **udržať odhodlanie a produktivitu zamestnancov** – zamestnanci sú ochotní pracovať zvyšovať svoju produktivitu, ak podnik prináša pozitívny vplyv na prostredie, v ktorom zamestnanci žijú alebo sa pohybujú. SP to môže pomôcť aj zvýšiť lojalitu svojich zamestnancov.
- **vytvoriť pozitívny dojem na investorov, vlastníkov, darcov, sponzorov a finančnej komunity** – ak sa podnik správa zodpovedne voči komunite, v ktorej pôsobí, tak to zlepšuje jeho vnímanie aj na strane osôb, ktoré mu môžu priniesť dodatočné/potrebné financie na rozvoj. Aj investori a spoločníci radi spoja svoje meno so spoločnosťou, ktorá dosahuje pozitívny sociálny vplyv.
- **jeho vzťah s orgánmi verejnej správy** – orgány verejnej správy tiež radi vidia, ak sa podniky správajú zodpovedne voči životnému prostrediu a komunite, v ktorej pôsobia. Orgánom verejnej správy to umožňuje vyžadovať podobné správanie aj od iných podnikateľských subjektov, čím môže prísť k signifikantným multiplikačným efektom.

Medzinárodný štandard ISO 26000 poskytuje veľmi dobrý návod na vypracovanie postupov spoločenskej zodpovednosti v podnikateľských subjektoch. Tieto postupy sú, samozrejme, aplikovateľné aj na SP, ktoré by ich mali mať zapracované vo svojej podnikateľskej DNA.

Spoločenská zodpovednosť sa riadi nasledujúcimi základnými princípmi, ktoré zahŕňajú všetky aspekty života a správy SP.

- **zodpovednosť** – SP musí zodpovedať za svoje pôsobenie na spoločnosť, najmä za dopady jej rozhodnutí a činností na spoločnosť, životné prostredie a ekonomiku na, ak by jej činnosť mala výrazné negatívne dôsledky;

...

1

Tento projekt sa realizuje vďaka podpore z Európskeho sociálneho fondu a Európskeho fondu regionálneho rozvoja v rámci Operačného programu Ľudské zdroje.

SP musí prijať také opatrenia, ktoré zabránia opakovaniu prípadných neúmyselných a nepredvídaných negatívnych vplyvov jej činnosti na spoločnosť.

- **transparentnosť** – SP musí prijímať rozhodnutia, ktoré by mohli mať dopad na spoločnosť transparentným spôsobom a konzultovať ich so všetkými zainteresovanými osobami. V SP je tento princíp o to dôležitejší, že pracuje so zraniteľnými a znevýhodnenými osobami, ktoré môžu byť rozhodnutiami ovplyvnené podstatne vo väčšej miere ako bežná populácia.
- **etické správanie** – SP by mal navonok komunikovať štandardy etického správania, ktoré očakáva od manažmentu, zamestnancov a spolupracovníkov, odberateľov, dodávateľov ako aj od zainteresovaných osôb. Všetky vyššie vymenované skupiny osôb majú možnosť ovplyvňovať hodnoty, kultúru integrity, stratégiu a fungovanie SP.
- **rešpektovanie záujmov zainteresovaných osôb** – v tomto prípade je najdôležitejšie, aby SP identifikoval svoje zainteresované osoby (angl. stakeholders). Tento pojem je potrebné interpretovať, podľa možností, čo najširšie. Zainteresovanými osobami môžu byť zamestnanci, manažment, orgány verejnej správy, dodávatelia, odberatelia, miesta komunita osôb a pod.
- **dodržiavanie zákonov (compliance)** – SP musí bezpodmienečne dodržiavať všetky aplikovateľné právne predpisy, ktoré sa vzťahujú na jej činnosť a to aj také, ktoré nie sú priamo vynucované alebo sú vynucované iba nedostatočne. Vzhľadom na skutočnosť, že SP pracuje so zraniteľnými a znevýhodnenými skupinami osôb je mimoriadne dôležité, aby poznali a dodržiavali práva týchto osôb.

...

1

Tento projekt sa realizuje vďaka podpore z Európskeho sociálneho fondu a Európskeho fondu regionálneho rozvoja v rámci Operačného programu Ľudské zdroje.

Sociálne podnikanie vo svojej podstate sa riadi všetkými zložkami resp. úzusmi podnikania. Rozdiel je iba v účele a cieľoch konečných výstupov. Sociálny podnikateľ by mal pri svojom rozhodovaní dodržiavať zásady spoločenskej zodpovednosti.

Spoločenskú zodpovednosť je možné rozdeliť do troch oblastí:

- a) **Ekonomická oblasť** – v kódexe podnikateľského správania spoločnosti by mali byť zahrnuté také zásady, ako napr. odmietnutie korupcie, transparentnosť, dobré vzťahy so zákazníkmi, dobré vzťahy s obchodnými partnermi, ochrana duševného vlastníctva
- b) **Sociálna oblasť** – v rámci sociálnej oblasti uprednostňovať činnosti spoločensky zodpovednej firmy ako napr. filantropia, komunikácia so zainteresovanými osobami, dodržiavanie pracovných podmienok, bezpečnosť a ochrana zdravia pri práci.

Sociálna oblasť však zahŕňa aj konanie nad rámec dodržiavania právnych predpisov a uznania záväzkov voči iným štandardom, ktoré nie sú právne záväzné. Tieto povinnosti vyplývajú zo široko zdieľaných etických a iných hodnôt. Patria sem napr. aj rodové roly, ktoré sú podmieňované a vnímané ako mužské a ženské. Tieto rodové roly majú tendenciu diskriminovať ženy, ale aj mužov. Vo všetkých prípadoch diskriminácia na základe pohlavia obmedzuje potenciál jednotlivcov, rodiny, komunity a spoločnosti.

Preukázala sa pozitívna súvislosť medzi rodovou rovnosťou a hospodárskym a sociálnym rozvojom. Preto je rodová rovnosť jedným z rozvojových cieľov tisícročia. Podpora rodovej rovnosti je dôležitou súčasťou spoločenskej zodpovednosti. Organizácie by mali prehodnotiť svoje rozhodnutia a aktivity, aby odstránili rodovú zaujatosť a podporili rodovú rovnosť.

...

1

Tento projekt sa realizuje vďaka podpore z Európskeho sociálneho fondu a Európskeho fondu regionálneho rozvoja v rámci Operačného programu Ľudské zdroje.

- c) **Environmentálna oblasť** – SP by mal dodržiavať predpisy na ochranu životného prostredia, ako aj chrániť prírodné zdroje, ak ich vo svojej činnosti využíva. SP dodržiavaním noriem a predpisov na ochranu životného prostredia zvyšujú produktivitu práce a lojalitu zamestnancov a prinášajú SP dlhodobu udržateľný rozvoj ako aj zvýšenú konkurenčnú schopnosť na trhu. Predpokladom úspechu je však neustále monitorovanie a systematický prístup, kedy zodpovedné správanie nadväzuje na obchodnú stratégiu, hodnoty a poslanie podniku. Je žiadúca a prospešné voliť také činnosti, ktoré zodpovedajú charakteru sociálneho podniku a očakávaní kľúčových zainteresovaných osôb. Prax tiež ukazuje, že aktivity spájané so spoločenskou zodpovednosťou nie sú účinné bez osobného etického presvedčenia vedenia aj zamestnancov.

5 POSTAVENIE SOCIÁLNEHO PODNIKANIA A SOCIÁLNYCH PODNIKOV VO VYBRANÝCH ČLENSKÝCH KRAJINÁCH EURÓPSKEJ ÚNIE

Pre účely našej analýzy sme porovnali postavenie sociálnej ekonomiky a sociálnych podnikov v nasledujúcich krajinách Európskej únie Holandsko, Dánsko, Česká republika.

5.1 Holandsko

Holandsko má v súčasnosti veľmi prosperujúcu ekonomiku, ktorá dosahuje nadpriemerné výsledky v mnohých ukazovateľoch ako sú napríklad hospodársky rast a veľmi nízka miera nezamestnanosti.

Holandsko však v poslednej dobe čelí aj takým problémom ako je nárast chudoby, veľmi vysoká miera kriminality súvisiacej s pašovaním drog a taktiež čelí aj veľmi nepriaznivému demografickému trendu a v niektorých regiónoch je problémom aj dlhodobá nezamestnanosť.

Jedným z najväznejších problémom je veľký rozmach neštandardných foriem zamestnávania. Stále väčší počet obyvateľov vykonáva prácu ako samostatne zárobkovo činné osoby, ktoré tvorili 16,8% z celkovej zamestnanosti a neštandardne veľký podiel na zamestnanosti majú pracovné zmluvy, ktoré sú uzatvorené na dobu určitú. Tie tvorili 20,8% celkovej zamestnanosti (OECD/EU, 2019).

Toto sú hlavné výzvy, ktorým musí v súčasnosti krajina čeliť. Medzi nesporné výhody Holandska patrí, že má tradične veľmi silný sektor občianskej spoločnosti a štát umožňuje súkromným podnikom dodávať občanom potrebné sociálne služby. Poskytovanie sociálnych

...

1

Tento projekt sa realizuje vďaka podpore z Európskeho sociálneho fondu a Európskeho fondu regionálneho rozvoja v rámci Operačného programu Ľudské zdroje.

služieb v Holandsku sa vyznačuje značným stupňom decentralizácie, čo umožňuje pružne reagovať, ak by niektorý z regiónov čelil neočakávaným výzvam.

5.1.1 Poskytovanie sociálnych služieb

Ako sme uviedli vyššie poskytovanie sociálnych služieb súkromnými poskytovateľmi má v Holandsku silnú tradíciu. Hranica medzi štátnou a súkromnou sférou nikdy nebola jasne vymedzená. Mnoho obvyklých verejných služieb ako bolo napríklad školstvo, poskytovanie zdravotnej starostlivosti alebo výstavba bytov boli iniciované rôznymi občianskymi alebo náboženskými skupinami a ich financovanie štát prevzal až v neskoršom období. Štát začína budovať rozsiahlejší systém poskytovania sociálnych služieb až po 2. svetovej vojne (OECD/EU, 2019).

V 80. rokoch 20. storočia sa ekonomická situácia v Holandsku značne zhoršila, došlo k značnému nárastu zadlženia a mnoho štátnych podnikov bolo v tomto období sprivatizovaných. V neskoršom období sa Holandsko snažilo zlepšiť efektívnosť verejnej správy a verejných podnikov tým, že do týchto podnikov zaviedlo manažérske postupy používané v súkromnej sfére. Toto opatrenie dalo týmto organizáciám väčší stupeň autonómie a súčasne aj možnosť pružnejšie reagovať na vzniknuté problémy. V súčasnosti sa uplatňuje systém riadenia prostredníctvom zainteresovaných strán. To znamená, že všetky skupiny, ktoré majú záujem na výsledku činnosti danej organizácie sa môžu podieľať na jej riadení.

Holandsko sa poslednom období snažilo zefektívniť poskytovanie sociálnych služieb a, podľa možnosti, ich čo najviac prispôbiť individuálnym potrebám jednotlivých klientov. V roku 2015 bolo poskytovanie sociálnych služieb delimitované zo štátu na miestne samosprávy. Samosprávy museli zabezpečiť poskytovanie sociálnych služieb zdravotne

...

1

Tento projekt sa realizuje vďaka podpore z Európskeho sociálneho fondu a Európskeho fondu regionálneho rozvoja v rámci Operačného programu Ľudské zdroje.

postihnutým osobám (ako telesne tak aj mentálne), mládeži (vo všetkých oblastiach). Pri delimitácii došlo zrušeniu chránených dielní a samosprávy mali prevziať kompetencie a zodpovednosť aj za oblasť zamestnávania zraniteľných alebo znevýhodnených osôb. Samosprávy teda museli prevziať zodpovednosť aj za osoby, ktoré nemali žiadne skúsenosti alebo predchádzajúce uplatnenie na trhu práce. Štát poskytol samosprávam len dotácie na zamestnávanie týchto osôb. V kompetencii štátu zostala len starostlivosť o úplne odkázané osoby.

5.1.2 Sociálne podnikanie

Vznik sociálnych podnikov bol v Holandsku značne uľahčený, nakoľko v krajine existovala silná tradícia poskytovania sociálnych služieb súkromnými organizáciami. Holanďania sú tradične veľmi uvedomelí aj v tzv. Corporate Social Responsibility²⁴ (spoločenskej zodpovednosti podnikov). Odhaduje sa, že v súčasnosti pôsobí v Holandsku asi 4.000 – 5.000 SP (novšie výskumy uvádzajú dokonca 6.000), ktoré zamestnávajú 50.000 – 70.000 osôb (novšie výskumy uvádzajú až 80.000 zamestnancov) (OECD/EU, 2019).

V Holandsku pôsobí mnoho subjektov sociálnej ekonomiky a častokrát je zložitité určiť ich spoločné črty. Súčasne je možné len veľmi ťažko identifikovať, či tieto subjekty vytvárajú

²⁴ Corporate Social Responsibility (slov. spoločenská zodpovednosť podnikov) je široko definovaný koncept, ktorý môže mať mnoho podôb v závislosti od typu spoločnosti a akom odvetví spoločnosť pôsobí. Podniky môžu organizovať CSR programy rôzneho zamerania (pomoc znevýhodneným osobám, starostlivosť o životné prostredie a pod.), aby podporili spoločnosť alebo komunity, v ktorých pôsobia. Súčasne sa tým snažia budovať pozitívny image svojej značky.

Podniky sa prostredníctvom CSR programov snažia budovať prepojenie ako so svojimi dodávateľmi, tak aj odberateľmi.

Spoločnosti, ktoré prijali programy CSR, často rozvinuli svoje podnikanie natoľko, že môžu byť prospešné komunite alebo spoločnosti, v ktorej pôsobia. CSR zvyknú uplatňovať aj veľké korporácie, ktoré tak môžu určovať normy napr. ekologického alebo etického správania sa v rámci určitého odvetvia ekonomiky.

1

Tento projekt sa realizuje vďaka podpore z Európskeho sociálneho fondu a Európskeho fondu regionálneho rozvoja v rámci Operačného programu Ľudské zdroje.

merateľný pozitívny sociálny vplyv a či sú skutočne sociálnymi podnikmi. Ďalšou skutočnosťou, ktorá vnáša ešte väčšiu mieru neistoty, je, že niektoré z týchto podnikov nespadajú do definícií sociálneho podniku, ktoré boli vypracované na európskej úrovni.

V Holandsku je mnoho výrazov, ktoré sa používajú pre subjekty sociálnej ekonomiky. V oblasti sociálnej ekonomiky môžu pôsobiť.

Sociale ondernemingen – doslovný preklad výrazu sociálny podnik, ktorý sa však vzťahuje aj sociálne podniky zriadené samosprávou.

Sociale firmas – tento názov používajú najmä integračné podniky a aj koncepcia týchto podnikov je blízka WISE.

Maatschappelijke organisaties²⁵ - v tomto prípade ide veľké množstvo rôznych organizácií poskytujúcich verejnoprospešné služby (výstavba verejných bytov, poskytovanie zdravotnej starostlivosti, poskytovanie vzdelávacích služieb).

Na označenie širšej množiny podnikov, ktoré vytvárajú pozitívny sociálny vplyv sa zvyknú používať aj širšie definície ako „*podniky so sociálnym vplyvom*“.

Chýbajúca jednoznačná definícia pojmu SP má viacero neželaných následkov. Orgány verejnej správy majú ťažkosti s jednoznačným zaradením a správnym pochopením špecifického sociálneho vplyvu, ktoré SP môžu vytvárať. Absencia presnej definície tiež predstavuje prekážku pri vytvorení programov, ktoré by boli cielené tak, aby SP mohli uvoľniť svoj potenciál.

V súkromnom sektore absencia jednoznačnej definície bráni tomu, aby súkromné spoločnosti v rámci CSR programov zahrnuli SP do svojich dodávateľsko-odberateľských vzťahov, prípadne im poskytnúť finančné prostriedky na investície.

²⁵ Slov. spoločensko-kultúrne organizácie, pri doslovnom preklade aj občianska spoločnosť.

V spotrebiteľskom sektore je stále zväčšujúci sa počet podnikov, ktoré ponúkajú svoje produkty spotrebiteľom, a označujú sa sociálne, avšak neposkytujú žiadne záruky dosahovania merateľného pozitívneho sociálneho vplyvu. Táto situácia môže viesť k situácii, kedy spoločnosť ako celok stratí dôveru v pojem sociálne podnikanie a sociálny podnik.

Podnikateľské prostredie v Holandsku by sa dalo charakterizovať aj prostredníctvom nasledujúcej tabuľky.

Charitatívne organizácie, občianske iniciatívy, organizácie občianskej spoločnosti		Tradičné neziskové organizácie	Sociálne podniky		Tradičné podnikateľské subjekty	
Hlavný zdroj príjmu						
Výlučne dary alebo dotácie	Hlavné dary alebo dotácie, členské poplatky, v obmedzenej miere príjmy z podnikateľskej činnosti	Podnikateľská činnosť Cieľom je skôr dosahovanie spoločenského vplyvu ako maximalizácia zisku	Podnikateľská činnosť Všetok zisk sa reinvestuje	Podnikateľská činnosť Časť zisku sa reinvestuje a časť sa vypláca spoločníkom	Podnikateľská činnosť CSR programy	Podnikateľská činnosť maximalizácia zisku
Výlučne sociálny vplyv		Prioritne zamerané na dosahovanie sociálneho vplyvu			Maximalizácia dosahovania zisku	

Zdroj: (OECD/EU, 2019)

5.1.3 Právne formy sociálnych podnikov

V Holandsku môžu mať SP nasledujúce právne formy.

...

1

Tento projekt sa realizuje vďaka podpore z Európskeho sociálneho fondu a Európskeho fondu regionálneho rozvoja v rámci Operačného programu Ľudské zdroje.

- a) spoločnosť s ručením obmedzeným (BV - besloten vennootschap),
- b) akciová spoločnosť (NV - naamloze vennootschap),
- c) družstvo (coöperatie),
- d) nadácia (stichting),
- e) verejná obchodná spoločnosť (VOF - vennootschap onder firma), alebo
- f) združenie (vereniging).

Holandské zdroje uvádzajú, že žiadna z vyššie uvedených právnych foriem nie je úplne vhodná pre sociálne podniky. Každá právnych foriem so sebou nesie pre SP určité obmedzenia. Napríklad nadácia (napr. stichting) môže vykonávať podnikateľskú činnosť len vo veľmi obmedzenom rozsahu a tiež sa na ňu vzťahujú obmedzenia pri účasti na verejných obstarávaníach. SRO (hol. BV) nemôže prijímať dary a má obmedzený prístup k verejným dotáciám. Súčasne má pomerne vysoké náklady na správu (vedenie účtovníctva a pod.). Neexistenciu vhodnej právnej formy pre SP negatívne vnímajú sa aj samotní podnikatelia, ktorí niekedy vytvárajú pomerne exotické právne štruktúry (napr. keď je nadácia zakladateľom a súčasne štatutárom SRO). Systém riadenia takejto spoločnosti so sebou prináša pomerne veľkú administratívnu záťaž a súčasne aj zvyšuje SP náklady.

...

1

Tento projekt sa realizuje vďaka podpore z Európskeho sociálneho fondu a Európskeho fondu regionálneho rozvoja v rámci Operačného programu Ľudské zdroje.

5.2 Dánsko

Počiatky podnikov, ktoré by sme dnes mohli označiť ako sociálne, sa v Dánsku začínajú objavovať už v polovici 19. stor. a to vo forme roľníckych a robotníckych družstiev. O trochu neskôr sa začínajú objavovať dobrovoľnícke združenia a neziskové organizácie.

„*Hnutie socialistických robotníkov*“ a „*Grundtvigianske hnutie*“ mali veľký vplyv na rozvoj dánskej spoločnosti. Tieto dve hnutia sa stali aj základnými kameňmi dánskej politiky a vzišli z nich dve základné politické strany (Liberálna strana a sociálnodemokratická strana), ktoré sú v Dánsku činné a relevantné až dodnes.

Sociálni demokrati (dán. *Socialdemokratiet*) založená v roku 1871 bola vedúcou silou socialistického robotníckeho hnutia v Dánsku a stále je najväčšou politickou stranou. Liberálna strana Dánska (dán. *Venstre*), založená v roku 1870, bola úzko spojená roľníckym hnutím a mala veľmi pokrokové názory na ekonomiku a vzdelávanie. Vplyv týchto spoločenských hnutí sa preniesol aj do 20. storočia a kombinácia liberálnych a sociálnodemokratických myšlienok a umožnila vznik dánskeho sociálneho štátu (Hulgård, a iní, 2019).

Prvé moderné náznaky sociálnej ekonomiky v Dánsku sa objavujú v 80. rokoch 20. stor., keď sa začínajú objavovať prvé rozvojové projekty, ktoré boli zamerané na sociálnu politiku a rozvoj miest. Cieľom týchto projektov bolo zmierniť sociálnu nerovnosť. V tomto období sa objavuje aj pojem „sociálny podnikateľ“, ktorý v tomto období označoval aktivistov, ktorí sa snažili presadzovať sociálnu spravodlivosť a zlepšenie postavenia pre marginalizovaných občanov a komunity. (Hulgård, a iní, 2019).

Tento model sa ďalej rozvíjal aj 90. rokoch, kedy sa vytvorilo silnejšie prepojenie medzi verejnou politikou zamestnanosti a vznikajúcim konceptom sociálnej ekonomiky. Dánsko v 90. rokoch zásadným spôsobom reformovalo aj politiku trhu práce. Reforma spočívala

...

1

Tento projekt sa realizuje vďaka podpore z Európskeho sociálneho fondu a Európskeho fondu regionálneho rozvoja v rámci Operačného programu Ľudské zdroje.

najmä v zásadnej liberalizácii a decentralizácii. Jednotlivé regióny dostali možnosť uplatňovať a rozvíjať vlastné stratégie a programy ovplyvňujúce zamestnanosť.

5.2.1 Právny rámec sociálneho podnikania v Dánsku

Dánsko prijalo zákon o registrovaných sociálnych podnikoch v roku 2014. Zákon definuje určuje, že „**SP sú v súkromnom vlastníctve a majú za cieľ prostredníctvom svojej činnosti a ziskov podporovať určené sociálne ciele**“.

Sociálne podniky musia spĺňať nasledujúce kritériá:

- a) **sociálny cieľ** – podnik musí mať určený verejnoprospešný cieľ, ktorý môže byť zameraný na oblasť kultúry, sociálnych služieb, prístupu na trh práce, poskytovanie zdravotných služieb alebo zlepšovania životného prostredia.
- b) **musí vykonávať podnikateľskú činnosť** – podnik musí vyrábať tovary alebo poskytovať služby, pričom podnikateľská činnosť musí predstavovať významnú časť príjmov podniku.
- c) **nezávislosť od orgánov verejnej správy** – orgány verejnej správy nesmú mať významný vplyv na riadenie alebo činnosť podniku.
- d) **inkluzívne a zodpovedné riadenie** – podnik musí do svojej riadiacej činnosti zahŕňať zamestnancov, zákazníkov, partnerov a iné zainteresované strany. Okrem toho musí byť spoločnosť riadená zodpovedne v súlade so sociálnymi cieľmi.
- e) **nakladanie so ziskom v súlade so sociálnymi cieľmi podniku** - Podnik musí použiť svoje zisky buď na určené sociálne ciele alebo zisky opätovne

...

1

Tento projekt sa realizuje vďaka podpore z Európskeho sociálneho fondu a Európskeho fondu regionálneho rozvoja v rámci Operačného programu Ľudské zdroje.

reinvestovať alebo poskytnúť finančné prostriedky iným sociálnym podnikom alebo darovať na charitatívne účely. Menšia časť zisku (do 35%) sa môže vyplatiť spoločníkom alebo investorom vo forme dividend.

Rozvoj sociálneho ekonomiky v Dánsku zásadným bol významným spôsobom zabrzdený v roku 2015, kedy boli zrušené Národná rada pre sociálne podniky a Národné centru rastu pre sociálne podniky.

V Dánsku však nebol jasne určený rezort, do ktorého pôsobnosti by sociálne podniky jednoznačne spadali, a kompetencie sa častokrát menili. Tento vývoj spôsobil veľkú neistotu medzi zainteresovanými stranami zapojenými do budovania sociálneho podnikania v Dánsku. Je možné konštatovať, že rozvoj sociálneho podnikania v Dánsku bol zabrzdený kvôli politickému nezájmu o problematiku sociálnej ekonomiky.

V rámci platnej legislatívy sa sociálne podniky môžu uplatniť najmä v nasledujúcich oblastiach:

1. pri uľahčení prístupu znevýhodnených a zraniteľných osôb na trh práce (**WISE**) – s cieľom uľahčiť týmto skupinám prístup na trh a zlepšiť vyhliadky ich zamestnateľnosti. Týmto osobám sa poskytuje poradenstvo, výučba (rekvalifikácia), stáže a v niektorých prípadoch podporovaného zamestnania.
2. **vytváranie chránených dielní** (pracovísk) a podporovaného zamestnania pre ťažko zdravotne alebo inak postihnuté osoby.
3. **podniky založené orgánmi verejnej správy** – legislatíva umožňuje orgánom verejnej správy preniesť vykonávanie určitej činnosti na inú právnickú osobu. Sociálne podniky sú uvádzané ako jedna z najvhodnejších foriem pre tento delimitácie poskytovania určitej služby. Z právneho hľadiska ide o pomerne náročný proces, ktorý je determinovaný viacerými zákonmi. Jednak zákonom

1

Tento projekt sa realizuje vďaka podpore z Európskeho sociálneho fondu a Európskeho fondu regionálneho rozvoja v rámci Operačného programu Ľudské zdroje.

o registrovaných sociálnych podnikoch a zákonom o kompetenciách orgánov miestnej samosprávy (obcí, miest a regiónov).

5.2.2 Právna forma sociálnych podnikov

Pre účely sociálneho podniku sú podľa dánskej legislatívy vhodné najmä tri právne formy.

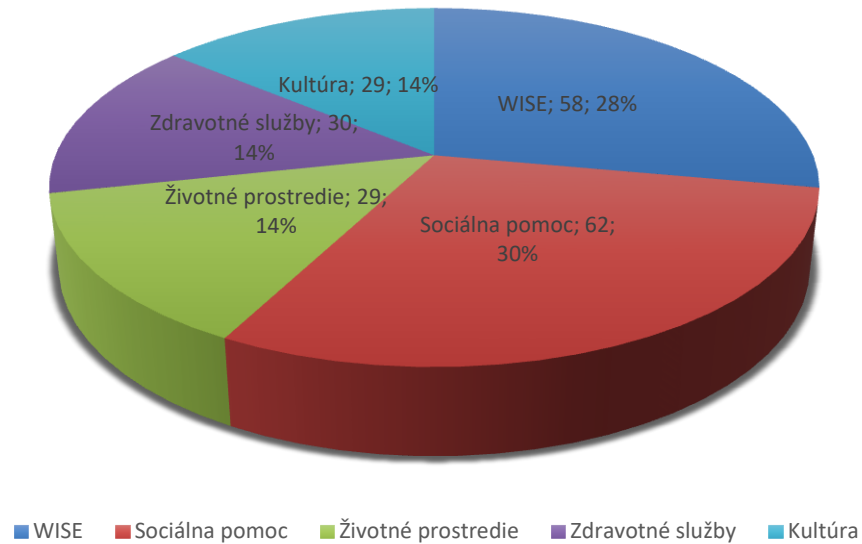
1. **nadácie** – môžu získavať finančné prostriedky pre svoju činnosť z darov prispievateľov, z bankových úverov alebo úverov poskytnutých inými osobami ako sú banky.
2. **združenia** – tiež môžu získavať finančné prostriedky od prispievateľov, nemôžu získavať však finančné prostriedky prostredníctvom investičných nástrojov (predaj cenných papierov). Môžu však uzatvárať dohody o spoločnom postupe (joint-venture) s inými právnickými osobami. Hlavnou výhodou združení je, že ich činnosť nepodlieha zdaneniu a ich správa je veľmi jednoduchá a lacná.
3. **spoločnosti s ručením obmedzeným** – môžu získavať finančné prostriedky zo viacerých rôznych zdrojov alebo ich kombináciou. Spoločnosti dokonca môžu vydávať aj cenné papiere. Ak sa SRO stane registrovaným podnikom, tak je z udelenia tohto štatútu neplný žiadne daňové výhody.

...

1

Tento projekt sa realizuje vďaka podpore z Európskeho sociálneho fondu a Európskeho fondu regionálneho rozvoja v rámci Operačného programu Ľudské zdroje.

Oblasti pôsobenia SP v Dánsku

Zdroj: (Hulgård, a iní, 2019)

5.3 Česká republika

Počiatky SP v Českej republike (podobne ako aj na Slovensku a v Rakúsku) siahajú zhruba do polovice 19. storočia, kedy vznikali prvé svojpomocné združenia a spolky. Tieto organizácie sa zameriavali okrem iného na finančnú, spotrebiteľskú a výrobnú vzájomnú pomoc a svojpomoc. V období ich vrcholného rozkvetu pred druhou svetovou vojnou pôsobilo v Československu napríklad viac ako 16 500 aktívnych družstiev. Počas nasledujúceho obdobia komunistického režimu (1948-1989) časť spolkov a družstiev prežila, stratila však svoju autonómiu a demokratickú štruktúru založenú na participácii zdoľa (Fraňková, 2019).

...

1

Tento projekt sa realizuje vďaka podpore z Európskeho sociálneho fondu a Európskeho fondu regionálneho rozvoja v rámci Operačného programu Ľudské zdroje.

Pojmy sociálna ekonomika a sociálne podnikanie začali opätovne prenikať do diskurzu v českej spoločnosti až do roku 2000 a vstupe do Európskej únie. Ekosystém sociálnych podnikov sa začal rozvíjať najmä vďaka rozvojovým fondom poskytnutým Európskou úniou.

V Českej republike, podobne ako aj v ostatných krajinách strednej a východnej Európy, boli hlavnou skupinou SP integračné podniky (WISE). Poslednej dobre však činnosť SP začína prejavovať aj iných oblastiach, ale integračné podniky zostávajú naďalej dominantné.

Česká republika nemá prijatý zákon, ktorý by osobitne upravoval postavenie SP. Definície a indikátory SP vypracoval spolok TESSEA z.s.²⁶.

V Českej republike pôsobia dva typy SP a to všeobecný SP a integračný SP.

TESSEA definuje **sociálne podnikanie** ako „*podnikateľské aktivity prospievajúce spoločnosti a životnému prostrediu. Sociálne podnikanie zohráva dôležitú úlohu v miestnom rozvoji a často vytvára pracovné príležitosti pre osoby so zdravotným, sociálnym alebo kultúrnym znevýhodnením. Zisk je z väčšej časti použitý pre ďalší rozvoj sociálneho podniku. Pre sociálny podnik je rovnako dôležité dosahovanie zisku ako zvýšenie verejného prospechu*“

a následne definuje **sociálny podnik** ako „*subjekt sociálneho podnikania, tj právnickú osobu založenú podľa súkromného práva alebo jej súčasť alebo fyzickú osobu, ktoré spĺňajú princípy nasledujúce princípy sociálneho podniku. Sociálny podnik napĺňa verejnoprospešný cieľ, ktorý je formulovaný v zakladacích dokumentoch. Vzniká a rozvíja sa na koncepte tzv. trojakého prospechu – ekonomického, sociálneho a environmentálneho*“.

TESSEA k týmto definíciám vypracovala aj podrobné princípy a indikátory, ktoré slúžia na identifikáciu SP. Pre všeobecný sociálny podnik je stanovených 19 indikátorov, z ktorých

²⁶ TESSEA je neštátna nezisková organizácia, ktorej poslaním je prispievať k rozvoju sociálneho podnikania v Českej republike. TESSEA je strešná organizácia SP a združuje z celej Českej republiky, podporuje ich záujmy a prezentuje ich navonok.

musí SP povinne spĺňať 8 indikátorov a z 11 zostávajúcich musí spĺňať minimálne 8 indikátorov (t.j. celkovo musí spĺňať 16 indikátorov).

Pre integračný podnik je stanovených 20 indikátorov, z ktorých 10 musí SP spĺňať povinne a zo zvyšných 10 indikátorov minimálne ďalších 6 indikátorov (t.j. celkovo musí spĺňať 16 indikátorov).

Pre účely výziev na podporu sociálneho podnikania používa české Ministerstvo práce a sociálnych vecí upravenú a zjednodušenú metodiku TESSEA (t.j. princípy a indikátory).

5.3.1 Právna forma sociálnych podnikov v Českej republike

SP môžu mať v Českej republike, podobne ako v Slovenskej republike, mnoho právnych foriem. České právne predpisy pripúšťajú nasledujúce právne formy:

- a) **obchodné spoločnosti** – v Českej republike nazývané „obchodní korporace“, ktoré sú zriadené podľa zákona č. 90/2012 Sb. o obchodných korporáciách. Najčastejšie používanou formou je SRO
- b) **všeobecne prospešná spoločnosť** – (čes. obecně prospěšná společnost) – táto právna forma bola používaná do roku 2014. Po prijatí Nového občianskeho zákonníku v Českej republike sa tieto spoločnosti mohli transformovať na ústav, nadáciu alebo nadačný fond.
- c) **ústav** – riadi sa ustanoveniami § 402- 418 NOZ. Ústav je právnická osoba ustanovená za účelom prevádzkovania spoločensky alebo hospodársky užitočnej činnosti, ktorá pri svojej činnosti využíva vlastnú osobnú a majetkovú zložku. Ústav prevádzkuje činnosť, výsledky ktorej sú každému rovnocenne dostupné za vopred stanovených podmienok. Ide o pomerne

...

1

Tento projekt sa realizuje vďaka podpore z Európskeho sociálneho fondu a Európskeho fondu regionálneho rozvoja v rámci Operačného programu Ľudské zdroje.

exotickú právnu formu, s ktorou je v Českej republike len minimum skúseností.

- d) **nadácia** – riadi sa ustanoveniami § 306 – 401 NOZ a zakladá sa na trvalú službu spoločensky alebo hospodársky užitočnému cieľu. Účel nadácie môže byť verejne prospešný, ak spočíva v podpore všeobecného blaha, aj dobročinný, ak spočíva v podpore určitého okruhu osôb určených jednotlivo či inak. Nadácie sa nesmú založiť za účelom podpory politických strán alebo účasti na ich činnosti. Nadácia nemôže slúžiť výlučne zárobkovým cieľom. Nadácia je pomerne často používanou právnou formou SP.
- e) **družstvo** – sa riadi zákonom o obchodných korporáciách.
- f) **sociálne družstvo** – je jediným SP, ktorý sa *ex lege* za sociálny podnik. Spravuje sa ustanoveniami zákona o obchodných korporáciách. Sociálnym družstvom je družstvo, ktoré sústavne vyvíja všeobecne prospešnú činnosť smerujúcu na podporu sociálnej súdržnosti za účelom pracovnej a sociálnej integrácie znevýhodnených osôb do spoločnosti s prednostným uspokojovaním miestnych potrieb a využívaním miestnych zdrojov podľa miesta sídla a pôsobnosti sociálneho družstva, najmä v oblasti vytvárania pracovných príležitostí, sociálnych služieb a zdravotní starostlivosti, vzdelávania, bývania a trvale udržateľného rozvoja.
- g) **spolok** – právne postavenie spolku je definované v ustanoveniach § 214 – 302 NOZ. Spolok môžu založiť aspoň tri osoby vedené spoločným záujmom. Spolok je samosprávny a dobrovoľný zväzok členov, ktorí majú záujem sa v spolku združovať. Spolky môžu vykonávať najrôznejší rozsah aktivít a ich činnosť je obmedzená len minimálne.

...

1

Tento projekt sa realizuje vďaka podpore z Európskeho sociálneho fondu a Európskeho fondu regionálneho rozvoja v rámci Operačného programu Ľudské zdroje.

6 ZÁVER A NÁVRHY PRE PRAX

6.1 Odporúčania pre prax

V Slovenskej republike upravuje oblasť sociálneho podnikania ZoSESP, ktorého definície viac-menej zodpovedajú definíciám prijatým na úrovni Európskej únie. ZoSESP obsahuje veľké množstvo definícií a je značne neprehľadný a prípadný zakladateľ SP bude mať značný problém sa v zákone vyznať a postupovať podľa neho.

Zákon obsahuje viaceré podľa nás sporné ustanovenia, ktoré zvyšujú administratívne záťaž a tým aj celkové náklady na prevádzkovanie SP. Prvým takýmto ustanovením je vypracovanie pomerne podrobnej správy, s presne špecifikovanými bodmi, ktoré musí obsahovať. Máme zo to, že ide o úplne zbytočnú záťaž pre podnikateľa, nakoľko sa nedá predkladať, že by sa tieto správy stali čitateľským bestsellerom. SP, ak sa bude chcieť prezentovať a informovať o svojej činnosti, tak bude mať internetovú stránku, na ktorej o sebe zverejní všetky potrebné informácie. Namiesto povinnosti každoročného vypracovanie slohovej práce, by sme odporúčali, aby v prípade vzniku pochybností o dodržiavaní aplikovateľných právnych predpisov, došlo k účinnej a rýchlej kontrole zo strany MPSVaR a k zjednaniu prípadnej nápravy.

Za rovnako zbytočnú považujeme povinnosť štatutárneho auditu v SP, ktoré sa prekročia stanovenú hranicu výšky majetku, obratu alebo počtu zamestnancov. Tieto hranice sú nastavené mimoriadne nízko a omnoho tvrdšie ako pre bežné podnikateľské subjekty. Sme toho názoru, že zvyšovať SP náklady práve takýmto zbytočným opatrením nie je primerané. Navrhujeme, aby hranice povinnosti vykonávať štatutárny audit boli rovnaké ako pri bežných podnikateľských subjektoch.

Ďalším ustanovením ZoSESP, ktoré by malo byť vypustené je povinnosť preukazovať tzv dôveryhodnosť. ZoSESP umožňuje, aby potvrdenie o dôveryhodnosti vydala strešná alebo

...

1

Tento projekt sa realizuje vďaka podpore z Európskeho sociálneho fondu a Európskeho fondu regionálneho rozvoja v rámci Operačného programu Ľudské zdroje.

najvyššia strešná organizácia sektoru sociálnej ekonomiky, samozrejme, za poplatok. MPSVaR by mal pri registrácii SP postupovať ako obchodný register a len preveriť, či štatutári SP nemajú nedoplatky na verejných odvodoch.

Ďalšou veľmi spornou otázkou je, pluralita právnych foriem, ktoré môžu SP mať. Máme za to, že široký katalóg právnych foriem, obsahujúci skoro všetky právnické osoby, ktoré možno v Slovenskej republike založiť nie je úplne ideálny. Ako príklad uvádzame OZ, ktoré by už zo zákonnej definície nemalo vykonávať podnikateľskú činnosť. Odporúčali by sme, aby MPSVaR prehodnotilo, ktoré právnické osoby môžu byť SP. Odporúčali by sme ponechať iba obchodné spoločnosti a družstvo. Pripadne by sa MPSVaR mohlo zamyslieť, či by nebolo vhodnejšie zriadiť osobitnú právnu formu pre SP.

V Slovenskej republike by tiež malo prísť k zmene nahliadania na SP. V Slovenskej republike sa SP najmä ako integračné podniky, čo je oproti chápaniu na úrovni Európskej únie veľmi zužujúce. MPSVaR by malo propagovať SP ako iných ich druhoch. Napríklad ako SP bývania, ktorý zatiaľ ešte v SR zriadený nebol. Súčasne by mohlo prísť k vytvoreniu programov, ktoré by podporili tie SP, ktoré by sa zaoberali starostlivosťou o životné prostredie.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV

Borzaga, Carlo, a iní. 2020. *Social Enterprises and their ecosystems in Europe*. s.l. : Európska únia, 2020. ISBN 978-92-79-97734-3.

Fraňková, Eva. 2019. *Social Enterprises and their Ecosystems in Europe. Updated Country Report: Czech Republic*. Luxembourg : Publications Office of the European Union, 2019.

Hulgård, Lars a Chodorkoff, Lisa Maurer. 2019. *Social Enterprises and their Ecosystems in Europe: Country Report, Denmark*. s.l. : European Commission, 2019.

Motter, Nicole. 2019. bthechange.com. [Online] 22. Január 2019. [Dátum: 15. November 2021.] <https://bthechange.com/a-look-inside-the-6-types-of-social-enterprises-fd51331d47de>.

OECD/EU. 2019. *Boosting Social Entrepreneurship and Social Enterprise Development in the Netherlands, In-depth Policy Review*. OECD LEED Working Papers. Paris : OECD Publishing, 2019.

KUSIN, V., ŠEBESTOVÁ, P., & J. DRÁBIKOVÁ, J. (2015). *Etika v sociálnej práci a otázky ľudských práv a slobôd*. Sládkovičovo: Vysoká škola Danubius

...

1

Tento projekt sa realizuje vďaka podpore z Európskeho sociálneho fondu a Európskeho fondu regionálneho rozvoja v rámci Operačného programu Ľudské zdroje.

2. Zákony

1. Ústava Slovenskej republiky (460/1992 Zb.)
2. Zákon č. 406/2011 Z.z. o dobrovoľníctve
3. Zákon č. 308/1991 Zb. o slobode náboženskej viery a postavení cirkví a náboženských spoločností
4. Zákon č. 147/1997 Z.z. o neinvestičných fondoch
5. Zákon č. 213/1997 Z.z. o neziskových organizáciách poskytujúcich všeobecne prospešné služby
6. Zákon č. 112/2018 Z.z. o sociálnej ekonomike a sociálnych podnikoch
7. Zákon č. 461/2003 Z.z. o sociálnom poistení
8. Zákon č. 305/2005 Z.z. o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele
9. Zákon č. 448/2008 Z.z. o sociálnych službách
10. Zákon č. 5/2004 Z.z. o službách zamestnanosti
11. Zákon č. 358/2015 Z.z. o štátnej pomoci
12. Zákon č. 83/1990 Zb. o združovaní občanov
13. Zákon č. 311/2001 Z.z. zákonník práce
14. Zákon č. 480/2002 Z.z. o azyle
15. Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady č. 1296/2013 o programe Európskej únie v oblasti zamestnanosti a sociálnej inovácie (EaSI) a ktorým sa

...

1

Tento projekt sa realizuje vďaka podpore z Európskeho sociálneho fondu a Európskeho fondu regionálneho rozvoja v rámci Operačného programu Ľudské zdroje.

mení rozhodnutie č. 283/2010/EÚ, ktorým sa zriaďuje európsky nástroj mikrofinancovania Progress v oblasti zamestnanosti a sociálneho začleňovania

16. Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady č. 1057/2021 o zriadení Európskeho sociálneho fondu plus (ESF+) a zrušení Nariadenia 1296/2013
17. Český Občiansky zákonník (Zákon č. 89/2012 Sb.)
18. Zákon č. 513/1991 Zb. Obchodný zákonník
19. Zákon č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník
20. Zákon č. 245/2008 Z.z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon)

...

1

Tento projekt sa realizuje vďaka podpore z Európskeho sociálneho fondu a Európskeho fondu regionálneho rozvoja v rámci Operačného programu Ľudské zdroje.